

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: Η λειτουργία και ρύθμιση του factoring
στην Ελλάδα και στο εξωτερικό**

**ΟΝΟΜΑΤΑ:
ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΑΜ:9280
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ ΙΩΑΝΝΑ-ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΜ:9946**

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015

Ευχαριστίες

Πριν από όλα, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον επιβλέποντα καθηγητή μας κυριο Ιατρακη για την βοήθεια, την καθοδήγηση, και τις χρήσιμες συμβουλές που μας παρείχε.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ και στις οικογένειες μας που μας στήριξαν με κάθε τρόπο σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

I. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	3
II. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΟΡΩΝ	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Περίληψη.....	6
1.1.2 Abstract	7
1.2 Έννοια του factoring	8
1.3 Ιστορική εξέλιξη στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ FACTORING ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

2.1 Η ελληνική νομοθεσία για το factoring	11
2.1.1 Ο Ν. 1905/1990 για τη σύμβαση factoring	12
2.1.2 Ο Ν. 2844/2000 για τη σύμβαση factoring	18
2.2. Οι διάφορες λειτουργίες και η νομική φύση του factoring	20
2.2.1 Η χρηματοδοτική λειτουργία	21
2.2.2 Η ασφαλιστική λειτουργία	24
2.2.3 Η διαχειριστική λειτουργία	26
2.2.4 Άλλοι τύποι factoring	28
2.2.5 Η σύμβαση factoring ως σύμβαση-πλαίσιο	30
2.2.6 Η σύμβαση factoring ως τυπική σύμβαση	31
2.2.7 Η σύμβαση factoring ως διαρκής σύμβαση	32
2.2.8 Η σύμβαση factoring ως μικτή σύμβαση	33
2.2.9 Η λήξη της σύμβασης factoring	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ FACTORING ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

3.1 Ρύθμιση του factoring κατά το Διεθνές Δίκαιο	38
3.1.1 Σύμβαση της UNIDROIT (Διεθνής Διάσκεψη για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο) του 1988 για το Διεθνές Factoring	40

3.1.2 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 2004 για την Εκχώρηση Απαιτήσεων στο Διεθνές Εμπόριο (United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade 2001)	44
3.1.3 Γενικοί Κανόνες του Διεθνούς Factoring (General Rules of International Factoring-GRIF)	45
3.2 Ρύθμιση του factoring σε ευρωπαϊκό επίπεδο	49
3.2.1 Εσωτερικό Δίκαιο κρατών μελών της ΕΕ	49
3.2.2 Σύμβαση της Ρώμης I	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	
4.1 Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του factoring	54
4.2 Σύγκριση της σύμβασης factoring με άλλες συγγενικές συμβάσεις	56
4.3 Παραδείγματα εταιρειών που παρέχουν υπηρεσίες factoring	61
Συμπεράσματα.....	64
Βιβλιογραφία	66

II. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΟΡΩΝ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
αρ.	άρθρο
βλ.	βλέπε
εδ.	Εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤ	Ελληνική Ένωση Τραπεζών
ΕΚ	Εμπορικός Κώδικας
ΕΝΠΙΘΕ	Επιτροπή Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος
επ.	Επόμενα
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
Ν.	Νόμος
παρ.	Παράγραφος
Π.Δ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔ/ΤΕ	Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος
ΠπρΑθ	Πολυμελές Πρωτοδίκηιο Αθηνών
ΑΒFA	Asset Based Finance Association
ΕUF	EU Federation for Factoring & Commercial Finance
FCI	Factors Chain International
IFG	International Factors Group
GRIF	General Rules of International Factoring

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι ο θεσμός του factoring ή σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, και συγκεκριμένα οι λειτουργίες και η ρύθμισή του κατά το εγχώριο και το διεθνές δίκαιο. Η σημασία του φαινομένου στη σύγχρονη οικονομική ζωή τόσο στην Ελλάδα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, θεωρούμε ότι το καθιστά ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον ζήτημα, ενώ η αυξανόμενη πρακτική του εφαρμογή καθιστά αναγκαία τη μελέτη των οικονομικών και νομικών του παραμέτρων και επιπτώσεων.

Η εργασία είναι διαρθρωμένη ως εξής: Ύστερα από το πρώτο κεφάλαιο που αποτελεί την εισαγωγή της εργασίας και περιλαμβάνει τον πρόλογο, την παράθεση κάποιων ορισμών που έχουν προταθεί για το factoring αλλά και μια σύντομη ιστορική του εξέλιξη, ακολουθεί το δεύτερο κεφάλαιο το οποίο χωρίζεται σε δυο μέρη: στο πρώτο εξετάζονται οι τρεις κύριες λειτουργίες του factoring, δηλαδή η χρηματοδοτική, η ασφαλιστική και η διαχειριστική, ενώ στο δεύτερο αναλύεται η ελληνική νομοθεσία που ρυθμίζει το θεσμό καθώς και η φύση της σύμβασης factoring.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής αναφορά στο εξωτερικό δίκαιο που ρυθμίζει το θεσμό. Διακρίνεται επίσης σε δυο μέρη, όπου το πρώτο αναφέρεται στο διεθνές δίκαιο και το δεύτερο εξετάζει το δίκαιο ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ καθώς και το κοινοτικό δίκαιο. Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί μια συγκριτική αναφορά, αφενός στη σύγκριση του factoring με άλλες συμβάσεις και αφετέρου σε μια σύγκριση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων του θεσμού, όπως αυτά έχουν αναπτυχθεί από τη θεωρία. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα λειτουργίας του factoring τόσο από την εγχώρια ελληνική αγορά.

Τέλος, ακολουθεί ο επίλογος καθώς και η βιβλιογραφία στην οποία στηρίχθηκε η εργασία.

1.1.2 Abstract

The object of this project is the institution of the factoring contract or factoring in Greece and abroad, more specifically, the functions and its application in the domestic and international law.

The importance of this phenomenon in modern economic life in Greece and worldwide, we think that makes it a very interesting issue, while the increasing practical application requires the study of the financial and legal aspects and impacts.

The project is structured as follows:

After the first chapter which is the introduction of the project and includes the preface, citing some definitions that have been proposed for factoring and a brief historical development, followed by the second chapter, which is divided into two parts: the first examines the three main functions of factoring, the financial, insurance and management, while the second analyzes the Greek law regulating the institution and the nature of the contract factoring. The third chapter is a comprehensive reference to foreign law regulating the institution. It is also divided in two parts, the first refers to international law and the second examines the law of some State Members and Community law. The fourth chapter is a comparative reference, first in the factoring compared to other conventions and other in a comparison of the advantages and disadvantages of the institution, as developed by the theory. Here are some examples of factoring operating in both the domestic Greek market.

Finally, follows the conclusion and the literature which the project was based on.

1.2 Έννοια του factoring

Η σύμβαση factoring ή σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων κατατάσσεται στις νέες εκείνες μορφές συμβάσεων, μαζί με το το leasing και το franchising, οι οποίες είναι «επώνυμες» καθώς είναι γνωστές με ορισμένο όνομα, και «μη ερρυθμισμένες», καθώς δεν εμπίπτουν στις ρυθμίσεις του παραδοσιακού δικαίου συμβάσεων, όπως θα δούμε αναλυτικά στη συνέχεια, αλλά στις ρυθμίσεις ειδικών νόμων.¹

Η δυσκολία απόδοσης του όρου factoring στην ελληνική γλώσσα τόσο από την καθαρά οικονομική του άποψη όσο και από τη νομική προκύπτει από το γεγονός ότι η σύμβαση περιλαμβάνει στην πράξη ένα μεγάλο εύρος υπηρεσιών και παρουσιάζεται με πολλές μορφές, συνέπεια των πολύπλοκων οικονομικών σχέσεων που χαρακτηρίζουν στις σύγχρονες κοινωνίες, οι οποίες καθιστούν δύσκολη την κατάταξή του στις καθιερωμένες συμβάσεις.

Ο Βάθης Β. προσφέρει έναν αρκετά περιγραφικό ορισμό του όρου, σύμφωνα με τον οποίο «το factoring είναι μια σύμβαση μεταξύ αφενός του factor ή πράκτορα, που είναι συνήθως τράπεζα ή θυγατρική τράπεζας, και αφετέρου μιας επιχείρησης ή ενός επιτηδευματία, δυνάμει της οποίας ο πρώτος αναλαμβάνει την είσπραξη όλων των απαιτήσεων της δεύτερης που γεννώνται από την πώληση προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες του factor συνίστανται στη συλλογή πληροφοριών αναφορικά με την οικονομική κατάσταση και τη φερεγγυότητα των πελατών του προμηθευτή, στη λογιστική παράκολούθηση των απαιτήσεων, στην όχληση των οφειλετών και ενδεχομένως τη δικαστική επιδίωξη της εισπράξεως. Για το λόγο αυτό, παρακρατεί ένα ποσοστό της απαιτήσεως, ως αμοιβή».² Είναι χαρακτηριστικό, ωστόσο, ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες από τον factor ολοένα και διευρύνονται, με αποτέλεσμα να διευρύνουν τον ίδιο τον όρο. Έτσι, σε αυτές δύναται να περιλαμβάνεται «η χρηματοδότηση του προμηθευτή με την καταβολή μέρους ή του συνόλου της απαίτησης προτού να καταστεί ληξιπρόθεσμη και να εισπραχθεί αφαιρούμενου ενός ποσοστού που αντιστοιχεί στον προεξοφλητικό τόκο και την αμοιβή του factor», αλλά και η παροχή συμβουλών στον προμηθευτή που αφορούν στην παραγωγή, την πολιτική μάρκετινγκ ή φορολογικά ζητήματα.

Σε έναν περισσότερο αναλυτικό ορισμό του, ο Ψυχομάνης Σ. Δ. αναφέρει ότι το «factoring είναι η μικτή, διαρκής, ενοχική σύμβαση στα πλαίσια της οποίας το ένα μέρος (προμηθευτής) κατά κανόνα εκχωρεί το σύνολο των γεννημένων και μελλοντικών, βραχυπρόθεσμων, τιμολογιακών απαιτήσεών

¹ Σπυριδάκης Μ. Ι. (2007), *Franchising*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 3

² Βάθης Β. Β. (1995), *Η σύμβαση factoring*, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Αφοι Π. Σάκκουλα, σελ. 13

του στο άλλο μέρος (πράκτορα), που υποχρεούται – συνολικά ή σε συνδυασμό τουλάχιστον δυο παροχών – να προκαταβάλλει (προεξοφλεί), κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, την αξία κάθε απαιτήσεως, να αναλαμβάνει κατά τις περιστάσεις τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας των οφειλετών, να παρακολουθεί λογιστικά και νομικά τις απαιτήσεις και, τέλος, να τις εισπράττει (ως εκδοχέας ή – σπανιότατα – απλώς κατ'εξουσιοδότηση), δικαιούμενος για τις δραστηριότητές του αυτές προμηθειών και τόκων επί των προκαταβολών»³.

Από τους παραπάνω ορισμούς αντιλαμβανόμαστε ότι η σύμβαση factoring αποτελεί ουσιαστικά τον συνδυασμό μιας σύμβασης παροχής οικονομικών, αλλά όχι αποκλειστικά, υπηρεσιών από την πλευρά του πράκτορα στον προμηθευτή, οι οποίοι αποτελούν τα δυο συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης, και ενδεχομένως μιας πιστωτικής σύμβασης μεταξύ των δυο, καθώς παρέχεται η δυνατότητα στον προμηθευτή να αποκτήσει έναντι τόκων ένα μέρος του κεφαλαίου από τον πράκτορα πριν αυτό καταστεί ληξιπρόθεσμο, εξυπηρετώντας με αυτόν τον τρόπο ανάγκες δανεισμού του προμηθευτή. Γίνεται πάντως δεκτό από τη θεωρία σύμφωνα και με το γράμμα του νόμου 1905/1990, ότι παρότι ο νόμος αναφέρεται σε μια σειρά από υπηρεσίες που συνιστούν το θεσμό του factoring, είναι δυνατή και μόνη η παροχή μιας εξ αυτών, της διαχειριστικής, να συνιστά σύμβαση factoring⁴.

Ο Ν. 1905/1990, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 2367/1995, παρέχει έναν αρκετά ασαφή ορισμό του factoring στον οποίο η σύμβαση αυτή συγχέεται με τη σύμβαση forfaiting, η οποία αφορά μεμονωμένη απαίτηση και όχι το σύνολο απαιτήσεων όπως προβλέπεται στη σύμβαση factoring⁵. Καθίσταται, επομένως, απαραίτητη η διασάφηση του όρου από τη θεωρία, προκειμένου για την ορθή εφαρμογή των κανόνων, διεθνών και εγχώριων, που ρυθμίζουν τη λειτουργία της σύμβασης.

³ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 7

⁴ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 307

⁵ αρ. 1 παρ. 1 Ν. 1905/1990: «Η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ ενός κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών και ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, ο οποίος αναλαμβάνει να παρέχει στον προμηθευτή, για το διάστημα που συμφωνείται, έναντι αμοιβής, υπηρεσίες σχετικές με την παρακολούθηση και είσπραξη μιας ή μέρους ή του συνόλου των απαιτήσεων του προμηθευτή, ιδίως από συμβάσεις πώλησης αγαθών, παροχής υπηρεσιών σε τρίτους ή εκτέλεση έργων. Περιεχόμενο της πρακτορείας αποτελεί ιδίως η εκχώρηση απαιτήσεων στον πράκτορα με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, η εξουσιοδότηση για την είσπραξή τους, η χρηματοδότηση του προμηθευτή με προεξόφληση των απαιτήσεων, η λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων, η διαχείρισή τους, η ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή». Στα αρ. 2-5 του ίδιου νόμου αναφέρονται και άλλες υπηρεσίες οι οποίες δύναται να είναι αντικείμενο της σύμβασης factoring.

1.3 Ιστορική εξέλιξη στην Ελλάδα και στο εξωτερικό

Η σύμβαση factoring, με τις έννοιες που η σύμβαση αυτή γίνεται αντιληπτή στην ελληνική θεωρία και στο ελληνικό δίκαιο και αναφέρθηκε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, όπως και οι περισσότερες νέες μορφές συμβάσεων που έχουν κάνει την εμφάνισή τους στο οικονομικό και νομικό πεδίο των τελευταίων ετών, αντανακλούν τις μεγάλες μεταβολές που συντελούνται διαρκώς στον οικονομικό τομέα, χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί από τη μια ο ολόένα και περισσότερο διεθνής χαρακτήρας τους και από την άλλη η συμπερίληψη και περιγραφή περίπλοκων οικονομικών σχέσεων οι οποίες ξεφεύγουν από τα παραδοσιακά πλαίσια ρύθμισης των συμβατικών σχέσεων.

Ο όρος factoring συναντάται πρώτη φορά με τη σημερινή του μορφή κατά τα τέλη του 19ου αι. στις ΗΠΑ, με κύριο τομέα εφαρμογής εταιρίες που εργάζονταν στον τομέα της υφαντουργίας, για να περιγράψει την οικονομική και νομική σχέση ανάμεσα σε δυο συμβαλλόμενα μέρη, στον factor από τη μια και στον πελάτη του από την άλλη. Από αυτή τη διαδικασία, ο πρώτος αναλάμβανε να παρέχει υπηρεσίες χρηματοδοτικού, ασφαλιστικού και διαχειριστικού χαρακτήρα στο δεύτερο, οι οποίες αναλύονται στο επόμενο κεφάλαιο. Τη δεκαετία του '40, ορισμένες αμερικανικές τράπεζες, όπως η First National Bank of Boston Trust Co. of Georgia, αρχίζουν να προσφέρουν υπηρεσίες factoring, ενώ το 1954 εισάγεται ο Uniform Commercial Code (UCC). Μέχρι το 1963, ωστόσο, το factoring αποτελούσε τη δραστηριότητα μεμονωμένων τραπεζών, χωρίς να υπάρχει κάποια ειδική ρύθμισή του.

Κατά τα τέλη της δεκαετίας του '50 η σύμβαση factoring διαδόθηκε και σε ευρωπαϊκό επίπεδο όπου γνώρισε σημαντική εξέλιξη. Ξεκινώντας από τη Γερμανία, η σύμβαση factoring εν συνεχεία μεταφέρθηκε στα υπόλοιπα κράτη της δυτικής Ευρώπης αλλά και όλου του κόσμου, με τη συμμετοχή όλο και περισσότερων και σημαντικών τραπεζών.

Στην Ελλάδα, οι πράξεις των οργάνων της Τράπεζας της Ελλάδος το 1987 και 1988 εισάγουν τις πρώτες ρυθμίσεις για το factoring, με πρώτη την πράξη 959/10.3.1987 του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. Το 1990 εισάγεται ο πρώτος νόμος που ρυθμίζει το θεσμό (Ν. 1905/1990), ο οποίος στη συνέχεια τροποποιείται από το Ν. 2367/1995. Μέχρι και το Δεκέμβριο του 2013 στην Ελλάδα λειτουργούν 5 εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων⁶. Στα επόμενα κεφάλαια θα σταθούμε αναλυτικά στην ελληνική νομοθεσία που ρυθμίζει τη σύμβαση factoring.

---

⁶ Για τον κατάλογο των εταιρειών factoring στην Ελλάδα, βλ. στον ιστότοπο της Τράπεζας της Ελλάδος <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx>. Τελευταία επίσκεψη: Ιούλιος 2015

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ FACTORING ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

2.1 Η ελληνική νομοθεσία για το factoring

Στην ελληνική νομοθεσία το factoring ρυθμίζεται ειδικά στο Ν. 1905/1990, ο οποίος ωστόσο, χωρίς να κάνει διάκριση μεταξύ του factoring και του forfaiting⁷ δημιουργεί την παραπλανητική εικόνα ταύτισης των δυο θεσμών. Παραταύτα τόσο η θεωρία όσο και οι Αποφάσεις του Διοικητή αλλά και της Επιτροπής Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος (ΕΝΠΘΤΕ) που ακολούθησαν την έκδοση του νόμου, επεδίωξαν να ερμηνεύσουν το νόμο και να εισάγουν λεπτομερέσεταιρες ρυθμίσεις για ζητήματα σχετικά με το θεσμό αντίστοιχα, με τρόπο ώστε να υπάρχει ένα ξεκάθαρο θεσμικό πλαίσιο ρύθμισης του factoring στην Ελλάδα.

Έτσι, αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένες σημαντικές αποφάσεις στα πλαίσια της δικαιοδοσίας της Τράπεζας της Ελλάδας όπως η ΠΔ/ΤΕ 2186/8.1.93, η οποία θέτει τις «Προϋποθέσεις για την παροχή άδειας για τη λειτουργία ανωνύμων εταιρειών, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων στην Ελλάδα και κανόνες εποπτείας των εταιρειών αυτών από την Τράπεζα της Ελλάδος» ενώ ακολούθησαν η ΠΔ/ΤΕ 2246/23.11.93 για την «Εποπτεία και τον Έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων» καθώς και η ΕΝΠΘ/ΤΕ Συν 511/7/29.10.92 για την «Ανάθεση διενέργειας πράξεων factoring-forfaiting σε πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοδοτικούς οργανισμούς του εξωτερικού» και 557/6/16.5.95 σχετικά με τις «Διευκολύνσεις σχετικά με τη διενέργεια του εξαγωγικού factoring στην Ελλάδα». Τέλος, η απόφαση της ΕΝΠΘ/ΤΕ 571/28.2.96 για την «τροποποίηση της ΠΔ/ΤΕ 2168/8.1.93, που αφορά στις προϋποθέσεις παροχής άδειας και στους κανονισμούς εποπτείας των ανωνύμων εταιρειών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων»⁸.

Ο Ν. 2232/20.8.1994 «περί Σύστασης Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και άλλες διατάξεις», με το αρ. 10 τροποποιεί την παρ. 3 του αρ. 4 του Ν. 1905/1990 όπως την ξέρουμε σήμερα, ενώ ο Ν. 2367/1995, υπό τον τίτλο «Νέοι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί και άλλες διατάξεις» με το αρ. 10 εισήγαγε μια σειρά τροποποιήσεων στο Ν. 1905/1990 με πρώτη την προσθήκη του εξαγωγικού factoring στην ελληνική νομοθεσία με την τροποποίηση της παρ. 3 του αρ. 1 του Ν.

⁷ Σύμφωνα με τον Ψυχομάνη (Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 278) ο θεσμός του forfaiting αναφέρεται στη «σύμβαση εκχώρησης μεμονωμένης, μεσομακροπρόθεσμης γεννημένης ήδη απαίτησης από εξαγωγική δραστηριότητα του προμηθευτή, που συνήθως είναι ενσωματωμένη σε αξιόγραφο, έναντι πληρωμής της αξίας της από τον πράκτορα που αναλαμβάνει και όλους τους κινδύνους μη πληρωμής της απαίτησης, με εξαίρεση την περίπτωση της ανυπαρξίας της».

⁸ Για λεπτομέρειες, βλ. το Παράρτημα με τα νομοθετικά κείμενα τα οποία έχει συμπεριλάβει στο βιβλίο του ο Ψυχομάνης (Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 275-299)

1905/1990 όπως την ξέρουμε σήμερα και την εισαγωγή της παρ. 4 στο αρ. 1. Επιλέον, τροποποιεί τις προβλέψεις του νόμου για τις ονομαστικές μετοχές και τον έλεγχο των εταιριών από ορκωτούς ελεγκτές όπως τις ξέρουμε σήμερα ενώ εισάγει τροποποιήσεις και στο αρ. 6 του ν. 1905/1990⁹.

Στις πιο πρόσφατες νομοθετικές παρεμβάσεις εντάσσουμε τη «Βασιλεία ΙΙ» βάσει του Ν. 3601/2007, υπό τον τίτλο «Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών, υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις», και η οποία από το 2010 εφαρμόζεται και στις εταιρίες factoring, τις τροποποιήσεις του που έγιναν με τους Ν. 3693/2008 και Ν. 3746/2009 καθώς και τις σχετικές Πράξεις του Διοικητού της Τραπέζης Ελλάδος, όπως η ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009 για τις «Προϋποθέσεις για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας, και κανόνες εποπτείας των α) εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης, β) εταιριών παροχής πιστώσεων, και γ) εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων», η ΠΔ/ΤΕ 2614/7.4.2009 για το «Πλαίσιο ελέγχου από την Τράπεζα της Ελλάδος της επάρκειας ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων», και η ΠΔ/ΤΕ 2596/20.8.2007 υπό τον τίτλο «Εποπτεία και έλεγχος των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι προϋποθέσεις που, αντιστοίχως, προβλέπονται από την παρ. 1 του άρθρου 31 του Ν. 3601/2007 για τα πιστωτικά ιδρύματα, θυγατρικές τραπεζών» κ.α¹⁰.

Τέλος, δεδομένου ότι οι επιμέρους συμβάσεις που συνθέτουν το θεσμό του factoring αποτελούν ενοχικές συμβάσεις που ρυθμίζονται στον Αστικό Κώδικα, οι διατάξεις αυτού εφαρμόζονται στο factoring όπως θα δούμε λεπτομερέστερα στη συνέχεια, καθώς βεβαίως και οι γενικές διατάξεις αυτού, όπως οι διατάξεις περί ακυρότητας των συμβάσεων και της καλής πίστης.

2.1.1 Ο Ν. 1905/1990 για τη σύμβαση factoring

Προκειμένου να κατανοήσουμε τις ρυθμίσεις τις οποίες εισάγει ο Ν. 1905/1990 για το factoring θα επιχειρήσουμε να τον χωρίσουμε σε ενότητες και να προχωρήσουμε περαιτέρω σε μια σύντομη ανάλυση των ερμηνειών που έχουν προταθεί από τη θεωρία αναφορικά με τις διατάξεις του νόμου. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε εξ'αρχής ότι ο ανωτέρω νόμος δεν προσφέρει παρά ένα γενικό πλαίσιο ρύθμισης του θεσμού factoring αφήνοντας μεγάλη ελευθερία στα συμβαλλόμενα μέρη να διαμορφώσουν τη σύμβαση που επιθυμούν. Η επιλογή αυτή του νομοθέτη ήταν σε μεγάλο βαθμό

⁹ Για τις ως άνω τροποποιήσεις βλ. αρ. 10 παρ. 1-6 Ν. 2367/1995: <http://www.e-forologia.gr>. Τελευταία επίσκεψη: Ιούλιος 2015

¹⁰ Για μια λεπτομερή απαρίθμηση των νεότερων νομοθετημάτων και Πράξεων του Διοικητικού της Τράπεζας της Ελλάδος βλ. την Κλαδική Μελέτη 18 για το Εξαγωγικό Factoring του Ιουλίου 2012, Έρευνα-Σύνταξη: Δρ Δαγκαλιδής Αθανάσιος, της Τράπεζας της Ελλάδος, Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης & Αγορών, σελ. 6-7

αναπόφευκτη, καθώς το factoring εμφανίζεται στην πράξη με πολλές μορφές ενώ η εξέλιξη αυτών λαμβάνει χώρα με εξαιρετικά γρήγορους ρυθμούς. Αυτό δεν σημαίνει ασφαλώς ότι δεν υπάρχουν κάποια γενικά χαρακτηριστικά που θέτουν τα όρια της σύμβασης factoring διακρίνοντάς την από άλλες αντίστοιχες συμβάσεις αλλά και ορισμένοι αναγκαστικοί κανόνες που αφορούν την εγκυρότητα της σύμβασης, όπως θα δούμε αναλυτικά στη συνέχεια.

Έτσι, στο άρθρο 1 του νόμου δίνεται ο ορισμός της σύμβασης, όπως αυτός αναλύθηκε ανωτέρω, καθώς και άλλες υπηρεσίες που δύναται να υπαχθούν στη σύμβαση factoring, ενώ αντλούμε και ορισμένες προϋποθέσεις εγκυρότητας της σύμβασης factoring, προϋποθέσεις δηλαδή οι οποίες πρέπει να ισχύουν προκειμένου η σύμβαση μεταξύ των μερών να υπάγεται στις ειδικές περί factoring διατάξεις και όχι σε αυτές που αφορούν σε άλλες ενοχικές συμβάσεις. Στα υπόλοιπα άρθρα τίθενται επίσης οι προϋποθέσεις, θα μπορούσαμε να πούμε, της εγκυρότητας της σύμβασης. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 2 αναφέρεται στην αναγγελία της σύμβασης που υπογράφεται προς τους οφειλέτες-πελάτες του προμηθευτή, στο άρθρο 3 ρυθμίζεται η σχέση του προμηθευτή με τον πράκτορα ενώ στο άρθρο 4 ορίζονται τα νομικά πρόσωπα που μπορούν να ασκούν δραστηριότητες πρακτορείας. Τέλος, το άρθρο 6 αναφέρεται στη φορολόγηση των υπηρεσιών factoring, με την οποία ωστόσο δεν θα ασχοληθούμε στην παρούσα εργασία, καθώς θα επικεντρωθούμε κυρίως στη ρύθμιση της σύμβασης factoring αναφορικά με τις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των δυο συμβαλλόμενων μερών.

Όσον αφορά κατ'αρχάς τις υπηρεσίες που συνθέτουν το θεσμό του factoring, ο νόμος στο άρθρο 1 παρ. 1 παρέχει μια ενδεικτική αναφορά των βασικών υπηρεσιών που δύναται όλες μαζί ή διαζευκτικά¹¹ να αποτελέσουν αντικείμενο μιας σύμβασης factoring. Στην παράγραφο 2 προβλέπεται ότι η σύμβαση μπορεί να αφορά και σε μη γεννημένες ή μελλοντικές απαιτήσεις, ενώ η παράγραφος 3, η οποία αντικαταστάθηκε όπως την ξέρουμε σήμερα με το Ν. 2367/1995, αναφέρει ότι αντικείμενο της σύμβασης factoring μπορεί να είναι και «απαιτήσεις έναντι πελατών στο εξωτερικό, από επιχειρηματική δραστηριότητα στο εξωτερικό οίκων εγκατεστημένων στην Ελλάδα, όπως επίσης και απαιτήσεις οίκων του εξωτερικού έναντι πελατών τους στην Ελλάδα», εισάγοντας με τον τρόπο αυτό στην ελληνική νομοθεσία το εξαγωγικό factoring, στο οποίο θα αναφερθούμε λεπτομερέστερα στο τρίτο κεφάλαιο. Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 4 αντικείμενο της σύμβασης factoring μπορεί να είναι και «απαιτήσεις ιδρυτών ή μετόχων του φορέα του άρθρου 4 του παρόντος έναντι πελατών τους στο εσωτερικό ή και στο εξωτερικό, εφόσον οι συμβάσεις

---

¹¹ Σύμφωνα με τον Ψυχομάνη (Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010) , *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 308), μια σύμβαση factoring ενώ μπορεί να αφορά σε μια μόνη από τις λειτουργίες του θεσμού, δεν μπορούμε να δεχτούμε ότι μόνη η παροχή της υπηρεσίας είσπραξης απαιτήσεων χωρίς λογιστική παρακολούθηση και διαχείρισή τους μπορεί να αποτελεί σύμβαση factoring, αλλά αποτελεί αντιθέτως απλή σύμβαση έργου και μάλιστα αμφίβολης νομιμότητας.

αυτές δεν εξέρχονται από τα όρια της τρέχουσας συναλλαγής του φορέα με τους πελάτες του», ενώ, τέλος, στην παράγραφο 5 προβλέπεται ότι «αντικείμενο των διατάξεων του παρόντος νόμου είναι και οι συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ πρακτόρων επιχειρηματικών απαιτήσεων, για την εκτέλεση των συμβάσεων των προηγούμενων παραγράφων του παρόντος άρθρου και την άσκηση των εξ' αυτών δικαιωμάτων».

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, αναφορικά με τα δυο συμβαλλόμενα μέρη για τα οποία γίνεται λόγος στο αρ. 1 παρ. 1 του νόμου, το πρώτο από αυτά είναι «ο κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών». Το πρόσωπο αυτό δύναται να είναι φυσικό ή νομικό, ημεδαπός ή αλλοδαπός, ενώ από το γράμμα του νόμου δεν συνάγεται ότι πρέπει το επάγγελμα του προμηθευτή να είναι αποκλειστικό παρά μόνο «κύριο», όπως και δεν αποκλείεται το πρόσωπο να ασκεί παράλληλα παραπάνω από ένα κύρια επαγγέλματα. Επιπλέον, η αναφορά που γίνεται στο ίδιο εδάφιο σε «επιχειρηματικές δραστηριότητες» του προμηθευτή δεν σημαίνει ότι στην έννοια του προμηθευτή υπάγεται μόνο ο επιχειρηματίας ή ο έμπορος, αλλά και ο ελεύθερος επαγγελματίας, με την προϋπόθεση ωστόσο ότι οι πελάτες-οφειλέτες που συμβάλλονται με τον προμηθευτή στην κύρια σύμβαση είναι σε κάθε περίπτωση επιτηδευματίες και όχι καταναλωτές¹².

Τέλος, στο αρ. 1 παρ. 1 του νόμου γίνεται λόγος για «απαιτήσεις» του προμηθευτή κατά των πελατών του, για τις οποίες συνάπτεται η σύμβαση factoring μεταξύ αυτού και του πράκτορα. Σύμφωνα με τον Σπυριδάκη, θα πρέπει να δεχτούμε ότι στις απαιτήσεις αυτές εμπίπτουν, εκτός από τις «χρηματικές (κυρίως) ή αποτιμητές σε χρήμα απαιτήσεις οι οποίες απορρέουν από συμβατική σχέση μεταξύ του προμηθευτή και του πελάτη του», και οι απαιτήσεις «του προμηθευτή κατά πελατών του που συνδέονται μεν με τη συναλλακτική τους επαφή, απορρέουν όμως πχ από αδικοπραξία του πελάτη»¹³. Την άποψη αυτή δε φαίνεται να συμμερίζεται ο Ψυχομάνης, σύμφωνα με τον οποίο, ορισμένες απαιτήσεις αποτελούν μεν τμήμα της επιχειρηματικής δραστηριότητας του προμηθευτή, και για το λόγο αυτό ονομάζονται «επιχειρηματικές», ωστόσο από τη φύση τους δεν μπορούν να καταστούν αντικείμενο μιας σύμβασης factoring. Σε αυτές ο Ψυχομάνης εντάσσει τις «απαιτήσεις για αποζημιώσεις ή για τυχόν καταβολή οφειλόμενης εταιρικής εισφοράς ή για το τίμημα πώλησης πάγιων στοιχείων της επιχείρησης ή για τυχόν επιδοτήσεις και άλλες»¹⁴. Αναφορικά με τις απαιτήσεις τις οποίες εκχωρεί ο προμηθευτής, γίνεται επίσης δεκτό ότι η σύμβαση factoring αφορά την εκχώρηση του συνόλου των γεννημένων και μελλοντικών απαιτήσεων αυτού απέναντι στους

¹² Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 22, Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 309-310, καθώς και Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 74

¹³ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 26

¹⁴ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 72

πελάτες-οφειλέτες του και όχι μόνο ορισμένων από αυτές, άποψη η οποία γίνεται δεκτή για λόγους προστασίας του πράκτορα, αφού με τον τρόπο αυτό αφαιρείται από τον προμηθευτή η δυνατότητα να επιλέγει ποιες απαιτήσεις θα μεταβιβάσει¹⁵.

Στο αρ. 4 παρ. 1 διευκρινίζεται ποιος μπορεί να είναι πράκτορας, το δεύτερο δηλαδή συμβαλλόμενο μέρος που αναφέρεται στο αρ. 1 παρ. 1 του νόμου. Πιο συγκεκριμένα, στην ανωτέρω διάταξη απαριθμούνται αποκλειστικά δυο νομικά πρόσωπα που μπορούν να ασκούν πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων στην ελληνική επικράτεια, και τα οποία είναι: «α) τράπεζες, που έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα και, β) ανώνυμες εταιρίες, με αποκλειστικό σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας αυτής». Στις παραγράφους 2-5 του ίδιου άρθρου καθορίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις που πρέπει να ισχύουν αναφορικά με τις ανώνυμες εταιρίες που ασκούν πρακτορεία. Γίνεται κατ'αρχάς δεκτό ότι, παρότι στο νόμο γίνεται αναφορά για «αποκλειστικό σκοπό» την άσκηση της πρακτορείας, οι ανώνυμες εταιρίες μπορούν «να έχουν και άλλους σκοπούς, συναφείς όμως με τον «κύριο» σκοπό του factoring». Επιπλέον, οι ανώνυμες εταιρίες απαιτείται να διαθέτουν ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος για την άσκηση των δραστηριοτήτων factoring (αρ. 4 παρ. 2 εδ. α') και υποβάλλονται στην εποπτεία και τον έλεγχο αυτής (αρ. 5 παρ. 1) - οι τράπεζες υπάγονται ούτως ή άλλως στον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος και για το λόγο αυτό δεν είναι αναγκαία η αναφορά τους στην εν λόγω διάταξη -, ενώ με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος καθορίζονται τόσο «τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις για την παροχή της άδειας της διάταξης αυτής» (αρ. 4 παρ. 2 εδ. γ')¹⁶ όσο και οι «συντελεστές φερεγγυότητας, ρευστότητας και συγκέντρωσης κινδύνων, που είναι υποχρεωτικοί για τις Εταιρίες του άρθρου 4 του νόμου αυτού» (αρ. 5 παρ. 2). Τέλος, ως ανώνυμες εταιρίες, δεν παύουν να υπόκεινται στις γενικές ρυθμίσεις του Ν. 2190/1920 «περί ανωνύμων εταιριών», αλλά εν μέρει και στις διατάξεις του Ν. 3601/2007 για την «ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλες συναφείς διατάξεις», σύμφωνα με τον οποίο οι εν λόγω ανώνυμες εταιρίες εντάσσονται στην κατηγορία των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων¹⁷.

Επιπλέον, όσον αφορά στο καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο των ανωνύμων εταιριών που ασκούν δραστηριότητες factoring, αυτό «δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το ένα τέταρτο (1/4) του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου που απαιτείται για τη σύσταση ανωνύμων τραπεζικών

¹⁵ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 283

¹⁶ βλ. Κεφάλαιο I, Β1.α. iii του ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009 περί των «Προϋποθέσεων για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας, και κανόνες εποπτείας των α) εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης, β) εταιριών παροχής πιστώσεων, και γ) εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων» για το απαιτούμενο ελάχιστο αρχικό κεφάλαιο το οποίο ανέρχεται στα 4.500.000 ευρώ ή 2.250.000 ευρώ εφόσον γίνει χρήση της διακριτικής ευχέρειας της παρ. 4 του αρ. 4 του Ν. 1905/1990.

¹⁷ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 313

εταιριών» (αρ. 4 παρ. 3 εδ. α'), όρος που απαιτείται να συντρέχει και «για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας στην Ελλάδα αλλοδαπών εταιριών προκατορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων» (αρ. 4 παρ. 3 εδ. Β'). Στην παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι οι μετοχές αυτές δεν μπορούν να μεταβιβάζονται, με την εξαίρεση που προβλέπεται στη διάταξη περί κληρονομικής διαδοχής και γονικής παροχής. Όπως αναφέρει ο Ψυχομάνης, «συνέπεια του περιορισμού αυτού στη μεταβίβαση των μετοχών είναι ότι αυτές δεν μπορούν επίσης να κατασχεθούν και να εκποιηθούν (αναγκαστικά η σε πτώχευση) παρά μόνο μετά από αντίστοιχη άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος».

Τέλος, όσον αφορά στην ακυρότητα της μεταβίβασης των ονομαστικών μετοχών της παραγράφου 5, γίνεται δεκτό ότι η ακυρότητα αυτή δύναται να «θεραπευτεί» με τη μεταγενέστερη άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος μόνο υπό την προϋπόθεση ότι τα αποτελέσματα της μεταβίβασης λαμβάνουν χώρα από τη στιγμή της άδειας και μετά και όχι αναδρομικά.

Προϋπόθεση εγκυρότητας της σύμβασης αποτελεί, εκτός από τα συμβαλλόμενα μέρη με τους όρους που η συμμετοχή τους προβλέπεται στο νόμο, και ο έγγραφος τύπος της σύμβασης factoring, όπως αυτός ορίζεται στο αρ. 1 παρ. 1 εδ. α' Ν. 1905/1990). Το έγγραφο (συνήθως είναι ιδιωτικό αλλά μπορεί να είναι και σε συμβολαιογράφο) αποτελεί συστατικό τύπο της σύμβασης factoring, πράγμα που σημαίνει ότι σε περίπτωση που αυτή δεν καταρτιστεί εγγράφως, είναι άκυρη κατ' αρ. 158 ΑΚ¹⁸. Θα αναλύσουμε στη συνέχεια του κεφαλαίου λεπτομερέστερα τον έγγραφο τύπο της σύμβασης factoring.

Τέλος, δεδομένου ότι ο πελάτης-οφειλέτης αποτελεί σημαντικό μέρος της οικονομικής σχέσης αλλά δεν συμμετέχει στη σύμβαση factoring προκειμένου να εκφράσει και να προστατεύσει τα συμφέροντά του, προβλέπεται η αναγγελία σε αυτόν της υπογραφείσας σύμβασης. Αναφορικά με την αναγγελία της σύμβασης factoring λοιπόν από τον πράκτορα ή τον προμηθευτή προς τους οφειλέτες-πελάτες του τελευταίου (αρ. 2 Ν. 1905/1990), αυτή πρέπει να είναι έγγραφη, να προσδιορίζει επαρκώς τις απαιτήσεις τις οποίες αφορά η σύμβαση factoring καθώς και την ταυτότητα του πράκτορα¹⁹. Στις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 2 προβλέπεται αντίστοιχα ότι «αναγγελία θεωρείται και η έγγραφη γνωστοποίηση στον οφειλέτη της ύπαρξης της σύμβασης μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή, καθώς και η αναγραφή στα προς εξόφληση παραστατικά της ταυτότητας του πράκτορα» καθώς και ότι η αναγγελία μπορεί «να γίνει με οποιονδήποτε πρόσφορο, κατά τις συναλλαγές, έγγραφο τρόπο, αρκεί να αποδεικνύεται παραχρήμα». Η «προσφορότητα» του τρόπου που περιγράφεται ανωτέρω δεν αναφέρεται φυσικά

¹⁸ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, σελ. 27

¹⁹ Βελέντζας Γ. Ε. (1996), *Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων (Εργασιών)*, Θεσσαλονίκη, Επιθεώρηση Τραπεζικού-Αξιογραφικού-Χρηματιστηριακού Δικαίου Ius, σελ. 471

σε μια υποκειμενική αντίληψη αυτής, αλλά στην αντικειμενική, «σύμφωνα με τις κρατούσες στις συναλλαγές αντιλήψεις ή τις αποδεκτές ή ειθισμένες συναλλακτικές πρακτικές»²⁰. Με την αναγγελία ο οφειλέτης γνωρίζει ότι πλέον οι εξόφληση των οφειλών του μπορεί να γίνει μόνο στον πράκτορα «με αποσβεστική έναντι πάντων ενέργεια»²¹.

Η σημασία της αναγγελίας της σύμβασης factoring στους οφειλέτες είναι τέτοια που ο νόμος προβλέπει στο εδ. α' της παραγράφου 4 του αρ. 2 ότι «ο πράκτορας δεν αποκτά τα συμφωνηθέντα δικαιώματα απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους πριν από την, κατά την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, αναγγελία». Οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα (αρ. 460 επ. ΑΚ) περί της αναγγελίας στην εκχώρηση απαιτήσεων (αρ. 455 επ. ΑΚ) είναι αντίστοιχες με τις προβλέψεις του αρ. 2 του Ν. 1905/1990, χωρίς να προβλέπουν ασφαλώς τους συγκεκριμένους τρόπους αναγγελίας που προβλέπονται στο αρ. 2. Αναλόγως εφαρμόζεται επομένως η διάταξη του το αρ. 463 εδ. α' ΑΚ, σύμφωνα με την οποία «ο οφειλέτης μπορεί να αντιτάξει κατά του εκδοχέα όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του εκχωρητή πριν από την αναγγελία», πράγμα που σημαίνει ότι ο οφειλέτης-πελάτης του εκχωρητή μπορεί να αντιτάξει κατά του πράκτορα όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του προμηθευτή πριν από την αναγγελία, όπως η ένσταση περί εκπλήρωσης της σύμβασης κατά τη διάταξη του αρ. 416 ΑΚ. Γίνεται φανερό από τις παραπάνω διατάξεις, ότι εισάγονται ρυθμίσεις με τις οποίες ο πελάτης-οφειλέτης προστατεύεται επαρκώς τόσο απέναντι στον προμηθευτή όσο και απέναντι στον πράκτορα στις περιπτώσεις που έχει φανεί συνεπείς στις υποχρεώσεις του.

Τέλος, στις διατάξεις του αρ. 3 παρ. 1 και 2 προβλέπεται ειδική ευθύνη του προμηθευτή απέναντι στον πράκτορα, η οποία είναι αναγκαία εάν λάβουμε υπόψη τη φύση της σύμβασης factoring. Πιο συγκεκριμένα, στην παρ. 1 του εν λόγω άρθρου έχουμε αναφερθεί και προηγουμένως στο υποκεφάλαιο 2.1.2 που αφορά στην ασφαλιστική λειτουργία του factoring. Αναφορικά, τώρα, με την παρ. 2 του άρθρου 3, αυτό προβλέπει ότι «ο προμηθευτής έχει την υποχρέωση να θέσει στη διάθεση του πράκτορα τις σχετικές με τις απαιτήσεις, που αποτελούν αντικείμενο της μεταξύ τους σύμβασης, πληροφορίες και τα παραστατικά, κατά το άρθρο 456 Α.Κ., το αργότερο μέχρι το χρόνο, κατά τον οποίο ο πράκτορας δικαιούται να ασκήσει τα δικαιώματά του από τη σύμβαση». Η εν λόγω διάταξη η οποία κάνει ευθεία αναφορά στο αρ. 456 ΑΚ περί εκχώρησης, αποκτά μια ιδιαίτερη βαρύτητα στο γνήσιο factoring, στο οποίο ο πράκτορας προκειμένου να καθορίσει πιστωτικά όρια για τις απαιτήσεις για τις οποίες θα αναλάβει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των οφειλετών, πρέπει να έχει γνώση των αναγκαίων πληροφοριών και παραστατικών ήδη κατά το χρόνο που γεννάται η απαίτηση. Για το λόγο αυτό, ο Ψυχομάνης

²⁰ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 195

²¹ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 342

προτείνει μια διασταλτική ερμηνεία της διάταξης, σύμφωνα με την οποία «η σχετική υποχρέωση του προμηθευτή (εκχωρητή) πρέπει να εκπληρωθεί το αργότερο μέχρι το χρόνο που θα γεννηθεί η απαίτηση, ώστε να έχει τη δυνατότητα ο πράκτορας να ασκήσει τα γενικότερα δικαιώματά του από τη σύμβαση factoring έναντι του προμηθευτή με πλήρη γνώση στοιχείων»²².

2.1.2 Ο Ν. 2844/2000 για τη σύμβαση factoring

Το κεφάλαιο Γ' υπό τον τίτλο «Ενεχύραση ή εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων ή άλλων δικαιωμάτων» του Ν. 2844/2000, ο οποίος αφορά στις «Συμβάσεις επί κινητών ή απαιτήσεων υποκείμενες σε δημοσιότητα και άλλες συμβάσεις παροχής ασφάλειας», βρίσκει εφαρμογή στις συμβάσεις factoring εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις.

Στόχο του εν λόγω νόμου αποτελεί η μέσω της δημοσίευσης σε δημόσια βιβλία διασφάλιση της διαφάνειας στις συναλλαγές²³. Αποτελεί μια προσπάθεια συμπλήρωσης της δημοσιότητας που προσφέρει η αναγγελία, η οποία γίνεται μόνο προς τον οφειλέτη, ώστε όλοι οι περί των απαιτήσεων ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τα περί της σύμβασης factoring. Επομένως, σκοπό του νόμου αποτελεί ο δίκαιος, μέσω της χρονικής προτεραιότητας δημοσίευσης, καθορισμός της προτεραιότητας των δανειστών (αρ. 13 παρ. 2 Ν. 2844/2000). Χαρακτηριστικό του εν λόγω νόμου αποτελεί η επιλογή του νομοθέτη να μην καταστήσει την προβλεπόμενη δημοσίευση υποχρεωτική για τα συμβαλλόμενα μέρη, αλλά αυτή να είναι προαιρετική²⁴ με αποτέλεσμα η τυχόν μη εγγραφή στα δημόσια αυτά βιβλία να μην έχει σαν συνέπεια την ακυρότητα της σύμβασης factoring.

Δεδομένου ότι ο εν λόγω νόμος αναφερόμενος στην εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων εννοεί την καταπιστευτική-εξασφαλιστική εκχώρηση, δηλαδή αυτή που λαμβάνει χώρα μεταξύ του εκχωρητή και του εκδοχέα και η οποία συνάπτεται με σκοπό την εξασφάλιση απαίτησης του εκδοχέα-δανειστή έναντι του εκχωρητή-οφειλέτη. Πρέπει κατά συνέπεια να εξετάσουμε με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό εμπίπτει η σύμβαση factoring σε αυτόν, εφόσον η τελευταία δεν έχει σαν σκοπό της μόνο την εξασφάλιση του εκχωρητή-προμηθευτή, αλλά έχει και άλλες λειτουργίες όπως αναφέραμε ειδικότερα στο κεφάλαιο 2.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τη Βαλαβάνη²⁵, ενώ η σύμβαση του γνήσιου factoring δεν είναι δυνατόν να εμπίπτει στον εν λόγω νόμο, δεν συμβαίνει το ίδιο με το μη γνήσιο factoring. Και αυτό, διότι

²² Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 198

²³ Βαλαβάνη Α. (2011), *Η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης factoring*, Δικογραφία, Έκδοση Δικηγορικού Συλλόγου Λάρισας, σελ. 21

²⁴ αρ. 1 παρ. 1 εδ. α' Ν. 2844/2000: «ενεχύραση ή εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων, πλην των απαιτήσεων κατά καταναλωτών, μπορεί να υποβληθεί σε δημοσίευση, εφόσον έχει καταρτισθεί εγγράφως».

²⁵ Βαλαβάνη Α. (2011), *Η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης factoring*, Δικογραφία, Έκδοση Δικηγορικού Συλλόγου Λάρισας, σελ. 24

στο γνήσιο factoring, στο οποίο προβλέπεται η ασφαλιστική λειτουργία του factoring, λαμβάνει χώρα εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα με την πίστωση - υπέρ του προμηθευτή στο συμψηφιστικό λογαριασμό που τηρεί ο πράκτορας - του τιμήματος που προσφέρει ο πράκτορας έναντι καταβολής των απαιτήσεων που έλαβε, καθώς αναλαμβάνει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των πελατών-οφειλετών του προμηθευτή, χωρίς να πρόκειται εν προκειμένω για παροχή πίστωσης. Έτσι, στο γνήσιο factoring συνεχίζει να έχει ισχύ μόνο το σύστημα της αναγγελίας της εκχώρησης και η αρχή της χρονικής προτεραιότητας σε περίπτωση σύγκρουσης της γνήσιας σύμβασης factoring με άλλες εξασφαλιστικές συμβάσεις.

Αντίθετα, στο μη γνήσιο ή νόθο factoring, στο οποίο ο προμηθευτής λαμβάνει την αξία των απαιτήσεων που έχει εκχωρήσει στον πράκτορα πριν αυτές καταστούν ληξιπρόθεσμες και στο οποίο ο προμηθευτής διατηρεί τον πιστωτικό κίνδυνο απέναντι στους αφερέγγυους οφειλέτες-πελάτες του²⁶, λαμβάνει χώρα λοιπόν ένας επιχειρηματικός δανεισμός. Έτσι, η μη γνήσια σύμβαση factoring αποτελεί ουσιαστικά την εκχώρηση απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα γιατί αυτή «γίνεται προς εξασφάλιση του δανείου που παρέχει ο πράκτορας στον προμηθευτή»²⁷. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, λοιπόν, η εταιρία factoring, ως εκδοχέας της απαίτησης μπορεί να προβεί στη δημοσίευση του αρ. 11 παρ. 2, προκειμένου να εξασφαλίσει προτεραιότητα στην περίπτωση που άλλος δανειστής αξιώσει τις ίδιες με αυτήν απαιτήσεις του προμηθευτή.

Η σημασία του Ν. 2844/2000 έγκειται, όπως προαναφέρθηκε, στον καθορισμό της προτεραιότητας των δανειστών που δύνανται να έχουν αξιώσεις στις ίδιες απαιτήσεις, καθώς είναι πολύ πιθανό να προκύπτουν συγκρούσεις μεταξύ της σύμβασης factoring και άλλων εξασφαλιστικών συμβάσεων στις οποίες ο προμηθευτής είναι αντισυμβαλλόμενο μέρος. Μέχρι την έκδοση του εν λόγω νόμου οι διαφορές που προέκυπταν από την προαναφερόμενη σύγκρουση λύνονταν στα πλαίσια του Αστικού Κώδικα με βάση τις διατάξεις για την αναγγελία της εκχώρησης (ΑΚ 460 επ.) σε συνδυασμό με την αρχή της χρονικής προτεραιότητας. Αυτό σήμαινε ότι ικανοποιούνταν ο πιστωτής ο οποίος πρώτος προέβαινε σε αναγγελία της σύμβασης προς τον τρίτο οφειλέτη. Όπως διαπιστώνει, ωστόσο, η Βαλαβάνη «η αντιμετώπιση του προβλήματος με αυτό τον τρόπο έχει σαν αποτέλεσμα το δικαίωμα να μεταφέρεται εξασφαλιστικά στην περιουσία ενός μόνο δανειστή, αφήνοντας τους λοιπούς εκτεθειμένους έναντι της αντισυμβατικής συμπεριφοράς του εκχωρητή»²⁸.

Ο Ν. 2844/2000 μέσω της δημοσίευσης στα δημόσια βιβλία του αρ. 3 παρ. 1 του νόμου,

²⁶ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 292

²⁷ όπ. π., καθώς και Περβολαράκη Ε. (2006), *Η δημοσιότητα στο leasing, στο factoring και στο πλασματικό ενέχυρο*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 79

²⁸ Βαλαβάνη Α. (2011), *Η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης factoring*, Δικογραφία, Έκδοση Δικηγορικού Συλλόγου Λάρισας, σελ. 25

εξασφαλίζει, σε αντίθεση με το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο, τη διαφάνεια κατά την εκχώρηση των απαιτήσεων. Ο οφειλέτης πρέπει πλέον, προκειμένου να αποσβεστεί η οφειλή του και μετά τη σχετική ειδοποίησή του, να εξοφλήσει την απαίτηση στο δικαιούχο που έχει πρώτος προβεί σε δημοσίευση της απαίτησης στα ως άνω βιβλία. Με τον τρόπο αυτό προστατεύεται τόσο ο πράκτορας, καθώς έχει προτεραιότητα σε περίπτωση μεταγενέστερης αντισυμβατικής εκχώρησης των απαιτήσεων από μέρους του προμηθευτή σε άλλους ασφαλειολήπτες, όσο και οι τελευταίοι καθώς με την παραπομπή τους στα δημόσια βιβλία μπορούν να ενημερώνονται για την κατάσταση των απαιτήσεων, κατά πόσο δηλαδή αυτές έχουν ήδη εκχωρηθεί σε άλλο αντισυμβαλλόμενο. Παράλληλα, ο προμηθευτής γνωρίζει ότι από τη στιγμή που θα προχωρήσει στην εκχώρηση των απαιτήσεών του στον πράκτορα δεν θα μπορεί πλέον να αξιοποιήσει τις απαιτήσεις του εκχωρώντας τις σε άλλους πιστωτές.

2.2 Οι διαφορετικές λειτουργίες και η νομική φύση του factoring

Όπως είναι αναμενόμενο, η σύμβαση factoring δεν έμεινε ανεπηρέαστη από τις οικονομικές μεταβολές που έλαβαν και λαμβάνουν χώρα τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Παρατηρείται έτσι μια σημαντική ανάπτυξη διαφόρων τύπων και παραλλαγών της σύμβασης στις οποίες συνδυάζονται όλες ή ορισμένες από τις λειτουργίες αυτής. Έτσι, ενώ το factoring ξεκίνησε στις ΗΠΑ σαν μορφή χρηματοδότησης, εν συνεχεία αναπτύχθηκαν άλλες λειτουργίες του και διαφορετικοί τύποι των παρεχόμενων υπηρεσιών ανταποκρινόμενοι στις ανάγκες των επιχειρήσεων όχι μόνο για χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους, αλλά και για την ασφάλιση και τη διαχείριση των απαιτήσεών τους έναντι τρίτων. Έτσι, πέραν των βασικών λειτουργιών της σύμβασης factoring που θα εξετάσουμε κατωτέρω, παρατηρείται μια μεγάλη ποικιλία λειτουργιών και υπηρεσιών στις οποίες συμπεριλαμβάνεται η παροχή «*συμβουλών οργανώσεως, επεκτάσεως δραστηριοτήτων, έρευνας αγοράς, φορολογικής φύσεως [από τον πράκτορα] ή υπηρεσίες ασφάλισεως, μεταφοράς, εκτελωνισμού κλπ*»²⁹.

Στα πλαίσια του ελληνικού δικαίου, ο Ν. 1905/1990 αναφέρει στο αρ. 1 παρ. 1 τις τρεις βασικές λειτουργίες του factoring – χρηματοδοτική, ασφαλιστική ή εγγυητική και διαχειριστική –. Οι οποίες παραθέτονται εκτενέστερα παρακάτω. Ωστόσο η ανάλυσή τους επαφίεται στη θεωρία. Σύμφωνα με το μεγαλύτερο μέρος της θεωρίας, ο ανωτέρω νόμος είναι αρκετά ελαστικός ως προς τις λειτουργίες της σύμβασης, αφήνοντας στα ενδιαφερόμενα μέρη την ελευθερία να διαμορφώσουν τη

²⁹ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, σελ. 10

σύμβαση κατά το συμφέρον τους και να την προσαρμόζουν στις ανάγκες τους, χωρίς φυσικά να ξεφεύγουν από τα βασικά χαρακτηριστικά της σύμβασης³⁰.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλύσουμε σε ένα πρώτο επίπεδο τις τρεις αυτές, λειτουργίες, αφού προβούμε σε μια συνοπτική αναφορά στην ελληνική νομοθεσία όπως αυτή έχει διαμορφωθεί, και σε ένα δεύτερο επίπεδο θα εξετάσουμε πιο λεπτομερώς τη νομική φύση της σύμβασης factoring.

Σύμφωνα με τον Ψυχομάνη «ο ιδιαίτερος νομικός χαρακτηρισμός των «προκαταβολών» ή «προεξόφλησεων» του πράκτορα προς τον προμηθευτή, της «ανάληψης του κινδύνου αφερεγγυότητας των οφειλετών», της παροχής υπηρεσιών και της είσπραξης τόκων και προμηθειών, εξαρτάται τόσο από το είδος του factoring που επιλέγουν τα μέρη όσο και από το είδος και την έκταση των δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν τα μέρη έναντι αλλήλων»³¹.

Η ανάλυση που ακολουθεί, θα προσπαθήσει επομένως να εξετάσει τη νομική φύση τόσο της σύμβασης factoring ως το ενιαίο σύνολο των επιμέρους συμβάσεων που την συνθέτουν, όσο και των τελευταίων αυτών συμβάσεων οι οποίες ρυθμίζονται και αυτοτελώς στον Αστικό Κώδικα, ρύθμιση η οποία παρεκκλίνει στην έκταση που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γενική σύμβαση factoring στην οποία αυτή εντάσσεται. Όλα αυτά, όπως αναφέρει και ο Ψυχομάνης παραπάνω, εξαρτώνται τόσο από το είδος του factoring που έχουν επιλέξει τα μέρη όσο και από τις συγκεκριμένες δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει αυτά αμοιβαίως.

Αναφορικά λοιπόν, με τη σύμβαση στο σύνολό της θα την εξετάσουμε με βάση τις θέσεις που έχουν αναπτυχθεί στη θεωρία, τόσο ως σύμβαση-πλαίσιο όσο και ως τυπική και διαρκή σύμβαση. Τέλος, θα την εξετάσουμε και ως μεικτή σύμβαση, στα πλαίσια της οποίας θα αναλύσουμε τις πιο βασικές επιμέρους συμβάσεις που συνθέτουν αυτή τη μεικτή σύμβαση καθώς και τη νομική μεταχείριση της λήξης της σύμβασης factoring.

2.2.1 Η χρηματοδοτική λειτουργία

Η χρηματοδοτική λειτουργία της σύμβασης factoring περιγράφει την «εκ μέρους του πράκτορα παροχή κεφαλαίων προς τον προμηθευτή με τη μέθοδο της προεξόφλησης απαιτήσεων»³². Με άλλα λόγια, στους τύπους factoring που προβλέπεται η χρηματοδοτική λειτουργία του ο πράκτορας(τράπεζα ή θυγατρική τράπεζας) αναλαμβάνει την υποχρέωση να προκαταβάλει στον προμηθευτή(επιχείρηση ή επιτηδεύματίας) το ποσό των απαιτήσεων που ο τελευταίος έχει έναντι

³⁰ ΑΠ 1482/1010, Αρμενόπουλος, Μηνιαία Νομική Επιθεώρηση, Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, Σεπτέμβριος 2011, σελ. 1507

³¹ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 277

³² Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 163

των οφειλετών του πριν από τη λήξη τους και τα οποία ο πράκτορας θα λάβει στο μέλλον από τους οφειλέτες. Η προκαταβολή αυτή αφορά συνήθως στο 80% του ποσού των απαιτήσεων, ενώ το υπόλοιπο 20% κρατείται είτε ως αμοιβή για τις υπηρεσίες του πράκτορα είτε ως ασφάλεια σε περίπτωση μη πληρωμής από τους οφειλέτες του προμηθευτή και καταβάλλεται όταν γίνει η πληρωμή από τους οφειλέτες μετά τη λήξη ή μετά από μια συμφωνημένη περίοδο ή σε εφάπαξ εξόφληση του συνολικού ποσού του ανταλλάγματος για την εκχώρηση³³. Γίνεται φανερό από την παραπάνω διαδικασία, ότι η λειτουργία αυτή δύναται να καλύπτει σε μεγάλο βαθμό άμεσες χρηματοδοτικές ανάγκες του προμηθευτή ώστε ο τελευταίος να μπορεί να εκτελεί ανεμπόδιστα τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες, στις περιπτώσεις που η επιχείρηση έχει ανάγκη από κεφάλαιο κίνησης. Η εμπρόθεσμη αυτή κάλυψη των «*τρεχουσών, λειτουργικών δαπανών της επιχείρησης*»³⁴ είναι μάλιστα αποκλειστικός σκοπός της χρηματοδοτικής λειτουργίας της σύμβασης factoring, τονίζεται δε και στη σύμβαση αυτή καθαυτή μεταξύ των μερών ώστε να μην μπορεί να επεκταθεί με τρόπο που να καλύπτει πάγιες χρηματοδοτικές ανάγκες της επιχείρησης.

Αναφορικά με την υλοποίηση της ως άνω λειτουργίας, αυτή λαμβάνει χώρα με την «*τήρηση και την κίνηση των λογαριασμών του προμηθευτή*», και πιο συγκεκριμένα με την τήρηση συμψηφιστικού ή τρέχοντος λογαριασμού από τον πράκτορα, τον οποίο ο τελευταίος τηρεί ως εμπορικό βιβλίο και στον οποίο καταχωρούνται οι απαιτήσεις τόσο του προμηθευτή όσο και του πράκτορα με στόχο τον συμψηφισμό τους. Η συμφωνία περί τήρησης ενός τέτοιου λογαριασμού δεν αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της σύμβασης factoring, ωστόσο διευκολύνει τη διαχείριση των αμοιβαίων απαιτήσεων των δυο συναλλασόμενων μερών. Έτσι, από τη μια ο προμηθευτής έχει στη διάθεσή του να αξιοποιήσει για την κάλυψη των επιχειρηματικών του αναγκών το ποσό που καταχωρεί υπέρ του ο πράκτορας και το οποίο αντιστοιχεί στην τιμή των εμπορευμάτων που είναι αναγραμμένη στο τιμολόγιο που παραδίδεται στον πράκτορα, αφού έχει αφαιρεθεί το ποσό που αντιστοιχεί στις προμήθειες του πράκτορα και ένα ποσοστό - συνήθως 10% - επί του τιμήματος για την εξασφάλιση του πράκτορα από τη μη πληρωμή από μέρους των οφειλετών.

Σημαντικό τμήμα της συμφωνίας, στα πλαίσια του factoring και συγκεκριμένα της χρηματοδοτικής του λειτουργίας αλλά και της ασφαλιστικής όπως θα δούμε στη συνέχεια, μεταξύ πράκτορα και προμηθευτή αποτελεί επίσης αυτό που αναφέρεται στον καθορισμό από μέρους του πράκτορα των «*πιστωτικών ορίων*» εντός των οποίων «*θα παρέχεται [...] η χρηματοδότηση του προμηθευτή, μέσω της καταβολής σε αυτόν μέρους της ονομαστικής αξίας κάθε εκχωρούμενης*

³³ Κοντογιάννη Α. (1999), *Η λειτουργία της εκχώρησης στο πλαίσιο της σύμβασης factoring*, ΔΕΕ 4/1999, σελ. 377

³⁴ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκουλα, σελ. 24

απαιτήσεως»³⁵.

Με βάση την προεξόφληση των απαιτήσεων, και άρα το αν λαμβάνει χώρα χρηματοδότηση του προμηθευτή, γίνεται η βασική διάκριση σε factoring με ή χωρίς προεξόφληση. «Αν ο πράκτορας εξοφλεί τις απαιτήσεις (πιστώνει με το ποσό τους το λογαριασμό του προμηθευτή), κατά το χρόνο που γίνονται αυτές ληξιπρόθεσμες, δεν υπάρχει προεξόφληση. Αντίθετα, αν η πίστωση του λογαριασμού του προμηθευτή γίνεται αμέσως μετά την εκχώρηση, δηλαδή τη χορήγηση στον πράκτορα αντιγράφων των τιμολογίων ή καταστάσεων με τις εκχωρούμενες αξιώσεις, τότε πρόκειται για σύμβαση factoring με προεξόφληση» και άρα για χρηματοδοτική λειτουργία του factoring³⁶. Στα ίδια πλαίσια, και η νομολογία αναγνωρίζει ότι «στη συναλλακτική πρακτική το factoring μπορεί και συνήθως εμφανίζει στοιχεία σύμβασης ανοίγματος πιστώσεως και σύμβασης αλληλόχρεου λογαριασμού, ο οποίος πιστώνεται είτε αμέσως μετά την εκχώρηση (προ-εξοφλητικό factoring) είτε όταν οι απαιτήσεις γίνουν ληξιπρόθεσμες»³⁷, με την τελευταία περίπτωση να μην εμπίπτει ασφαλώς στη χρηματοδοτική λειτουργία του factoring.

Το γνήσιο ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, το νόθο ή μη γνήσιο ή με δικαίωμα αναγωγής και το νέο ή αυτοεξυπηρετούμενο factoring αποτελούν τους τύπους εκείνους στους οποίους η χρηματοδοτική λειτουργία είναι συνήθης³⁸. Για την ακρίβεια στο γνήσιο factoring εμφανίζονται και οι τρεις αυτές βασικές λειτουργίες, και για το λόγο αυτό θα μπορούσε να ονομαστεί και «πλήρες»³⁹. Επιπλέον, το λεγόμενο bulk factoring (ή αμιγώς χρηματοδοτικό factoring), το οποίο αποτελεί factoring με χρηματοδότηση, ονομάζεται agency factoring στην περίπτωση που συνδυαστεί με την ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου⁴⁰.

Το maturity factoring (ή μη χρηματοδοτικό factoring) αποτελεί χαρακτηριστικό τύπο factoring στο οποίο υπάρχει μόνο η ασφαλιστική ή/και η διαχειριστική λειτουργία, τις οποίες θα εξετάσουμε στη συνέχεια, ενώ ελλείπει η χρηματοδοτική, και αφορά στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες ο προμηθευτής δεν έχει ανάγκη από άμεση ρευστότητα. Στην περίπτωση αυτή, επομένως, ο πράκτορας αποδίδει στον προμηθευτή τις εισπράξεις από τους πελάτες-οφειλέτες, αφού τις λάβει από αυτούς⁴¹.

³⁵ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 284

³⁶ ΑΠ 880/2010, INLAW 2010, σελ. 73

³⁷ ΑΠ 1482/1010, Αρμενόπουλος, σελ. 1507

³⁸ Για τους ορισμούς των όρων αυτών που αποτελούν ονομασίες των τύπων factoring, βλ. στο βιβλίο του Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 291 έως 301.

³⁹ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 16

⁴⁰ Βάθης Β. Β. (1995), *Η σύμβαση factoring*, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Αφοι Π. Σάκκουλα, σελ. 28

⁴¹ Αγγελόπουλος Π. Χ. (2005), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*, Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., σελ. 481

2.2.2 Η ασφαλιστική λειτουργία

Η ασφαλιστική λειτουργία αναφέρεται στην «ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή»⁴². Με άλλα λόγια, ο πράκτορας γίνεται εγγυητής των οφειλετών του προμηθευτή, στην περίπτωση που οι τελευταίοι δεν αποπληρώσουν τις απαιτήσεις που ο προμηθευτής έχει εναντίον τους. Στην πράξη ο πράκτορας «πληρώνει ή πιστώνει τον προμηθευτή και αν ακόμη ο οφειλέτης-πελάτης [του προμηθευτή] δεν του εξοφλεί το χρέος. Στην περίπτωση αυτή ο πράκτορας δεν έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή για τις μη πληρωθείσες απαιτήσεις»⁴³. Σύμφωνα και με το γράμμα του νόμου, ο οποίος αναφέρεται σε «μερική» κάλυψη του κινδύνου, είναι δυνατό ο πράκτορας να αναλάβει τον πιστωτικό κίνδυνο για ορισμένες μόνο απαιτήσεις του προμηθευτή. Σε κάθε περίπτωση, μέσω του καθορισμού των πιστωτικών ορίων, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, καθορίζεται το ύψος του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνει ο πράκτορας. Στην πράξη, ο πράκτορας αναλαμβάνει την εγγυητική αυτή ευθύνη «από τη στιγμή που [...] θα αγοράσει τις ευρισκόμενες εντός των καθορισμένων πιστωτικών ορίων απαιτήσεις, διενεργώντας αντίστοιχη προς το τμήμα πιστωτική εγγραφή στο συμψηφιστικό ή στον τρέχοντα λογαριασμό του προμηθευτή»⁴⁴.

Είναι φανερό ότι στην περίπτωση που προβλέπεται η ασφαλιστική λειτουργία του factoring στη σύμβαση, ο πράκτορας αναλαμβάνει υψηλότερους οικονομικούς κινδύνους. Για το λόγο αυτό αναλαμβάνει περαιτέρω ανταλλάγματα από τον προμηθευτή ενώ προβαίνει σε προηγούμενο έλεγχο φερεγγυότητας των πελατών του προμηθευτή. Στην περίπτωση αυτή, συνυπάρχει πάντοτε και συμφωνία με την οποία καθορίζεται το πιστωτικό όριο του κινδύνου που αναλαμβάνει ο πράκτορας και η οποία αποτελεί «απλό όρο, είτε της σύμβασης για την πώληση των απαιτήσεων, είτε της σύμβασης εκχωρήσεως των απαιτήσεων με τη μορφή της δόσης αντί καταβολής». Η συμφωνία αυτή ονομάζεται συμφωνία καθορισμού του πιστωτικού ορίου κατά οφειλέτη.

Η λειτουργία αυτή ελλείπει από το μη γνήσιο ή νόθο factoring, στο οποίο ο πράκτορας δεν αναλαμβάνει τους πιστωτικούς κινδύνους από τη μη εξόφληση των απαιτήσεων, με αποτέλεσμα ο κίνδυνος αφερεγγυότητας των οφειλετών του προμηθευτή να παραμένει στον τελευταίο. Στο αρ. 3 παρ. 1 ν. 1905/1990, σε συνδυασμό με το αρ. 467 παρ. 1 ΑΚ, προβλέπεται ότι «ο προμηθευτής ευθύνεται απέναντι στον πράκτορα για την ύπαρξη και το ύψος των απαιτήσεων που αποτελούν

⁴² αρ. 1 παρ. 1 ν. 1905/1990

⁴³ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 9

⁴⁴ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 358

αντικείμενο της σύμβασης». Ωστόσο, επειδή η διάταξη είναι ενδοτικού δικαίου, «είναι δυνατό να συμφωνηθεί και ευθύνη του προμηθευτή για τη φερεγγυότητα του οφειλέτη, ώστε το factoring να μην είναι «γνήσιο»⁴⁵. Έτσι, σε περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής έχει μεγάλη σημασία ποιος φέρει τον κίνδυνο από την αφερεγγυότητα των οφειλετών. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις ευθύνες που απορρέουν από τη σύμβαση factoring από μέρους του προμηθευτή ή/και του πράκτορα, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί εκχώρησης ως εξής: «αα) στη γνήσια σύμβαση factoring ο προμηθευτής δεν φέρει τον κίνδυνο φερεγγυότητας του οφειλέτη, ευθύνεται όμως για την είσπραξη της απαίτησης (ΑΚ 467) καθώς και (ΑΚ 420 σε συνδ. με 514 επ.) για την ύπαρξη ενστάσεων που στρέφονται εναντίον του και αφορούν την εκχωρούμενη απαίτηση (πχ πραγματικά ελαττώματα ή πλημμελής εκπλήρωση της παροχής του προμηθευτή προς τον πελάτη του), ββ) στη μη γνήσια σύμβαση factoring ο προμηθευτής φέρει τον κίνδυνο μη φερεγγυότητας του οφειλέτη και απομένως υποχρεούται, αν η προσπάθεια του πράκτορα να εισπράξει την απαίτηση αποβεί – παρότι τήρησε τις νόμιμες προϋποθέσεις (αναγγελία κλπ) – άκαπρη, να αποδώσει σε αυτόν το ποσό της απαίτησης (ΑΚ 806 σε συνδ. με 421)»⁴⁶. Έτσι, ο Άρειος Πάγος με την υπ'αριθμ. 1233/2012 απόφασή του⁴⁷ αναγνωρίζει ότι «...τέτοιο δικαίωμα επανεκχώρησης της απαίτησης αποκτά ο πράκτορας όταν πρόκειται για μη γνήσιο factoring, δηλαδή όταν ο πράκτορας δεν αναλαμβάνει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του οφειλέτη, αλλά τον κίνδυνο αυτό διατηρεί ο προμηθευτής, καθώς επίσης και στην περίπτωση που ο πράκτορας αναλαμβάνει μεν τον κίνδυνο αυτό (γνήσια σύμβαση factoring), όχι όμως και εκείνο από την αδυναμία είπραξης της απαίτησης που δεν οφείλεται στην αφερεγγυότητα του οφειλέτη [...] αλλά στην ανυπαρξία της απαίτησης ή στην προβολή ενστάσεων από την πλευρά του οφειλέτη λόγω ελαττώματος της παροχής του προμηθευτή». Στην περίπτωση αυτή, κατά την επανεκχώρηση των απαιτήσεων από τον πράκτορα στον προμηθευτή ακολουθείται, σύμφωνα με την ως άνω απόφαση, η ίδια διαδικασία που ισχύει και για την εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα, και επομένως ο πράκτορας οφείλει «να διαθέσει στον προμηθευτή τα παραστατικά της ανείσπρακτης απαίτησης προκειμένου να επιδιώξει την είσπραξή της ο προμηθευτής, εφόσον τα τελευταία είχαν παραδοθεί στον πράκτορα κατά την εκχώρηση προς αυτόν της απαίτησης».

Η παραπάνω διάκριση μεταξύ γνήσιας και μη σύμβασης factoring παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία και για «το ποσόν που θα εισπράξει ο προμηθευτής ως τίμημα για τις απαιτήσεις που εκχωρεί». Έτσι, στην περίπτωση του γνήσιου factoring, στην οποία ο πράκτορας αναλαμβάνει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των οφειλετών-πελατών του προμηθευτή, «αφαιρείται από το ποσό που

⁴⁵ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 17

⁴⁶ Γεωργιάδης Α. Σ. (1992), *Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας-Leasing, Factoring, Franchising*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 76

⁴⁷ Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου, Τόμος ΞΔ'-2013, Αθήνα, 2013, σελ. 594

προεξοφλεί ο πράκτορας στον προμηθευτή ανάλογο ποσό με τον βαθμό του κινδύνου μη είσπραξης της απαίτησης». Κάτι τέτοιο ασφαλώς δεν συμβαίνει στη μη γνήσια σύμβαση factoring, στην οποία ο κίνδυνος αφερεγγυότητας παραμένει στον προμηθευτή. Στην περίπτωση αυτή, λοιπόν, «το ποσόν του τιμήματος για την αγορά των απαιτήσεων είναι μεγαλύτερο, πλην όμως δεν καταβάλλεται ολόκληρο στην αρχή, αλλά παρακρατείται ένα μέρος του ως ασφάλεια για την περίπτωση επέλευσης του κινδύνου».

Σε κάθε περίπτωση πάντως, είτε δηλαδή τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των οφειλετών αναλαμβάνει ο προμηθευτής είτε ο πράκτορας, «θεωρείται αναγκαίο να καθορίζεται στη σύμβαση και κάποιο συγκεκριμένο κριτήριο της επέλευσης αυτού του κινδύνου, ώστε να μη δημιουργούνται αμφισβητήσεις, κυρίως γύρω από το χρόνο ενεργοποίησης της αντίστοιχης ευθύνης του πράκτορα ή του προμηθευτή. Σαν τέτοιο κριτήριο αναφέρεται συχνά η μη πληρωμή μιας απαίτησης σε προθεσμία 60 έως 120 ημερών μετά την ημερομηνία που καθίσταται ληξιπρόθεσμη»⁴⁸.

2.2.3 Η διαχειριστική λειτουργία

Η διαχειριστική λειτουργία συνίσταται από τη μια στη λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων του προμηθευτή και από την άλλη στη διαχείριση των απαιτήσεων αυτών, ενώ σε αυτή «μπορεί να περιλαμβάνεται και η είσπραξη της απαίτησης (δικαστικά ή εξώδικα) για λογαριασμό του προμηθευτή»⁴⁹.

Όπως μπορούμε να κατανοήσουμε, είναι προς το συμφέρον του πράκτορα να αναλαμβάνει τη λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεων του προμηθευτή, προκειμένου να έχει μια ολοκληρωμένη και αληθή κατά το δυνατό γνώση της οικονομικής κατάστασης τόσο του προμηθευτή όσο και των πελατών του. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, η διαχειριστική λειτουργία μπορεί να ελλείπει, όταν λόγου χάρη ο προμηθευτής διαθέτει τους κατάλληλους εκείνους μηχανισμούς ώστε να διενεργεί μόνος τους τη λογιστική παρακολούθηση των πελατών του. Στις περιπτώσεις αυτές, η σύμβαση factoring συνάπεται χωρίς τη διαχειριστική λειτουργία, προϋποτίθεται μια σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στον πράκτορα και τον προμηθευτή, ενώ εφαμόζονται τα αρ. 713 επ. ΑΚ περί εντολής⁵⁰.

Υπάρχει ωστόσο και η περίπτωση στην οποία η σύμβαση factoring προβλέπει μόνο τη διαχειριστική λειτουργία του θεσμού αποκλείοντας τις άλλες δυο βασικές λειτουργίες του, περίπτωση η οποία προβλέπεται από το γράμμα του νόμου 1905/1990 αλλά και γίνεται αποδεκτή

⁴⁸ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 26

⁴⁹ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 8

⁵⁰ Βάθης Β. Β. (1995), *Η σύμβαση factoring*, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Αφοι Π. Σάκκουλα, σελ. 27

από τη θεωρία οπότε και γίνεται λόγος για το «διαχειριστικό» factoring. Όσον αφορά στη σύμβαση που υπογράφεται μεταξύ των συμβαλλομένων μερών στο εν λόγω είδος factoring, σε αυτή συνδυάζεται η «ανάληψη υποχρέωσης εκ μέρους του πράκτορα να παρακολουθεί λογιστικά και νομικά τις απαιτήσεις του προμηθευτή και να τις εισπράττει και εξουσιοδότηση προς είσπραξη των απαιτήσεων στο όνομα του πράκτορα»⁵¹. Η εξουσιοδότηση, η οποία αποτελεί μονομερή δικαιοπραξία (ΑΚ 236), στην προκειμένη περίπτωση προς είσπραξη απαίτησης, δίνει την εξουσία στον εξουσιοδοτούμενο «να εισπράξει στο δικό του όνομα την απαίτηση και προκαλεί έτσι αμέσως την απόσβεσή της, υπαγόμενος έτσι [ο εξουσιοδοτούμενος] στην ευρύτερη έννοια του επιτετραμμένου προς είσπραξη της ΑΚ 417, χωρίς να αποτελεί ούτε εκδοχέα ούτε πληρεξούσιο».

Στα είδη του factoring στα οποία περιλαμβάνεται και η ασφαλιστική λειτουργία του, δηλαδή στο γνήσιο και στο καταληκτικό, η συμφωνία για τη λογιστική παρακολούθηση και τη διαχείριση των απαιτήσεων αφορά σε εκείνες τις απαιτήσεις για τις οποίες δεν έχει συμφωνηθεί η ασφαλιστική λειτουργία, καθώς όσες βρίσκονται εντός της ασφαλιστικής λειτουργίας, τις παρακολουθεί λογιστικά ο πράκτορας ως δικές του. Αντίστοιχα, στο μη γνήσιο και στο «διαχειριστικό» factoring ελλείπει παντελώς η ασφαλιστική λειτουργία, οπότε ο πράκτορας αναλαμβάνει την παρακολούθηση όλων των απαιτήσεων, ενώ στο νέο ή αυτοεξυπηρετούμενο factoring, στο οποίο ελλείπει η διαχειριστική λειτουργία του, δεν τίθεται ασφαλώς ζήτημα λογιστικής παρακολούθησης και διαχείρισης απαιτήσεων⁵².

Επιπλέον, στο γνήσιο factoring οι εκχωρούμενες στον πράκτορα απαιτήσεις του προμηθευτή αποτελούν στο εξής τμήμα της περιουσίας του τελευταίου. Έτσι, η διαχειριστική λειτουργία αποτελεί αυτονόητη συνέπεια της εκχώρησης χωρίς να υπάρχει ειδική προς τούτο συμφωνία και ο πράκτορας προβαίνει στη διαχείριση των δικών του πλέον απαιτήσεων στο όνομα και για λογαριασμό του. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ψυχομάνης «οι απαιτήσεις καθίστανται πλέον στοιχείο του ενεργητικού στον ισολογισμό της επιχείρησής του [του πράκτορα], ενώ παύουν να απεικονίζονται στον ισολογισμό του προμηθευτή». Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά που τελούν υπό τη διαχείριση του πράκτορα συνεχίζουν να ενδιαφέρουν τον προμηθευτή, ώστε ο τελευταίος να έχει γνώση της πορείας της επιχείρησής του. Για το λόγο αυτό και στα πλαίσια της αρχής της καλής πίστης κατ' ΑΚ 288, ο προμηθευτής έχει το δικαίωμα να ζητά από τον πράκτορα όλες τις σχετικές πληροφορίες ενώ γεννάται και η αντίστοιχη υποχρέωση του τελευταίου προς τον προμηθευτή. Με συμφωνία των μερών καθορίζεται ο τρόπος και το χρονικό διάστημα της αποστολής των πληροφοριών αυτών.

⁵¹ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 327

⁵² Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 328-329

Τέλος, στα πλαίσια της διαχειριστικής λειτουργίας και με βάση την αρχή της καλής πίστης και τα συναλλακτικά ήθη γεννάται η επόμενη υποχρέωση του πράκτορα περί της συνέχισης της παροχής των υπηρεσιών του για τη λογιστική παρακολούθηση και είσπραξη των απαιτήσεων του προμηθευτή μετά τη λήξη της μεταξύ τους σύμβασης factoring και για ένα συμφωνημένο μεταξύ τους διάστημα, καθώς είναι πολύ πιθανό και για διάφορους λόγους ο προμηθευτής να βρίσκεται σε πραγματική αδυναμία να πραγματοποιήσει τις υπηρεσίες αυτές.

2.2.4 Άλλοι τύποι factoring

Εκτός από τους προαναφερθέντες τύπους factoring στην πρακτική έχουν διαμορφωθεί πολλά άλλα είδη τα οποία έχουν προκύψει για την κάλυψη των ποικίλων αναγκών ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Δεδομένου ότι η παράθεση όλων των μορφών του θεσμού είναι αδύνατη, λόγω της δυναμικής και συνεχούς διαμόρφωσης παραλλαγών του στην πράξη, στο παρόν υποκεφάλαιο θα ανφερθούμε συνοπτικά σε ορισμένους εξ' αυτών και θα εξετάσουμε τη λειτουργία τους όχι τόσο με βάση τις τρεις κύριες λειτουργίες του θεσμού, όσο με την παρουσία άλλων διαφοροποιητικών παραμέτρων.

Έτσι, ενώ το factoring είναι από το νόμο εμφανές (αρ. 2 παρ. 1 εδ. α' Ν. 1905/1990), όπως θα δούμε στη συνέχεια, δεν αποκλείεται και η περίπτωση του αφανούς factoring, στο οποίο η σύμβαση δεν ανακοινώνεται με αναγγελία στον πελάτη-οφειλέτη του προμηθευτή. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμογή βρίσκει το αρ. 2 παρ. 4 εδ. β' του ίδιου νόμου, σύμφωνα με το οποίο ο οφειλέτης ελευθερώνεται από την υποχρέωση παροχής της απαίτησης στον προμηθευτή εάν προχωρήσει στην παροχή αυτής στον πράκτορα πριν από την αναγγελία της σύμβασης factoring στον οφειλέτη⁵³. Η νομική συνέπεια από την ανωτέρω διάκριση αφορά στους τρόπους με τους οποίους ο πράκτορας μπορεί να επιδιώξει την είσπραξη των απαιτήσεων. Γίνεται έτσι κατανοητό ότι στην περίπτωση του εμφανούς factoring, ο πράκτορας μπορεί να επιδιώξει την είσπραξή τους στο όνομά του, ενώ στην περίπτωση του αφανούς factoring, η επιδίωξή τους μπορεί να γίνει είτε από τον πράκτορα στο όνομα του προμηθευτή είτε από τον τελευταίο αλλά ύστερα από σχετική εξουσιοδότηση του πράκτορα, καθώς σε αυτόν έχουν μεταβιβαστεί πλέον οι απαιτήσεις⁵⁴.

Περαιτέρω διάκριση του θεσμού, μπορούμε να διακρίνουμε στο ολικό και μερικό factoring. Σύμφωνα με τη διάκριση αυτή, στην πρώτη περίπτωση, η οποία είναι και η συνήθης, η εκχώρηση

⁵³ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 17

⁵⁴ Βάθης Β. Β. (1995), *Η σύμβαση factoring*, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Αφοι Π. Σάκκουλα, σελ. 28

αφορά στο σύνολο των απαιτήσεων του προμηθευτή προς τον πράκτορα. Αντίθετα, το μερικό factoring αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία μεταβιβάζεται στον πράκτορα ένα μέρος των απαιτήσεων, ενώ το υπόλοιπο μπορεί να μεταβιβάζεται σε κάποιος άλλο πράκτορα⁵⁵.

Από την άλλη στην έννοια του συμμετοχικού factoring⁵⁶, περιλαμβάνονται οι τύπου εκείνοι factoring στους οποίους, όπως κατανοούμε από την ονομασία του, συμμετέχουν περισσότερα μέρη. Το είδος αυτό factoring αποτελείται από τρεις τύπους. Ο πρώτος ονομάζεται factoring με συμμετοχή περισσότερων τραπεζών ή πρακτόρων και, όπως μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό, αφορά στη συμμετοχή περισσότερων φορέων που αποτελούν τα μέρη του θεσμού. Έτσι, είναι δυνατή η συμμετοχή στη σύμβαση factoring της τράπεζας του προμηθευτή, συμμετοχή η οποία μπορεί να είναι είτε εμφανής είτε αφανής και η οποία καθορίζεται ως προς τις λεπτομέρειές της, όπως λόγου χάρι οι εξασφαλίσεις της τράπεζας, με ειδικές συμφωνίες μεταξύ των μερών. Ο δεύτερος τύπος συμμετοχικού factoring είναι το εντολοδοχικό factoring, στο οποίο «η τράπεζα του προμηθευτή δίνει εντολή στον πράκτορα να πραγματοποιήσει συγκεκριμένες παροχές υπηρεσιών και να εμφανίζεται προς τα έξω ως πραγματικός δικαιούχος των απαιτήσεων-δανειστής». Στην περίπτωση αυτή η διαχείριση των απαιτήσεων από την πλευρά του πράκτορα γίνεται στο όνομά του, καθώς αυτός εμφανίζεται στις συναλλαγές, για λογαριασμό όμως της τράπεζας του προμηθευτή, από την οποία έχει λάβει την εντολή. Τελευταία περίπτωση αποτελεί το οιονεί διαχειριστικό factoring, στο οποίο η τράπεζα του προμηθευτή συμμετέχει στη σύμβαση δίνοντας εντολή στον πράκτορα να πραγματοποιεί συγκεκριμένες υπηρεσίες, με τη διαφορά, από την προηγούμενη περίπτωση, ότι ο πράκτορας τις ενεργεί όχι μόνο για λογαριασμό αλλά και στο όνομα της τράπεζας από την οποία εντέλλεται.

Τέλος, η περίπτωση του αυτοεξυπηρετούμενου factoring αναφέρεται στον τύπο εκείνο του θεσμού στον οποίο ελλείπει η διαχειριστική λειτουργία του θεσμού, καθώς ο προμηθευτής διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό και προσωπικό ώστε να εκτελεί με επιτυχία τη λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεών του χωρίς να έχει ανάγκη τις υπηρεσίες του πράκτορα στον τομέα αυτό. Έτσι, ο τελευταίος, περιορίζεται στην παροχή των χρηματοδοτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών, όπως αυτές αναλύθηκαν ανωτέρω.

---

⁵⁵ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 18

⁵⁶ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 300

2.2.5 Η σύμβαση factoring ως σύμβαση-πλαίσιο

Η σύμβαση-πλαίσιο συνιστά το είδος εκείνο της σύμβασης που «ρυθμίζει εκ των προτέρων ένα συγκεκριμένο και προσδιορισμένο κάθε φορά από τη βούληση των συμβαλλομένων μερών από την αμοιβαία συναλλακτική σχέση»⁵⁷. Σύμφωνα με ένα μέρος της θεωρίας, λοιπόν, και με βάση τον ορισμό αυτό της σύμβασης-πλαίσιο, η σύμβαση factoring εμπίπτει σε αυτή ακριβώς την κατηγορία των συμβάσεων, καθώς στο νόμο αλλά και όπως έχει καθιερωθεί από την πρακτική, προσδιορίζονται ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία πρέπει μια σύμβαση να διαθέτει προκειμένου να εμπίπτει στη σύμβαση factoring, αλλά κατά τα λοιπά η διαμόρφωσή της αφήνεται στη βούληση των μερών ώστε να τους εξυπηρετεί καλύτερα.

Έτσι, σύμφωνα με τον Σπυριδάκη «η (αρχική) σύμβαση μεταξύ προμηθευτή και πράκτορα είναι σύμβαση προγραμματική που περιέχει τους βασικούς όρους συνεργασίας των μερών. Πρόκειται δηλαδή για μια σύμβαση-πλαίσιο, από την οποία γεννώνται δικαιώματα και υποχρεώσεις (έννομες σχέσεις), στηριζόμενες όμως στις επιμέρους συμβάσεις και πράξεις των μερών, που θα μπορούσε να χαρακτηριστούν εκτελεστικές»⁵⁸. Στο ίδιο πνεύμα, ο Γεωργιάδης, περιγράφει τη σύμβαση factoring ως μια σύμβαση-πλαίσιο ή σύμβαση-μανδύα «με την οποία καθορίζονται το είδος της σύμβασης (αν είναι γνήσια ή μη γνήσια σύμβαση factoring κλπ), το ποσό της αμοιβής του πράκτορα και οι ειδικότεροι όροι της συνεργασίας των μερών»⁵⁹. Ο Ψυχομάνης από τη μεριά του υποστηρίζει ότι στη σύμβαση factoring ως σύμβαση-πλαίσιο «προκαθορίζονται απλώς [...] γενικά στοιχεία των μελλοντικών, μεμονωμένων συμβάσεων, που πρόκειται να καταρτιστούν στα πλαίσιά της»⁶⁰. Το χαρακτηρισμό της σύμβασης factoring ως σύμβασης-πλαίσιο συμμερίζεται και ο Άρειος Πάγος με την υπ' αριθμ. 880/2010 απόφασή⁶¹ του στην οποία αναφέρει ότι «η σύμβαση που καταρτίζεται μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή είναι μια «σύμβαση-πλαίσιο», με την οποία καθορίζονται οι όροι συνεργασίας των μερών, όπως το είδος του factoring (γνήσιο ή μη γνήσιο, εμφανές ή αφανές), το ανώτατο ποσό (πλαφόν) μέχρι το οποίο δέχεται ο πράκτορας να χρηματοδοτήσει τον προμηθευτή, η αμοιβή και οι προμήθειες του πράκτορα, ο τρόπος με τον οποίο θα γίνεται η εκχώρηση των απαιτήσεων».

⁵⁷ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 182

⁵⁸ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 28

⁵⁹ Γεωργιάδης Α. Σ. (1992), *Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας-Leasing, Factoring, Franchising*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 74

⁶⁰ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 184

⁶¹ Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου, Έτος εξηκοστό δεύτερο, Τόμος ΞΒ'-2011, Αθήνα, 2011, σελ. 74

Τέλος, ένα μέρος της θεωρίας υποστηρίζει ότι ο χαρακτηρισμός της σύμβασης factoring ως σύμβασης-πλασίου έχει ορισμένες συνέπειες, ιδίως σε περίπτωση που εντέλει δεν υπογραφούν μεταξύ των μερών οι επιμέρους μελλοντικές συμβάσεις. Υποστηρίζεται έτσι ότι επέρχονται μόνο ορισμένες γενικές συνέπειες όπως είναι η καταγγελία ή η αποζημίωση σε περίπτωση άρνησης κατάρτισης μελλοντικής σύμβασης, χωρίς να επηρεάζεται άμεσα η σύμβαση, καθώς και ότι ο προμηθευτής, σε αντίθεση με το προσύμφωνο, μπορεί να στραφεί κατά του πράκτορα ζητώντας όχι την καταδίκη του τελευταίου σε δήλωση βούλησης, όπως λόγω χάρη η αγορά της απαίτησης, αλλά ευθέως την παροχή του τιμήματος⁶².

2.2.6 Η σύμβαση factoring ως τυπική σύμβαση

Η ασφάλεια των συναλλαγών επιτάσσει τον έγγραφο τύπο της σύμβασης factoring, όπως προκύπτει με σαφήνεια και από το αρ. 1 παρ. 1 εδ. α' του Ν. 1905/1990, στο οποίο ορίζεται ότι «η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων καταρτίζεται *εγγράφως*», είτε πρόκειται για μια προδιατυπωμένη σύμβαση (σύμβαση προσχώρησης) στην οποία συμφωνούν τα μέρη είτε η σύμβαση προκύπτει από διαπραγματεύσεις μεταξύ τους, είτε είναι ιδιωτικός είτε συμβολαιογραφικός⁶³. Στην τυπικότητα της σύμβασης περιλαμβάνεται και η θέση της ιδιόχειρης υπογραφής από τα συμβαλλόμενα μέρη στο τέλος του εγγράφου (ΑΚ 160, 164).

Ο έγγραφος τύπος αποτελεί έτσι κύριο στοιχείο της σύμβασης factoring, πρόβλεψη που την καθιστά άκυρη κατ' άρθρο ΑΚ 158-159 παρ. 1 σε περίπτωση μη τήρησής του, ενώ αφορά σε όλες τις συμφωνίες, και τις παρεπόμενες, που υπογράφονται από τα συμβαλλόμενα μέρη στα πλαίσια του factoring. Η ακυρότητα αυτή είναι απόλυτη και επομένως λαμβάνεται υπόψη από το δικαστή αυτεπάγγελτα (ΑΚ 159). Το παραπάνω σημαίνει ότι «*συμφωνίες που δεν ανήκουν στο ελάχιστο περιεχόμενο μιας σύμβασης factoring και γίνονται άτυπα, δεν μπορούν να αντιταχθούν κατά του ενός ή του άλλου μέρους, ούτε βεβαίως να οδηγήσουν σε ακυρότητα ολόκληρης της σύμβασης υπό τους όρους του ΑΚ 181*»⁶⁴. Οι συμφωνίες αυτές, ωστόσο, δεδομένου ότι εκφράζουν τη γενικότερη βούληση των μερών για τη σύμβαση factoring, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία ή τη διασαφήνιση των όρων της σύμβασης (ΑΚ 173, 200) ή και να θεμελιώσουν ασυμφωνία (ΑΚ 195-196).

⁶² Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 185

⁶³ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 23

⁶⁴ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 331

Περί της εν λόγω τυπικότητας ισχύουν και οι λοιπές γενικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Έτσι, σε περίπτωση που ο προμηθευτής είναι καλόπιστος ως προς τον έγγραφο τύπο της σύμβασης, συμβάλλεται δηλαδή χωρίς να γνωρίζει την υποχρέωση τήρησης του τύπου, ενώ αντίθετα ο πράκτορας γνωρίζει την ακυρότητα, τότε ο πρώτος μπορεί να αξιώσει αποζημίωση από τον τελευταίο είτε κατά τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (ΑΚ 197-198) του πράκτορα σε βάρος του είτε κατά τις διατάξεις για την αδικοπραξία (ΑΚ 914 επ.) ανάλογα με τις περιστάσεις. Το ίδιο συμβάνει και σε περίπτωση που ο έγγραφος τύπος δεν καλύπτει τους στοιχειώδεις όρους της σύμβασης. Τέλος, όπως ορθά αναγνωρίζεται από τη θεωρία *«εφόσον η άτυπη σύμβαση εκπληρωθεί από τον πράκτορα, η επίκληση εκ μέρους του [προμηθευτή] της ακυρότητάς της, είναι δυνατόν να αποκρουσθεί με την προβολή της ένστασης από την ΑΚ 281»* ως καταχρηστική, ότι δηλαδή δεν υφίσταται πλέον λόγος προστασίας του ενώ θα βλαπτόταν υπέρμετρα και αδικαιολόγητα ο πράκτορας⁶⁵.

2.2.7 Η σύμβαση factoring ως διαρκής σύμβαση

Η διάρκεια της σύμβασης factoring αποτελεί σημαντικό στοιχείο αυτής, για το οποίο γίνεται λόγος ρητά στο αρ. 1 παρ. 1 Ν. 1905/1990. Τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν επομένως να ορίσουν το χρονικό διάστημα για το οποίο θα ισχύσει η σύμβαση, και δεδομένου ότι αυτό το διάστημα είναι σχετικά μεγάλο, συνήθως δυο έτη, η σύμβαση χαρακτηρίζεται ως διαρκής. Είναι φανερό, ότι λόγω της οικονομικής φύσης της σύμβασης, αυτή δεν θα μπορούσε να είναι αποδοτική εάν δεν είχε μια σημαντική έκταση στο χρόνο, καθώς όλες οι υπηρεσίες τις οποίες προβλέπει, όπως η λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεων, απαιτούν ένα μεγάλο χρονικό διάστημα για να λειτουργήσουν. Επίσης, σύμφωνα με την υπ'αριθμ. 880/2010 απόφαση του Α.Π.⁶⁶ *«δεδομένου του διαρκούς χαρακτήρα της ενοχής που δημιουργείται με τη σύμβαση factoring, της συνεχούς εκχώρησης απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα και της αντίστοιχης πίστωσης του προμηθευτή με τα ποσά που εισπράττονται ή πρόκειται να εισπραχθούν (ανάλογα με το συμφωνηθέν είδος factoring), μείον αμοιβές, προμήθειες, προεξοφλητικούς τόκους, η εξυπηρέτηση της σύμβασης factoring γίνεται συνήθως με την τήρηση από τον πράκτορα ενός ανοικτού λογαριασμού στο όνομα του προμηθευτή»*. Περαιτέρω περιγράφοντας περισσότερο αναλυτικά την ως άνω διαδικασία, στα ίδια πλαίσια της επεξήγησης της σημασίας του αλληλόχρεου λογαριασμού στη σύμβαση factoring ως διαρκούς

⁶⁵ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 175

⁶⁶ Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου, Έτος εξηκοστό δεύτερο, Τόμος ΞΒ'-2011, Αθήνα, 2011, σελ. 74

σύμβασης, ο Α.Π. στην υπ'αριθμ. 1235/2012⁶⁷ απόφασή του αναφέρει ότι «... προμηθευτής έχει αξίωση κατά του factor να του καταβάλει την αξία των απαιτήσεων που εισέπραξε ή πρόκειται να εισπράξει [...] Αντίστοιχα ο factor έχει αξίωση, εφόσον ο ρομηθευτής έκανε χρήση της ευχέρειας που του παρέχει η σύμβαση, να αναλάβει διάφορα ποσά χρημάτων πριν να καταστούν ληξιπρόθεσμες ή να εισπραχθούν οι εκχωρηθείσες απαιτήσεις του, να ζητήσει την επιστροφή των πιστωθέντων. Έχει, επίσης, απαίτηση να του καταβληθεί η προμήθεια του τόκου των πιστωθέντων χρημάτων, έξοδα, δικαστικά ή άλλα, για την είσπραξη των απαιτήσεων κ.ο.κ. Αυτές οι εκατέρωθεν απαιτήσεις των μερών εμφανίζουν μια ενιαία, ταχεία και αμφίδρομη ροή, έτσι ώστε δεν είναι νοητή ούτε σκόπιμη η εκκαθάριση κάθε μιας αξίωσης ξεχωριστά».

Η σημασία της αναγνώρισης της σύμβασης factoring ως διαρκούς έγκειται ασφαλώς στις έννομες συνέπειες που φέρει η αναγνώριση αυτή, και οι οποίες είναι κοινές σε όλες τις διαρκείς συμβάσεις. Κατ'αρχάς, «η λήξη της σύμβασης επέρχεται με την πάροδο του χρόνου διάρκειάς της ή με καταγγελία, που συνεπάγεται αποτελέσματα μόνο για το μέλλον, δηλαδή, μόνο ως προς το ανεκτέλεστο ακόμη μέρος της».

Επιπλέον, τόσο λόγω της αλληλεξάρτησης που δημιουργεί η σύμβαση factoring μεταξύ των μερών όσο και λόγω της σχέσης εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται μεταξύ αυτών, επιβάλλεται από τη μια ο περιορισμός της αναγκαίας συνδρομής της προϋπόθεσης της μέγιστης σοβαρότητας για την έκτακτη καταγγελία, και από την άλλη η τήρηση εύλογης προθεσμίας τόσο για την έκτακτη όσο και για την τακτική καταγγελία της σύμβασης.

Τέλος, λόγω της διάρκειας της σύμβασης και επομένως των σημαντικών αποτελεσμάτων που έχει αναπτύξει και για τα δυο συμβαλλόμενα μέρη, τόσο η ακυρότητα, στην περίπτωση που συντρέχουν εκ του νόμου ή εκ της σύμβασης λόγοι ακυρότητας της σύμβασης όπως ο έγγραφος τύπος της, όσο και η ακυρωσία, στην περίπτωση που συντρέχουν κωλύματα τα οποία εφόσον επικαλεσθούν από το ένα μέρος της σύμβασης μπορούν να επιφέρουν την ακύρωση της σύμβασης, είναι πρακτικά αδύνατο να λειτουργούν αναδρομικά, αλλά αντίθετα έχουν αποτέλεσμα μόνο για το μέλλον. Από την άλλη, τη μη αναγκαιότητα παρέκκλισης από τους γενικούς κανόνες του Αστικού Κώδικα περί της ακυρότητας και ακυρωσίας υποστηρίζει από τη μεριά του ο Ψυχομάνης

2.2.8 Η σύμβαση factoring ως μεικτή σύμβαση

Στον περιεκτικό ορισμό του ο Ψυχομάνης ορίζει τη σύμβαση factoring ως μια «μεικτή, διαρκή

⁶⁷ Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Περιοδική Έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Έτος 7ο, Αριθμός Τεύχους 20, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013, σελ. 316

ενοχική σύμβαση»⁶⁸. Δεδομένου ότι με τη σύμβαση factoring ενεργοποιούνται μια σειρά από διαφορετικές λειτουργίες και υπηρεσίες, δημιουργούνται πολλές και διαφορετικές έννομες σχέσεις μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, οι οποίες μεμονωμένα ρυθμίζονται ως απλές ενοχικές συμβάσεις αλλά συνδυαστικά συνθέτουν το θεσμό του factoring.

Η σύμβαση factoring είναι επομένως μεικτή, καθώς αποτελείται από διάφορα στοιχεία, χωρίς το ένα να απορροφά το άλλο. Στηριζόμενος στις τρεις βασικές λειτουργίες του factoring ο Γεωργιάδης υποστηρίζει ότι «η σύμβαση περιλαμβάνει ιδίως στοιχεία υπόσχεσης εκχώρησης απαιτήσεων, σύμβασης έργου λόγω της διαχειριστικής και λογιστικής παρακολούθησης των απαιτήσεων, πιστωτικής σύμβασης στην περίπτωση που συμφωνείται και προεξόφληση των απαιτήσεων, ασφαλιστήρια ρήτρας στην περίπτωση του γνήσιου factoring»⁶⁹. Για τις επιμέρους αυτές ενοχικές συμβάσεις, «οι εφαρμοστέες διατάξεις θα επιλεγούν αναγκαστικά από τις υφιστάμενες ειδικές ρυθμίσεις [...] ή θα εξευρεθούν με βάση την αναλογία νόμου ή δικαίου, με γνώμονα τον οικονομικό σκοπό του factoring, την ισορροπημένη κατάσταση συμφερόντων των μερών και τη σχέση εμπιστοσύνης. Τα σταθερά αυτά σημεία αναφοράς, που εξασφαλίζουν την οικονομική ενότητα της μεικτής σύμβασης factoring, φαίνεται, θεωρητικά, ότι εξυπηρετούνται καλύτερα από την εφαρμογή της θεωρίας του συνδυασμού ή της αναλογίας»,

Στη θεωρία έχουν διαμορφωθεί τρεις διαφορετικές απόψεις αναφορικά με τη φύση της υποσχετικής δικαιοπραξίας για την εκχώρηση των απαιτήσεων, αναφορικά δηλαδή με την αιτία της εκποιητικής αυτής δικαιοπραξίας «που έχει ως αντικείμενο τη μεταβίβαση απαίτησης από τον παλιό στο νέο δανειστή – δηλαδή από τον προμηθευτή στον πράκτορα – χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη (ΑΚ 455)». Η πρώτη διακρίνει μεταξύ γνήσιου και μη γνήσιου factoring, υποστηρίζει ότι στην μεν πρώτη περίπτωση πρόκειται για εκχώρηση αντί καταβολής (όπως αυτή ορίζεται στο αρ. 419 ΑΚ) ενώ στη δεύτερη περίπτωση για εκχώρηση χάρη καταβολής (όπως αυτή ορίζεται στο αρ. 421 ΑΚ), και στηρίζεται στη θεώρηση ότι η σύμβαση factoring είναι κατά κύριο λόγο παροχή πίστωσης προς τον προμηθευτή⁷⁰. Η δεύτερη άποψη διακρίνει επίσης μεταξύ γνήσιας και μη σύμβασης factoring, θεωρώντας ότι στην πρώτη περίπτωση «αιτία της εκποιητικής δικαιοπραξίας είναι η πώληση απαιτήσεων, ενώ στη δεύτερη μια πιστωτική σύμβαση (συνήθως με τη μορφή δανείου) με παράλληλη εκχώρηση των απαιτήσεων για την εξασφάλιση του δανειστή». Σύμφωνα με την τρίτη άποψη, δεν υπάρχει λόγος διάκρισης μεταξύ των διαφορετικών συμβάσεων factoring, καθώς η πώληση των απαιτήσεων αποτελεί αιτία της υποσχετικής δικαιοπραξίας σε όλες τις περιπτώσεις. Τέλος, η

⁶⁸ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 277

⁶⁹ Γεωργιάδης Α. Σ. (1992), *Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας-Leasing, Factoring, Franchising*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 75

⁷⁰ Γεωργιάδης Α. Σ. (1992), *Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας-Leasing, Factoring, Franchising*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 75

νομολογία έχει κρίνει ότι «από τις διατάξεις των άρθρων 445, 460 και 462 ΑΚ προκύπτει ότι η εκχώρηση είναι αναιτιώδης, δηλαδή ανεξάρτητη από την αιτία της και το κύρος της, δεν επηρεάζεται από τα ελαττώματα της αιτίας, ούτε, επομένως, από την ιδιαίτερη σχέση εκχωρητή και εκδοχέα, από δε την αναγγελία αποκόπτεται οριστικά κάθε δεσμός του εκχωρήσαντος οφειλέτη από τον εκχωρητή και η απαίτηση που εκχωρήθηκε αποκτάται από τον αναγγείλαντα εκδοχέα, έναντι του οποίου ο οφειλέτης έχει τις ίδιες υποχρεώσεις, που είχε προς τον εκχωρητή».

Στα ίδια πλαίσια, αναφορικά με την προεξόφληση απαίτησης από μέρους του πράκτορα προς τον προμηθευτή, αυτή, σύμφωνα με τον Ψυχομάνη, «κατά το ουσιώδες περιεχόμενό της συνίσταται σε μεταβίβαση (εκχώρηση) της απαίτησης έναντι καταβολής της «τρέχουσας» αξίας της, όπως αυτή διαμορφώνεται μετά από αφαίρεση από την ονομαστική της αξία των προεξοφλητικών τόκων» και για το λόγο αυτό «θα συνιστά είτε σύμβαση πώλησης (δικαιώματος) (ΑΚ 513) είτε σύμβαση δανείου (ΑΚ 806), όπου η εκχώρηση συμφωνείται αντί ή χάριν καταβολής, ανάλογα με τις ειδικότερες συμφωνίες και τις επιδιώξεις των μερών»⁷¹.

Στα πλαίσια της χρηματοδοτικής λειτουργίας του factoring, αποτελεί μέρος της συνήθους πρακτικής, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω⁷², η τήρηση ενός συμψηφιστικού ή τρέχοντος λογαριασμού προκειμένου να ικανοποιούνται οι αμοιβαίες απαιτήσεις μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή μετά την εκχώρηση των απαιτήσεων του τελευταίου στον πρώτο. Αναφορικά με τον συμψηφισμό των αμοιβαίων απαιτήσεων μεταξύ πράκτορα και προμηθευτή ισχύουν τα εξής. Κατ'αρχάς, η πρόβλεψη περί της τήρησης του λογαριασμού αυτού στη σύμβαση factoring είτε είναι μια «σιωπηρή συμφωνία περί συμψηφισμού απαιτήσεων (εκούσιος ή συμβατικός συμψηφισμός)» είτε «γίνεται ρητή αναφορά στη δυνατότητα συμψηφισμού με βάση τον τηρούμενο λογαριασμό, ο οποίος ονομάζεται για το λόγο αυτό «συμψηφιστικός» ή «εκκαθαριστικός» λογαριασμός»⁷³. Από την άλλη, σε περίπτωση που δεν υπάρχει τέτοια πρόβλεψη, εξακολουθεί να υπάρχει η δυνατότητα μονομερούς συμψηφισμού των απαιτήσεων με βάση το λογαριασμό αυτό σύμφωνα με τα αρ. 440 επ. ΑΚ. Τέλος, την ίδια δυνατότητα περί συμψηφισμού αλλά χωρίς να εξυπηρετεί με την ίδια ευχέρεια τις άμεσες χρηματοδοτικές ανάγκες του προμηθευτή, παρέχει και ο ανοιχτός ή αλληλόχρεος λογαριασμός.

Εκτός από τον συμψηφιστικό λογαριασμό, στα πλαίσια της σύμβασης factoring είναι προβλέπεται και συμφωνία περί τήρησης δεσμευμένου λογαριασμού, η οποία μάλιστα στο factoring τεκμερείται, επειδή πρόκειται για σχέση μεταξύ εμπόρων (ΑΚ 529, ΕισΝΑΚ 111).

⁷¹ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 328

⁷² Βλ. Υποκεφάλαιο 1.1.1

⁷³ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 349

Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Ψυχομάνη αναφορικά με το δεσμευμένο λογαριασμό, αυτός «φαίνεται ότι απεικονίζει συμφωνία πίστωσης μέρους του τιμήματος των αγοραζομένων απαιτήσεων και συμψηφισμού του κατά το χρόνο που συμφωνείται τούτο καταβλητέο στον προμηθευτή [...] με τυχόν αντίθετες απαιτήσεις του πράκτορα για επιστροφές τιμημάτων από περιπτώσεις εγγυητικής ευθύνης του προμηθευτή [...]».

Όσον αφορά στη διαχειριστική λειτουργία του factoring, οι συμφωνίες σχετικά με τη λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεων και τη διαχείρισή τους «φαίνεται να έχουν τη μορφή συμβάσεων παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, όπου όμως εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις για την εντολή»⁷⁴. Αντίστοιχα, και στα πλαίσια της ίδιας λειτουργίας του factoring, η συμφωνία για την εξώδικη είσπραξη των απαιτήσεων εκ μέρους του πράκτορα από τους οφειλέτες αποτελεί μίσθωση έργου, στην οποία εφαρμόζονται επίσης οι διατάξεις για την εντολή.

Από την άλλη, στα πλαίσια της ασφαλιστικής λειτουργίας του factoring, στην περίπτωση δηλαδή που ο πράκτορας αναλαμβάνει τον πιστωτικό κίνδυνο από τη μη φερεγγυότητα των πιστωτών, «η αντίστοιχη ευθύνη του πράκτορα χαρακτηρίζεται ως εγγυητική, η δε τυχόν σχετική ρητή συμφωνία έχει τη λειτουργία εγγυητικής (*del credere*) ρήτρας». Στα πλαίσια της ίδιας λειτουργίας λαμβάνει χώρα και η συμφωνία περί των πιστωτικών ορίων, στην οποία συμφωνείται μεταξύ των μερών «ότι τόσο η χρηματοδότηση με εκχώρηση και αγορά των απαιτήσεων, όσο και η ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας των οφειλετών, θα γίνεται μόνο όταν οι απαιτήσεις κατά συγκεκριμένου οφειλέτη βρίσκονται μέσα στο όριο, που κάθε φορά αυτός [ο πράκτορας] θέτει».

Επιπλέον, η συμφωνία για την προμήθεια του πράκτορα περιλαμβάνει από τη μια την αμοιβή και την αποζημίωση αυτού για όλες τις εργασίες στις οποίες προβαίνει στα πλαίσια των υπηρεσιών που προσφέρει στον προμηθευτή και στις οποίες περιλαμβάνονται ενδεικτικά οι δαπάνες που προκύπτουν από τη διαχείριση των απαιτήσεων, την επεξεργασία των εισερχόμενων τιμολογίων, την τήρηση των βιβλίων οφειλετών και την ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητάς των τελευταίων, στην περίπτωση που ο πράκτορας έχει αναλάβει τον κίνδυνο αυτό. Στην πράξη «ο πράκτορας λαμβάνει [...] ένα ποσοστό επί της τιμολογιακής αξίας των απαιτήσεων, που παρακρατεί από τα ποσά, τα οποία πιστώνει κάθε φορά στο λογαριασμό του προμηθευτή, και αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης συμφωνίας»⁷⁵. Επιπλέον της συμφωνίας αυτής, υπάρχει και η συμφωνία ορισμού του επιτοκίου στη βάση του οποίου υπολογίζονται οι τόκοι τους οποίους λαμβάνει ο πράκτορας – προεξοφλητικοί τόκοι ή τόκοι τρέχοντος λογαριασμού – για «τα ποσά που καταβάλλει στον προμηθευτή έναντι της αξίας των απαιτήσεων που του εκχωρούνται [από αυτόν]».

⁷⁴ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 329

⁷⁵ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 29

Τέλος, αναφορικά με τη λήξη της σύμβασης factoring, όπως έχει προαναφερθεί, η σύμβαση factoring αποτελεί διαρκή σύμβαση και η διάρκεια αυτής είναι υποχρεωτικό να προβλέπεται στην κύρια σύμβαση. Είναι δυνατόν ωστόσο να προκύψουν περαιτέρω συμβάσεις με τις οποίες συμφωνούνται «ειδικά σπουδαίοι λόγοι καταγγελίας της σύμβασης ή και η τήρηση συγκεκριμένων προθεσμιών για τη λήξη της σύμβασης μετά την καταγγελία»⁷⁶. Ιδιαίτερα σημαντική και για τα δυο μέρη θεωρείται η πρόβλεψη στη σύμβαση προθεσμιών για την καταγγελία αυτής. Σε περίπτωση πάντως που τέτοια συμφωνία δεν υφίσταται, τότε εικάζεται μια εύλογη προθεσμία με βάση τη βούληση των μερών, όπως αυτή διαφαίνεται από την καταγγελλόμενη σύμβαση, την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη.

Λόγω της ιδιαίτερης φύσης της σύμβασης factoring και της οικονομικής σχέσης που δημιουργείται μεταξύ των μερών, είναι δυνατόν να προκύψουν συμφωνίες μεταξύ των αντισυμβαλλομένων που αφορούν σε καταστάσεις εκτεινόμενες μετά τη λήξη της σύμβασης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αναφέρει ο Ψυχομάνης τη χρέωση αμέσως από μέρους του πράκτορα στον συμψηφιστικό λογαριασμό των απαιτήσεων τις οποίες αυτός έχει αγοράσει αλλά δεν έχει προλάβει να εισπράξει, καθώς και «διότι το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού αυτού καθίσταται αμέσως απαιτητό, και ακόμα ότι η εγγυητική ευθύνη του πράκτορα λήγει, ώστε να υποχρεούται αυτός σε επιστροφή του ανάλογου ποσού της «αμοιβής» του».

2.2.9 Η λήξη της σύμβασης factoring

Η λήξη της σύμβασης factoring προβλέπεται ότι μπορεί να γίνει με τους δυο ακόλουθους τρόπους: είτε με την πάροδο του συμφωνημένου χρόνου, καθώς πρόκειται για σύμβαση η οποία συνήθως συμφωνείται για ορισμένη διάρκεια (αρ. 1 παρ. 1 εδ. α' Ν. 1905/1990) είτε με καταγγελία, καθώς, όπως έχει προαναφερθεί, πρόκειται για διαρκή σύμβαση⁷⁷.

Πιο συγκεκριμένα, η ορισμένη διάρκεια που αποτελεί μέρος της πρώτης συμφωνίας μπορεί με το πέρας της να συνεχιστεί με σχετική τροποποίηση του όρου στη σύμβαση, στην οποία θα ορίζεται νέα συγκεκριμένη διάρκεια ή και αόριστη διάρκεια της σύμβασης. Η τελευταία δύναται να προκύψει και σε περίπτωση σιωπηρής συνέχισης της σύμβασης. Παρότι η αόριστη διάρκεια της σύμβασης factoring δεν προβλέπεται ρητά στο νόμο, η δυνατότητα αυτή δεν μπορεί να αποκλειστεί, καθώς αποτελεί έκφραση της ελεύθερης βούλησης των μερών να συνεχίσουν μια

⁷⁶ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 369

⁷⁷ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 43

«ισοσταθμισμένη ήδη κατάσταση συμμερόντων»⁷⁸, κατά την οποία τα δυο συμβαλλόμενα μέρη επωφελούνται αμοιβαία και επιθυμούν τη συνέχιση της συνεργασίας τους για χρονικό διάστημα το οποίο δεν είναι πάντοτε εύκολο να προσδιοριστεί συγκεκριμένα.

Επιπλέον, σε αυτή την περίπτωση, όπως αναφέραμε παραπάνω, τα μέρη μπορούν εφόσον το επιθυμούν να προβούν σε καταγγελία της σύμβασης. Σημαντικό στην περίπτωση αυτή είναι να σημειώσουμε ότι είτε σε περίπτωση παρόδου της ορισμένης προθεσμίας λήξης της σύμβασης είτε σε περίπτωση αόριστης διάρκειάς της, η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών επιβάλλει την τήρηση ορισμένης προθεσμίας για την επέλευση των συνεπειών της καταγγελίας. Σε περίπτωση που μια τέτοια προθεσμία για την καταγγελία δεν έχει προβλεφθεί ρητά από τα μέρη, τότε αυτή «προσδιορίζεται με βάση την εικαζόμενη βούληση των μερών, όπως η βούληση αυτή απορρέει από την ίδια την καταγγελλόμενη σύμβαση, σε συνδυασμό με την καλή πίστη και αφού ληφθούν υπόψη τα συναλλακτικά ήθη».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ FACTORING ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

3.1 Ρύθμιση του factoring κατά το Διεθνές Δίκαιο

Η εξέταση του διεθνούς δικαίου που ρυθμίζει το factoring παρουσιάζει ενδιαφέρον για δυο κυρίως λόγους. Από τη μια για την ανάλυση του διεθνούς factoring, του τύπου δηλαδή factoring που αφορά στην εκχώρηση προς τον πράκτορα απαιτήσεων, κατά πελατών του προμηθευτή, που προέρχονται από διεθνή προμήθεια αγαθών ή υπηρεσιών. Από την άλλη διότι το διεθνές δίκαιο, όπως έχει αναπτυχθεί όλα αυτά τα χρόνια αλλά και χάρη στο μεγάλο όγκο του κεφαλαίου και των επιχειρηματικών εργασιών που καλύπτει, επηρεάζει σημαντικά την εθνική νομοθεσία των διαφόρων κρατών αλλά και την ίδια τη φύση του θεσμού. Στο διεθνές δίκαιο περιλαμβάνονται οι διεθνείς συμβάσεις, οι ιδιωτικές συμβάσεις αλλά και το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο.

Στη βάση αυτή θα εξετάσουμε τις κυριότερες διεθνείς συμβάσεις που ρυθμίζουν το factoring τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό. Στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου οι σημαντικότερες εξ αυτών είναι η σύμβαση της UNIDROIT του 1988, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 2001 καθώς και οι Γενικοί Κανόνες του Διεθνούς Factoring (GRIF). Σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα επιχειρήσουμε να εξετάσουμε από τη μια τη ρύθμιση του factoring στα πλαίσια των εθνικών νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ και από την άλλη τη ρύθμιση του θεσμού στα πλαίσια του δικαίου της ΕΕ, και πιο συγκεκριμένα στα πλαίσια της Σύμβασης της Ρώμης του

---

⁷⁸ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 369

1980 όπως αυτή τροποποιήθηκε από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Οι παραπάνω συμβάσεις παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον για την Ελλάδα, καθώς ως κράτος μέλος της ΕΕ σε πολλές περιπτώσεις οφείλει να συμμορφώνει τη νομοθεσία της με αυτή της ΕΕ, αρχή από την οποία δεν εξαιρείται ασφαλώς και η σύμβαση factoring.

Αναφορικά με το διεθνές factoring, σε αντιδιαστολή με το εγχώριο, γίνεται δεκτό ότι αντικείμενό του αποτελούν, όπως προαναφέρθηκε, οι απαιτήσεις που προέρχονται από «εξαγωγές αγαθών ή παροχές υπηρεσιών σε χώρα διαφορετική από εκείνη που έχει εγκατασταθεί και λειτουργεί η επιχείρηση του προμηθευτή». Όσον αφορά στη θέση του πράκτορα στο διεθνές factoring, διακρίνουμε σε εξαγωγικό factoring στην περίπτωση που αυτός, ο εξαγωγικός πράκτορας ή export factor) αναλαμβάνει απαιτήσεις που ανήκουν σε ημεδαπό προμηθευτή έναντι οφειλετών αυτού στο εξωτερικό και σε εισαγωγικό factoring στην περίπτωση που ο πράκτορας λειτουργεί στη χώρα εισαγωγής (εισαγωγικός πράκτορας ή import factor) των αγαθών ή παροχής υπηρεσιών ως ανταποκριτής άλλου πράκτορα της χώρας εξαγωγής τους. Αναλαμβάνει δηλαδή να υλοποιήσει μέρος της σύμβασης factoring, η οποία όμως έχει υπογραφεί μεταξύ του άλλου πράκτορα και του εξαγωγέα.

Η συνηθέστερη μορφή που λαμβάνει το διεθνές factoring, η οποία αναφέρεται στη θεωρία και ως έμμεσο διεθνές factoring ή το σύστημα των δυο πρακτόρων (two factors-system), είναι αυτή στην οποία εμπλέκονται ο εξαγωγικός και ο εισαγωγικός πράκτορας, ο εξαγωγέας/προμηθευτής και οι πελάτες-οφειλέτες /εισαγωγείς. Στην περίπτωση αυτή, η σχέση που διαμορφώνεται έχει ως εξής: ο προμηθευτής/εξαγωγέας υπογράφει τη σύμβαση factoring με τον εξαγωγικό πράκτορα και άρα μεταβιβάζει σε αυτόν τις εξαγωγικές οφειλές του πελάτη/εισαγωγέα. Ο τελευταίος, μόλις λάβει τα εμπορεύματά του, θα πρέπει να εξοφλήσει τις οφειλές του στον εισαγωγικό πράκτορα, ο οποίος στη συνέχεια θα εξοφλήσει τον εξαγωγικό πράκτορα⁷⁹. Επιπλέον των τριών κύριων λειτουργιών του θεσμού, ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο εμφανίζεται στη διεθνή αυτή συναλλαγή. Ο πράκτορας εξασφαλίζει τον προμηθευτή όχι μόνο από τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των πελατών-οφειλετών του που είναι εγκατεστημένοι σε διαφορετική χώρα από τον προμηθευτή, αλλά, μέσω της χρηματοδοτικής λειτουργίας και άρα την αμέσως μετά την εκχώρηση των απαιτήσεων προεξόφλησή τους, και από τον κίνδυνο «διαταράξεως της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ξένου προς το εγχώριο νόμισμα»⁸⁰.

Στη θεωρία αναφέρονται τρεις επιπλέον μορφές του διεθνούς factoring, οι οποίες ωστόσο δεν

⁷⁹ Λαζαρίδης Γ.Τ. (1998), *Σύγχρονες μορφές χρηματοδότησης*, Τεύχος Α, Θεσσαλονίκη, σελ. 104, καθώς και Παμπούκης Χ. Π. (1998), *Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου*, Νομικό Βήμα (NoB), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 924

⁸⁰ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 54

είναι εξίσου δημοφιλείς με την προαναφερθείσα. Στην πρώτη, η οποία ονομάζεται «άμεσο εξαγωγικό factoring», ο προμηθευτής έχει συνάψει σύμβαση ασφάλισης πίστωσης με σχετικό οργανισμό στην Ελλάδα, σύμβαση την οποία μεταβιβάζει μαζί με τις απαιτήσεις του στον εξαγωγικό πράκτορα. Έτσι, ο τελευταίος εξασφαλίζεται ως προς την εκτίμηση των πιστωτικών κινδύνων από την ως άνω σύμβαση με αποτέλεσμα να περιορίζεται ο ρόλος του εισαγωγικού πράκτορα στη διαχειριστική λειτουργία του factoring. Στη δεύτερη, η οποία ονομάζεται «άμεσο εισαγωγικό factoring», παρακάμπτεται ο εξαγωγικός πράκτορας και ο προμηθευτής προβαίνει σε σύναψη της σύμβασης factoring απευθείας με τον εισαγωγικό πράκτορα. Τέλος, στο factoring αντιστήριξης (back to back factoring) η σύμβαση factoring περιλαμβάνει από τη μια τον προμηθευτή, ο οποίος αποτελεί μητρική επιχείρηση, και τον εξαγωγικό πράκτορα, και από την άλλη τις θυγατρικές επιχειρήσεις του προμηθευτή, στις οποίες εξάγονται τα προϊόντα της μητρικής, και τον εισαγωγικό πράκτορα. Είναι φανερό από τα παραπάνω, ότι στο διεθνές factoring διασταυρώνονται τα εθνικά δίκαια των διαφόρων εμπλεκόμενων κρατών και άρα η εφαρμογή διεθνών αλλά και περιφερειακών κανονισμών είναι αναγκαία για τη ρύθμιση των σχέσεων που δημιουργούνται από τη σύμβαση factoring.

3.1.1 Σύμβαση της UNIDROIT (Διεθνής Διάσκεψη για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο) του 1988 για το Διεθνές Factoring

Η Σύμβαση της UNIDROIT (Διεθνούς Διάσκεψης για το Διεθνές Εμπόριο) για το Διεθνές Factoring υπογράφηκε στην Οττάβα στις 28 Μαΐου 1988 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1995, και παρότι αφορά στο διεθνές factoring⁸¹ αποτελεί ταυτόχρονα έναν χρήσιμο οδηγό για την ανάπτυξη της εθνικής νομοθεσίας. Στη Διάσκεψη συμμετείχαν αντιπρόσωποι από 59 κυβερνήσεις και δέκα διεθνείς οργανισμούς. Η Ελλάδα δεν έχει μέχρι στιγμής υπογράψει τη Σύμβαση⁸². Στόχο της σύμβασης αποτελούσε η πρόθεση του διεθνούς εμπορίου μέσω της άρσης των ανασφαλειών και της αβεβαιότητας που δημιουργείται στις διεθνείς συναλλαγές που γίνονται στα πλαίσια του factoring κατά βάση λόγω των αποκλίσεων στις εθνικές νομοθεσίες και κατά συνέπεια των αμφιβολιών που εγείρονται ως προς την εφαρμοζόμενη σε κάθε περίπτωση νομοθεσία⁸³. Πρέπει να

---

⁸¹ αρ. 2 παρ. 1 της Σύμβασης στο οποίο αναφέρεται ότι ο προμηθευτής και ο πελάτης έχουν τις επαγγελματικές του εγκαταστάσεις σε διαφορετικές χώρες: «This Convention applies whenever the receivables assigned pursuant to a factoring contract arise from a contract of sale of goods between a supplier and a debtor whose places of business are in different States...». Η έμφαση δική μου.

⁸² Τμήμα ενημέρωσης για τα κράτη που έχουν υπογράψει και θέσει σε ισχύ τη Σύμβαση, βρίσκεται στην ιστοσελίδα της UNIDROIT <http://www.unidroit.org/status-1988-factoring>. Τελευταία επίσκεψη: Αύγουστος 2015

⁸³ Επεξηγηματικό Σημείωμα της Γραμματείας της UNIDROIT αναφορικά με τη σύμβαση UNIDROIT για το

σημειώσουμε ότι η Σύμβαση κατέληξε στη διαμόρφωση των κύριων χαρακτηριστικών της σύμβασης factoring, δεν ρύθμισε ωστόσο το ζήτημα της προτεραιότητας στις ανταγωνιστικές αξιώσεις ή αλλιώς το ζήτημα των πολλαπλών μεταβιβάσεων της απαίτησης⁸⁴, αφήνοντας το πεδίο αυτό στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, καθώς η ποικιλία των λύσεων που προσέφεραν οι εθνικές νομοθεσίες ήταν τεράστια με αποτέλεσμα να δημιουργείται μεγάλη δυσκολία στην επιλογή των κανονισμών.

Η Σύμβαση αποτελείται από 23 άρθρα στα οποία επιχειρείται η θέσπιση ορισμένων στοιχειωδών, κοινών ρυθμίσεων αναφορικά με το διεθνές factoring⁸⁵. Στο παρόν υποκεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια γενική εικόνα της Σύμβασης και θα αναφερθούμε συνοπτικά σε ορισμένες από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις της. Έτσι, στα άρθρα 1 και 2 της Σύμβασης δίνονται οι αναγκαίοι ορισμοί ενώ προσδιορίζεται και το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης. Στα άρθρα 5 έως 10 ορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που γεννώνται από τη σύμβαση factoring για τα συμβαλλόμενα μέρη αυτής, ενώ τα επόμενα άρθρα της Σύμβασης αφορούν κατά κύριο λόγο την ισχύ αυτής καθώς και προβλέψεις για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε αυτή.

Στη συγκεκριμένη μελέτη θα επικεντρωθούμε κατά βάση στο πρώτο μέρος της Σύμβασης, που αφορά τις προβλέψεις για τη σύμβαση factoring καθαυτή και θα προβούμε σε μια σύντομη αναφορά στη φύση της Σύμβασης και τις προβλέψεις της για τα κράτη που την υπογράφουν. Όσον αφορά, λοιπόν, στους ορισμούς που δίνονται στο άρθρο 1 παρ. 2 ορίζεται ο προμηθευτής (supplier), οι υπηρεσίες του πράκτορα (factor) και η υποχρέωση αναγγελίας (notice of the assignment) της σύμβασης στους πελάτες. Σύμφωνα με το αρ. 1 παρ. 2 περ. α' ο προμηθευτής εκχωρεί στον πράκτορα τις απαιτήσεις που έχει απέναντι σε πελάτες (οφειλέτες) του και οι οποίες προέρχονται από συμφωνίες προμήθειας και υπηρεσιών, ενώ το αρ. 1 παρ. 2 περ. β' για να καταφαθεί σύμβαση factoring, ο πράκτορας πρέπει να εκτελεί τουλάχιστον δύο από τις βασικές λειτουργίες του factoring, όπως τις έχουμε ήδη αναφέρει, δηλαδή τη χρηματοδότηση, την παρακολούθηση των απαιτήσεων, την είσπραξη αυτών και την εξασφάλιση από την αφερεγγυότητα των οφειλετών⁸⁶. Αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, όπως αυτό προσδιορίζεται στο

Διεθνές Factoring, Ιανουάριος 2011, άρθρα 4 και 5. Το Επεξηγηματικό Σημείωμα (Explanatory Note) μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα της UNIDTROIIT <http://www.unidroit.org/status-1988-factoring?id=1774>. Μετάφραση δική μου. Τελευταία επίσκεψη: Αύγουστος 2015

⁸⁴ Παμπούκης Χ. Π. (1998), *Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου*, Νομικό Βήμα (NoB), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 928

⁸⁵ Ολόκληρη τη Σύμβαση μπορείτε να βρείτε στις επίσημες και σε ορισμένες άλλες γλώσσες, πλην της ελληνικής, στην ιστοσελίδα της UNIDTROIIT <http://www.unidroit.org/instruments/factoring>. Τελευταία επίσκεψη: Αύγουστος 2015

⁸⁶ Μετάφραση του article 1, par. 2 (b) δική μου, καθώς και των λοιπών άρθρων της Σύμβασης που ακολουθούν, είτε γίνεται μετάφραση του άρθρου κατά λέξη είτε μεταφορά του νοήματός του.

αρ. 2 παρ. 1 αυτής, αυτό συντίθεται από δυο σημεία. Σε ένα πρώτο επίπεδο, η Σύμβαση αφορά στο διεθνές factoring, και για το λόγο αυτό ορίζεται ότι ο προμηθευτής και ο πελάτης-οφειλέτης έχουν τις επαγγελματικές τους εγκαταστάσεις σε διαφορετικά κράτη. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, και όπως ορίζεται στο ίδιο άρθρο, απαιτείται είτε τα δυο αυτά κράτη καθώς και το κράτος εγκατάστασης του πράκτορα να είναι συμβαλλόμενα της Σύμβασης κράτη (αρ. 2 παρ. 1 περ. α'), είτε τόσο η κύρια σύμβαση προμήθειας όσο και η σύμβαση factoring να υπάγονται στη νομοθεσία συμβαλλόμενου της Σύμβασης κράτους.

Επιπλέον, η αναγγελία, όπως προβλέπεται στο αρ. 1 παρ. 4 μπορεί να περιλαμβάνει μια ποικιλία μέσων, όπως το τηλεγράφημα κλπ. Είναι φανερό από τα παραπάνω, ότι ο ορισμός αυτός που δίνεται από τη Σύμβαση της UNIDTROIΤ και αποτυπώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της σύμβασης factoring υιοθετήθηκε και από την ελληνική νομοθεσία και θεωρία, όπως τον περιγράφουμε στο κεφάλαιο 1.2. Τέλος, όπως έχουμε ήδη αναφέρει⁸⁷, τόσο από ένα μέρος της θεωρίας όσο και στην πρακτική γίνεται πλέον δεκτό ότι σύμβαση factoring μπορεί να υπάρχει ακόμη και εάν λαμβάνει χώρα μια μόνο λειτουργία του θεσμού, όπως στην περίπτωση του «διαχειριστικού factoring».

Αναφορικά με τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της Σύμβασης, αυτός αποκλείστηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη, καθώς θεωρήθηκε περισσότερο πιθανή η επιτυχής εφαρμογή της εάν αφηνόταν στη βούληση των μερών⁸⁸. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 της Σύμβασης η εφαρμογή της Σύμβασης μπορεί να αποκλειστεί είτε από τα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης factoring, είτε από τα συμβαλλόμενα μέρη της κύριας σύμβασης προμήθειας. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, ωστόσο, ο αποκλεισμός αυτός μπορεί να αφορά μόνο τις απαιτήσεις που γεννώνται αφού ο πράκτορας λάβει έγγραφο σημείωμα περί του σχετικού αποκλεισμού. Τέλος, στην παράγραφο του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι μια τέτοια ρήτρα αποκλεισμού εφαρμογής της Σύμβασης μπορεί να αφορά συνολικά τη Σύμβαση και όχι μόνο ορισμένες διατάξεις της.

Τα άρθρα 5, 6 και 7 αναφέρονται ειδικότερα σε ζητήματα εγκυρότητας της σύμβασης. Πιο συγκεκριμένα, το αρ. 5 α' προβλέπει ότι η γενική αναφορά στις γεννημένες ή μελλοντικές απαιτήσεις δεν καθιστά τη σύμβαση άκυρη, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές μπορούν να ταυτοποιηθούν στη σύμβαση όταν αυτή ολοκληρωθεί ή όταν οι (μελλοντικές) απαιτήσεις γεννηθούν. Αναφορικά με τις τελευταίες, στο αρ. 5 β' προβλέπεται ότι εάν υπάρχει πρόβλεψη για εκχώρησή τους, όταν αυτές γεννηθούν, μεταβιβάζονται απευθείας στον πράκτορα χωρίς να

⁸⁷ Υποκεφάλαιο 2.1.3, σελ. 15

⁸⁸ Επεξηγηματικό Σημείωμα της Γραμματείας της UNIDTROIΤ αναφορικά με τη σύμβαση UNIDTROIΤ για το Διεθνές Factoring, Ιανουάριος 2011, άρθρο 11. Το Επεξηγηματικό Σημείωμα (Explanatory Note) μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα της UNIDTROIΤ <http://www.unidroit.org/status-1988-factoring?id=1774>. Μετάφραση δική μου. Τελευταία επίσκεψη: Αύγουστος 2015

απαιτείται νέα πράξη μεταβίβασής τους. Στο άρθρο 6 προβλέπεται ότι, εκτός εάν το κράτος έχει επιφυλαχθεί σύμφωνα με το άρθρο 18, ως προς την ισχύ του εν λόγω άρθρου, η εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή προς τον πράκτορα είναι έγκυρη παρά την αντίθετη πρόβλεψη (ρήτρα μη εκχώρησης⁸⁹) στη σύμβαση μεταξύ του προμηθευτή και των πελατών-οφειλετών του.

Το συγκεκριμένο ζήτημα που αφορά στη ρήτρα μη εκχώρησης, αποτέλεσε σημείο διαφωνίας μεταξύ των κρατών καθώς δυο αντίθετες απόψεις συγκρούστηκαν μεταξύ τους. Η πρώτη άποψη θέλει τη ρήτρα αυτή στην κύρια σύμβαση μεταξύ προμηθευτή και πελάτη-οφειλέτη να είναι ισχυρή και επομένως στον προμηθευτή, ο οποίος έχει αποδεχτεί την εν λόγω ρήτρα στη σύμβαση την οποία έχει υπογράψει, δεν θα έπρεπε να του επιτρέπεται η παραβίαση της σύμβασης μέσω της εκχώρησης της απαίτησης. Η αντίθετη, άποψη, την οποία υιοθέτησε η Σύμβαση, αλλά με τη δυνατότητα επιφύλαξης ως προς το συγκεκριμένο άρθρο, θεωρεί ότι τέτοιου είδους ρήτρες δεν συμβάλλουν στην προώθηση του factoring σε διεθνές επίπεδο και ότι αποτελούν μέσο εγκλωβισμού που χρησιμοποιούν οι μεγάλες εταιρίες στις συμβάσεις τους με πιο αδύναμους οικονομικά συμβαλλόμενους, τους οποίους εμποδίζουν με τον τρόπο αυτό από την προσφυγή τους σε νέα μέσα χρηματοδότησης⁹⁰, όπως ήταν τότε το factoring.

Τέλος, σύμφωνα με το αρ. 7 είναι δυνατό να προβλέπεται έγκυρα στη σύμβαση factoring ότι μαζί με τις απαιτήσεις, μεταβιβάζονται στον πράκτορα και ορισμένα ή όλα τα δικαιώματα που απορρέουν για τον προμηθευτή από την κύρια σύμβαση μεταξύ του τελευταίου και του πελάτη-οφειλέτη του.

Στα άρθρα 8-10 της Σύμβασης ρυθμίζονται οι σχέσεις μεταξύ πράκτορα και πελάτη-οφειλέτη, σε μια προσπάθεια να προστατευτεί ο οφειλέτης, ο οποίος και δεν συμμετέχει στη σύμβαση factoring, με αποτέλεσμα να μην έχει θέσει όρους οι οποίοι να τίθενται προς το συμφέρον του. Πιο συγκεκριμένα στο αρ. 8 παρ. 1 ορίζεται ότι ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να αποπληρώσει την οφειλή του στον πράκτορα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν γνωρίζει ότι κάποιος άλλος έχει προτεραιότητα στην εξόφληση της απαίτησης καθώς και υπό την προϋπόθεση ότι έχει προηγηθεί σε αυτόν αναγγελία της σύμβασης factoring. Στο αρ. 9 παρ. 1 ορίζεται ότι ο οφειλέτης έχει κατά του πράκτορα όλες τις ενστάσεις που προκύπτουν από την κύρια σύμβαση προμήθειας αγαθών ή υπηρεσιών μεταξύ αυτού και του προμηθευτή και τις οποίες θα μπορούσε να εγείρει κατά του τελευταίου, ενώ μπορεί να προβάλλει εναντίον του και όλα τα δικαιώματα από απαιτήσεις που έχει κατά του προμηθευτή και προκύπτουν από την ίδια σύμβαση και τα οποία έχουν γεννηθεί κατά την

⁸⁹ Παμπούκης Χ. Π. (1998), *Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου*, Νομικό Βήμα (NoB), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 931

⁹⁰ Επεξηγηματικό Σημείωμα της Γραμματείας της UNIDTROIΤ αναφορικά με τη σύμβαση UNIDTROIΤ για το Διεθνές Factoring, Ιανουάριος 2011, άρθρα 15 και 16. Το Επεξηγηματικό Σημείωμα (Explanatory Note) μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα της UNIDTROIΤ <http://www.unidroit.org/status-1988-factoring?id=1774>. Μετάφραση δική μου. Τελευταία επίσκεψη: Αύγουστος 2015.

αναγγελία της (αρ. 9 παρ. 2). Τέλος, στο αρ. 10 της Σύμβασης ορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο οφειλέτης δικαιούται να ζητήσει πίσω από τον πράκτορα, ποσό που του έχει εξοφλήσει, σε περίπτωση ελαττωματικής εκπλήρωσης της κύριας σύμβασης.

Από τα παραπάνω βλέπουμε ότι η ελληνική νομοθεσία, τόσο οι διατάξεις του ΑΚ, οι γενικές αλλά και οι ειδικότερες, όπως αυτές περί εκχώρησης (ΑΚ 455 επ.), που εφαρμόζονται στις επιμέρους συμβάσεις της σύμβασης factoring, όσο και ο ειδικός νόμος 1905/1990 δεν έρχονται σε σύγκρουση με τη Σύμβαση της UNIDROIT. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υποχρέωση αναγγελίας, η οποία προβλέπεται στο αρ. 460 ΑΚ, στο αρ. 2 παρ. 4 του Ν. 1905/1990 και στο αρ. 1 γ' σε συνδυασμό με το αρ. 8 της Σύμβασης UNIDROIT.

3.1.2 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 2001 για την Εκχώρηση Απαιτήσεων στο Διεθνές Εμπόριο (United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade 2001)

Στις 12 Δεκεμβρίου 2001 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με την υπ'αριθμ. A/RES/56/81 απόφασή της υιοθετεί την πρόταση της Επιτροπής για το Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου του Οργανισμού και καλεί προς υπογραφή της τα ενδιαφερόμενα κράτη, πρόταση η οποία αφορά στη θέση σε ισχύ Σύμβασης αναφορικά με την Εκχώρηση Απαιτήσεων στο Διεθνές Εμπόριο. Στόχο της εν λόγω συμφωνίας, όπως αναφέρεται ρητά στο Προοίμιο αυτής, αποτελεί η ενίσχυση του διεθνούς εμπορίου μέσω της καταπολέμησης της ανασφάλειας που επικρατεί στις διεθνείς συναλλαγές ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο, της ενίσχυσης της διαφάνειας, της βελτίωσης των υπαρχόντων οικονομικών πρακτικών αλλά και την προώθηση νέων.

Η Σύμβαση⁹¹, η οποία δεν έχει κυρωθεί ακόμη, αποτελείται από 47 άρθρα και στο πεδίο εφαρμογής της, όπως αυτό ορίζεται στα άρθρα 1 έως 4 αυτής, συμπεριλαμβάνεται και η εκχώρηση απαιτήσεων (assignment of international receivables) στα πλαίσια του διεθνούς factoring⁹². Έτσι, γίνεται κατανοητή ότι η εν λόγω Σύμβαση δεν αφορά αποκλειστικά στο διεθνές factoring, αλλά

---

⁹¹ Ολόκληρη τη Σύμβαση μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του ΟΗΕ http://www.un.org/documents/instruments/docs_subj_en.asp?subj=25. Τελευταία επίσκεψη: Αύγουστος 2015

⁹² αρ. 1 παρ. 1 (α): «Assignments of international receivables and to international assignments of receivables», οι οποίες στο αρ. 2 της ίδιας Σύμβασης ορίζονται ως «“Assignment” means the transfer by agreement from one person (“assignor”) to another person (“assignee”) of all or part of or an undivided interest in the assignor’s contractual right to payment of a monetary sum (“receivable”) from a third person (“the debtor”). The creation of rights in receivables as security for indebtedness or other obligation is deemed to be a transfer». Μεταφράζοντας το άρθρο κατανοούμε ότι ως «Εκχώρηση νοείται η συμβατική μεταβίβαση από ένα άτομο («εκχωρητής») σε ένα άλλο άτομο («εκδοχέας») όλου ή μέρους ή ενός εξ αδιαιρέτου μεριδίου σε συμβατικό δικαίωμα του εκχωρητή για την καταβολή ενός χρηματικού ποσού («απαίτηση») απέναντι σε ένα τρίτο πρόσωπο». Η μετάφραση είναι δική μου.

στην εκχώρηση διεθνών απαιτήσεων και στη διεθνή εκχώρηση απαιτήσεων⁹³ και επομένως ότι οι αρχές της μπορούν να εφαρμοστούν και στο διεθνές factoring.

Αναφορικά με τις αρχές που εισάγει η Σύμβαση όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των μερών που δημιουργούνται από τη σύμβαση της εκχώρησης των απαιτήσεων, η Σύμβαση ορίζει κατ'αρχάς, στο άρθρο 6 αυτής, ότι με την επιφύλαξη του αρ. 19 της Σύμβασης, τα μέρη μπορούν να καθορίσουν αποκλίσεις από τις αρχές αυτές, χωρίς η συμφωνία αυτή να επηρεάζει ένα τρίτο μέρος που δεν συμμετέχει στη συμφωνία. Κατά τα λοιπά, ειδικότερα στο Τέταρτο Μέρος της Σύμβασης, δηλαδή στα αρ. 11 έως 25 ορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που γεννώνται από τη σύμβαση εκχώρησης τόσο για τον εκχωρητή και τον εκδοχέα όσο και για τον οφειλέτη και τα τρίτα μέρη. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις εν λόγω συμβάσεις παρουσιάζει το Πέμπτο Μέρος της Σύμβασης (αρ. 26 έως 32) και οι αρχές του αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο.

3.1.3 Γενικοί Κανόνες του Διεθνούς Factoring (General Rules of International Factoring - GRIF)

Οι Γενικοί Κανόνες του Διεθνούς Factoring (GRIF) εντάσσονται στο πλαίσιο των κανόνων που έχουν προέλθει από την πρωτοβουλία σημαντικών ιδιωτικών φορέων, και οι οποίοι έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση ουσιαστικών κοινών κανόνων για το διεθνές factoring⁹⁴. Συγκεκριμένα οι εν λόγω Κανόνες, αποτελούν την συμφωνία που προέκυψε από τη συνεργασία των διεθνών ομίλων για το factoring International Factors Group (IFG) και Factors Chain International (FCI) και η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 2003, εν συνεχεία ωστόσο υπέστησε διαδοχικές τροποποιήσεις μονομερώς από την IFG. Κύριο στόχο των Κανόνων, οι οποίοι αποτελούνται από 32 άρθρα, αποτελεί η ομαλή, συνεπής και ορθή διαχείριση των καθημερινών λειτουργιών του θεσμού.

Η ανάλυση των Γενικών Κανόνων στη μελέτη μας θα στηριχθεί στην έκδοση της IFG του Οκτωβρίου 2013⁹⁵. Δεδομένου, ασφαλώς, ότι είναι αδύνατο στην παρούσα μελέτη να προβούμε σε ανάλυση ολόκληρου του κειμένου των Γενικών Κανόνων, θα εξετάσουμε ορισμένα μόνο σημεία που κρίνουμε ως τα πιο ουσιώδη και χαρακτηριστικά του κειμένου. Σε πρώτο επίπεδο, λοιπόν, στις

⁹³ αρ. 3 της Σύμβασης

⁹⁴ Παμπούκης Χ. Π. (1998), *Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου*, Νομικό Βήμα (NoB), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 928

⁹⁵ Τη συμφωνία με τις τροποποιήσεις του 2013 μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα της IFG: <http://www.ifgroup.com/business-solutions/two-factor-business-platform/legal-environment-overview/general-rules-grif/>. Τελευταία επίσκεψη: Αύγουστος 2015. Η μετάφραση κατά λέξη ή μεταφορά του νοήματος των άρθρων είναι δική μου.

Γενικές Προβλέψεις των άρθρων 1 έως 11 ορίζονται οι γενικές αρχές οι οποίες διέπουν τη σύμβαση factoring. Στις προβλέψεις αυτές συμπεριλαμβάνονται ο ορισμός της σύμβασης factoring (αρ. 1), ο ορισμός του συστήματος των δύο πρακτόρων του διεθνούς factoring (αρ. 2) και των μερών που συμμετέχουν στο σύστημα αυτό, αλλά και ο ορισμός των απαιτήσεων που αφορά η διεθνής σύμβαση factoring (αρ. 3). Επιπλέον, οι προβλέψεις αφορούν τη γλώσσα, τις προθεσμίες και τον έγγραφο τύπο (αρ. 4, 5 και 6 αντίστοιχα), καθώς και το αριθμητικό σύστημα, την αποζημίωση του εισαγωγικού πράκτορα και τις αρχές της καλής πίστης και της αμοιβαίας βοήθειας που οφείλουν να διέπουν τη σύμβαση (αρ. 8, 9, και 11 αντίστοιχα). Στις Γενικές προβλέψεις ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζουν από τη μια το αρ. 7, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα των μερών, του εξαγωγικού και εισαγωγικού πράκτορα δηλαδή, να αποκκλίνουν από τους Κανόνες αυτούς στη μεταξύ τους σύμβαση, και από την άλλη το αρ. 10 το οποίο προβλέπει, υπό προϋποθέσεις (αρ. 10.01 και 10.02) τη διαιτητική επίλυση των διαφορών, με τρόπο οριστικό και δεσμευτικό, που προκύπτουν μεταξύ του εξαγωγικού και του εισαγωγικού πράκτορα από τη μεταξύ τους σύμβαση.

Το Δεύτερο Μέρος των Κανόνων, δηλαδή τα αρ. 12 έως 15, αναφέρεται στην εκχώρηση των απαιτήσεων και πιο συγκεκριμένα εκτός από τον ορισμό της εκχώρησης (αρ. 12.01) προβλέπει από τη μια τον έγγραφο τύπο της εκχώρησης (αρ. 12.02) και εν συνεχεία τις λοιπές προϋποθέσεις εγκυρότητας αυτής (αρ. 13), στις οποίες περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του εισαγωγικού πράκτορα απέναντι στον εξαγωγικό και αντίστροφα κατά τη συμβατική τους σχέση. Έτσι, επί παραδείγματι, από τον άρθρο αυτό προκύπτει ότι ο εισαγωγικός πράκτορας είναι υποχρεωμένος να ενημερώνει τον εξαγωγικό πράκτορα αναφορικά με τις νομικές απαιτήσεις της χώρας εισαγωγής για την τυπικότητα της αναγγελίας αλλά και αναφορικά με όλα τα στοιχεία που μπορούν να προστατεύσουν τον εξαγωγικό πράκτορα από διεκδικήσεις τρίτων μερών επί των απαιτήσεων (αρ. 13.01 και 13.03). Παραταύτα, ο εξαγωγικός πράκτορας παραμένει υπεύθυνος για την εγκυρότητα των εκχωρήσεων τόσο του προμηθευτή προς τον ίδιο όσο και του ίδιου προς τον εισαγωγικό πράκτορα αλλά και την εγκυρότητα αυτών των εκχωρήσεων απέναντι στις διεκδικήσεις τρίτων μερών (αρ. 13.04). Αντίστοιχα, ο εξαγωγικός πράκτορας είναι υποχρεωμένος να επιδώσει στον εισαγωγικό πράκτορα οποιοδήποτε έγγραφο θεωρεί ο τελευταίος ότι είναι αναγκαίο για την εκχώρηση ορισμένων απαιτήσεων (αρ. 13.05).

Περαιτέρω, το αρ. 14 αναφορικά με την εγκυρότητα των απαιτήσεων, προβλέπει δικαίωμα του εισαγωγικού πράκτορα να απαιτήσει την αποστολή των τιμολογίων και των πιστωτικών σημειωμάτων που αφορούν στις απαιτήσεις χωρίς καθυστέρηση και ασφαλώς πριν από τη λήξη της προθεσμίας είσπραξης της απαίτησης (αρ. 14.01), καθώς και την αποστολή πρωτότυπων και άλλων εγγράφων τα οποία ο εισαγωγικός πράκτορας θεωρεί αναγκαία για την είσπραξη των απαιτήσεων από τους οφειλέτες (αρ. 14.02 και 14.03).

Το Τρίτο Μέρος των Κανόνων, δηλαδή τα αρ. 16 έως 19, αφορούν στον πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνει ο πράκτορας και τα πιστωτικά όρια που θέτει. Άξια αναφοράς, πέραν των ορισμών που δίνονται στο αρ. 16.01 και 16.03 για τον πιστωτικό κίνδυνο και τα πιστωτικά όρια αντίστοιχα, κρίνονται ιδιαίτερα τα εξής άρθρα. Κατ'αρχάς, το αρ. 17.07 σύμφωνα, σύμφωνα με το οποίο το πιστωτικό όριο καλύπτει τις απαιτήσεις που αποτυπώνονται στα τιμολόγια εκφρασμένα όχι μόνο στο νόμισμα του εισαγωγικού πράκτορα αλλά και σε άλλα νομίσματα, σε κάθε δε περίπτωση ο κίνδυνος που αναλαμβάνει ο εισαγωγικός πράκτορας δεν μπορεί να υπερβαίνει αυτόν που ορίστηκε στην αρχική έγκριση. Επιπλέον, σύμφωνα με το αρ. 17.10, σε περίπτωση ύπαρξης σχέσης – εκτός της σχέσης προμήθειας – μεταξύ του προμηθευτή και του πελάτη-οφειλέτη του, προϋπόθεση για την εγκυρότητα του πιστωτικού ορίου αποτελεί η ρητή ενημέρωση του εισαγωγικού πράκτορα για την εν λόγω σχέση από τον εξαγωγικό πράκτορα. Τέλος, αναφορικά με την εκχώρηση των απαιτήσεων από τον εξαγωγικό στον εισαγωγικό πράκτορα, το αρ. 19.02 προβλέπει ότι στην περίπτωση που ο εισαγωγικός πράκτορας έχει εγκρίνει ένα πιστωτικό όριο για έναν οφειλέτη και έχει λάβει τα τιμολόγια για τον οφειλέτη αυτό, τότε όλες οι απαιτήσεις του προμηθευτή απέναντι στο συγκεκριμένο οφειλέτη του εκχωρούνται απευθείας, ακόμη και εάν δεν τις έχει εγκρίνει όλες ή και καμία από αυτές.

Το Τέταρτο Μέρος της Σύμβασης, άρθρα 20 έως 22, αφορά στην είσπραξη των απαιτήσεων. Πιο συγκεκριμένα, αξίζει να σημειώσουμε το αρ. 20, το οποίο ρυθμίζει τα δικαιώματα του εισαγωγικού πράκτορα αναφορικά με την είσπραξη των απαιτήσεων, στα οποία περιλαμβάνονται η με οποιοδήποτε νόμιμο μέσο είσπραξή τους είτε στο όνομά του είτε στο όνομά του μαζί με το όνομα του εξαγωγικού πράκτορα ή/και στο όνομα του προμηθευτή ενώ διατηρεί και όλα τα δικαιώματα επίσχεσης, διακοπής της διαμετακόμισης καθώς και όλα τα δικαιώματα του μη εξοφλημένου προμηθευτή για εμπορεύματα τα οποία μπορεί να απορριφθούν ή να επιστραφούν από τον οφειλέτη (αρ. 20.01). Επιπλέον, στο αρ. 21.02 προβλέπεται ότι ο εισαγωγικός πράκτορας μπορεί, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο ίδιο άρθρο, να προσφύγει στη δικαστική οδό για την είσπραξη των απαιτήσεων. Τέλος, αναφορικά με τις μη εγκεκριμένες απαιτήσεις, ο εισαγωγικός πράκτορας οφείλει να ενημερώσει τον εξαγωγικό πράκτορα για οποιαδήποτε πράξη είσπραξής τους η οποία θα προκαλέσει έξοδα στον τελευταίο (αρ. 22).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το Έκτο Μέρος των Κανόνων, το οποίο αποτελείται μόνο από το άρθρο 27 και το οποίο αφορά στην επίλυση των διαφορών που προκύπτουν ανάμεσα στον οφειλέτη και στον εισαγωγικό πράκτορα αναφορικά με την είσπραξη των απαιτήσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι διαφορές αυτές αφορούν οποιαδήποτε ένσταση μπορεί να προβάλλει ο οφειλέτης

προκειμένου να μην εξοφλήσει την απαίτηση του εισαγωγικού πράκτορα⁹⁶. Το εδ. β' του αρ. 27.01 προβλέπει πάντως ότι εάν υπάρχει σύγκρουση μεταξύ του παρόντος άρθρου και του άρθρου 25, επικρατεί το τελευταίο, το οποίο αναφέρεται στη ρήτρα μη εκχώρησης στην κύρια σύμβαση. Οι κύριες συνέπειες από την πρόκληση μιας τέτοιας διαφοράς είναι, κατ'αρχάς η αναστολή της έγκρισης για την απαίτηση που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς (αρ. 27.03), ενώ ο εξαγωγικός πράκτορας παραμένει ο κύριος υπεύθυνος για την επίλυση της διαφοράς, με τη βοήθεια του εισαγωγικού πράκτορα (αρ. 27.04.01). Επιπλέον, ο εξαγωγικός πράκτορας δικαιούται, εάν το επιθυμεί, να ζητήσει από τον εισαγωγικό πράκτορα την επανεκχώρηση της απαίτησης που αποτελεί αντικείμενο της διαφοράς, προκειμένου να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες στο όνομά του ή στο όνομα του προμηθευτή (αρ. 27.04.02), ενώ ο εισαγωγικός πράκτορας υπό τις προϋποθέσεις του ίδιου άρθρου θα πρέπει να δεχτεί ξανά ως εγκεκριμένη την απαίτηση αυτή (αρ. 27.04.3). Τέλος, ο εισαγωγικός πράκτορας δικαιούται να επανεκχωρήσει την απαίτηση και να ζητήσει αποζημίωση από τον εξαγωγικό πράκτορα, στην περίπτωση που ο τελευταίος δεν συμμορφώνεται με τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου και επομένως θέτει σε κίνδυνο τα οικονομικά συμφέροντα του εισαγωγικού πράκτορα (αρ. 27.07).

Στο άρθρο 28 αναφέρονται αναλυτικά οι υποχρεώσεις που ο εξαγωγικός πράκτορας εγγυάται (αρ. 28.01.1 έως 28.01.7) και αναλαμβάνει (αρ. 28.02.1 και 28.02.2). Στις σημαντικότερες εξ αυτών περιλαμβάνεται η εγγύηση εκ μέρους του ότι έχει λάβει χώρα η αναγγελία της εκχώρησης της απαίτησης είτε στο πρωτότυπο τιμολόγιο είτε με τον έγγραφο τύπο που του έχει υποδείξει ο εισαγωγικός πράκτορας (αρ. 28.01.3), ότι η εκχώρηση των απαιτήσεων είναι ελεύθερη από αξιώσεις τρίτων (αρ. 28.01.4) καθώς και ότι μέσω της σύμβασης factoring αναλαμβάνει απαιτήσεις απέναντι σε οφειλέτες τους οποίους έχει εγκρίνει ο εισαγωγικός πράκτορας (αρ. 28.01.5). Στα πλαίσια της προστασίας του εισαγωγικού πράκτορα, στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ότι ο εξαγωγικός πράκτορας υποχρεούται να ενημερώνει τον πρώτο τόσο για οποιαδήποτε πληρωμή από τον προμηθευτή (αρ. 28.02.1) όσο και για οποιοδήποτε στοιχείο το οποίο θέτει σε κίνδυνο τα συμφέροντά του (αρ. 28.02.2), καθώς και ότι, σε περίπτωση παραβίασης από μέρους του εξαγωγικού πράκτορα, των υποχρεώσεων που προβλέπονται στο άρθρο 28, ο εισαγωγικός πράκτορας δικαιούται να απαιτήσει από τον πρώτο είτε τα έξοδα είτε αποζημίωση (αρ. 28.03).

Συμπληρωματικά στην προστασία του εισαγωγικού πράκτορα είναι, τέλος, τα άρθρα 31 και 32 των Γενικών Κανόνων. Σύμφωνα με το πρώτο, ο εξαγωγικός πράκτορας αποζημιώνει τον εισαγωγικό πράκτορα από οποιαδήποτε βλάβη είτε αυτή προέρχεται από τον οφειλέτη είτε από τον

---

⁹⁶ Στο αρ. 27.01 αναφέρονται ενδεικτικά οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο οφειλέτης δεν παραλαμβάνει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες ή τα τιμολόγια από τον προμηθευτή, ή στις οποίες ο οφειλέτης εγείρει ένσταση, ανταγωγή ή αίτημα συμψηφισμού ή ένσταση κατά την οποία τρίτο πρόσωπο αξιώνει τα έσοδα από την απαίτηση.

προμηθευτή, υπό την προϋπόθεση ότι ο εισαγωγικός πράκτορας έχει πράξει καλή τη πίστη (αρ. 31.02). Από την άλλη, ο εισαγωγικός πράκτορας έχει υποχρέωση αποζημίωσης απέναντι στον εξαγωγικό πράκτορα, σε περίπτωση που ο τελευταίος σημειώσει ζημία λόγω της μη τήρησης των κανονισμών από μέρος του πρώτου (αρ. 31.03) αλλά και σε περίπτωση ζημίας που προέρχεται από τον οφειλέτη ή τον προμηθευτή (αρ. 31.04). Τέλος, το άρθρο 32 προβλέπει την αποζημίωση του εισαγωγικού πράκτορα σε περίπτωση ουσιώδους παραβίασης από μέρος του εξαγωγικού πράκτορα των ρυθμίσεων των Γενικών Κανόνων που έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση σοβαρής βλάβης σε αυτόν.

3.2 Ρύθμιση του factoring σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Δεδομένου ότι το διεθνές factoring αποτελεί έναν οικονομικό θεσμό που διαδραματίζει ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στις οικονομίες των ευρωπαϊκών κρατών⁹⁷, αλλά και ότι η Ελλάδα ως κράτος μέλος της ΕΕ οφείλει να συμμορφώνεται με το δίκαιο που παράγεται στα πλαίσια της τελευταίας, θεωρήσαμε ότι άπτεται τους ενδιαφέροντος της μελέτης μας να επιχειρήσουμε μια συνοπτική εξέταση από τη μια των εσωτερικών νομοθετικών πλαισίων των διαφόρων ευρωπαϊκών κρατών και από την άλλη της Σύμβασης της Ρώμης, η οποία ισχύει στην Ελλάδα από την 1η Απριλίου 1991.

Τα ευρωπαϊκά κράτη, των οποίων το νομοθετικό πλαίσιο θα εξετάσουμε εν συντομία, είναι της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιταλίας, πρώτον διότι αποτελούν από τις πιο σημαντικές οικονομίες της Ευρώπης στα πλαίσια του θεσμού του factoring, με τη μεγαλύτερη δηλαδή άσκηση επιρροής ακόμη και σε παγκόσμιο επίπεδο, και δεύτερον διότι παρουσιάζουν ως προς τα νομοθετικά τους πλαίσια σημαντικές διαφορές.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επιχειρήσουμε μια συνοπτική ανάλυση της Σύμβασης της Ρώμης του 1980 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές όπως αυτή αντικαταστάθηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και μετατράπηκε σε κοινοτική πράξη (Ρώμη I)⁹⁸.

3.2.1 Εσωτερικό Δίκαιο κρατών μελών της ΕΕ

---

⁹⁷ Σύμφωνα με τα στοιχεία της EUF (EU Federation for the Factoring and Commercial Finance) για το 2013, ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας παρουσίασε αύξηση πάνω από 5% στα 1.26 τρισεκ. ευρώ, εκπροσωπώντας πλέον σχεδόν το 10% του ΑΕΠ της ΕΕ:

<http://www.ifgroup.com/euf-final-analysis-of-the-european-factoring-and-commercial-finance-market-for-2013/>

⁹⁸ Για πληροφορίες αναφορικά με τις τροποποιήσεις της Σύμβασης, βλ. την ιστοσελίδα που περιέχει τη νομοθεσία της ΕΕ: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:I33109>

Είναι γνωστό ότι η ρύθμιση του factoring δεν είναι ενιαία σε όλα τα κράτη, μαλιστα σε ορισμένα κράτη δεν υπάρχουν ειδικοί νόμοι ρύθμισης του θεσμού, αλλά αυτός εμπίπτει στις γενικές περί των συμβάσεων διατάξεις⁹⁹. Επιπλέον, το νομικό πλαίσιο ρύθμισης της σύμβασης factoring δεν είναι εξίσου αυστηρό σε όλες τις χώρες. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε το νομικό πλαίσιο του θεσμού σε τέσσερις σημαντικές ευρωπαϊκές οικονομίες, της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιταλίας¹⁰⁰ εντοπίζοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

Ο θεσμός του factoring (affacturage, στη γαλλική γλώσσα) έκανε την εμφάνισή του στη Γαλλία ήδη από τη δεκαετία του '60 με την ίδρυση του Société Française de Factoring το 1964, και έκτοτε κατέχει μια σημαντική θέση στην οικονομία της χώρας. Το νομοθετικό πλαίσιο της Γαλλίας αναφορικά με το θεσμό δεν διαφέρει σημαντικά από της Ελλάδας, καθώς η Γαλλία ανήκει στα κράτη εκείνα που ακολουθούν μια αυστηρή ρύθμιση του θεσμού. Έτσι, όπως οι τράπεζες, έτσι και οι εταιρίες factoring υπόκεινται στις ρυθμίσεις του Νόμου του 1984 (Banking Act of 24 January 1984). Επιπλέον, όπως και στην ελληνική έννομη τάξη, οι εταιρίες αυτές πρέπει να έχουν ειδική προς τούτο άδεια ενώ βρίσκονται υπό την εποπτεία της Εθνικής Τράπεζας της Γαλλίας. Δεσμεύονται με αυτόν τον τρόπο από τους κανονισμούς που αφορούν τις τράπεζες¹⁰¹.

Το νομοθετικό πλαίσιο στο Ηνωμένο Βασίλειο διαφέρει σημαντικά σε σύγκριση με αυτό της Γαλλίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, έχουμε ένα από τα παραδείγματα κρατών τα οποία παρουσιάζουν μεγαλύτερη ελευθερία ως προς την κρατική επέμβαση στη ρύθμιση του θεσμού του factoring. Πιο συγκεκριμένα, στο Ηνωμένο Βασίλειο απουσιάζει κάποια κρατική ρύθμιση του factoring, ενώ οι κανόνες λειτουργίας του τελευταίου τίθενται στα πλαίσια της ABFA (Asset Based Finance Association), η οποία αποτελεί ιδιωτικής πρωτοβουλίας Εμπορική Ένωση με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο και με μέλη περίπου 40 επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία¹⁰². Στα πλαίσια της ABFA εκδόθηκε το 2013 ο Κώδικας («Code») και οι Οδηγίες για τον Κώδικα («Code Guidance»), δυο κείμενα τα οποία συγκεντρώνουν τους κανονισμούς που ακολουθούν οι εταιρίες factoring και μέλη της ABFA στις σχέσεις τους με τους πελάτες τους αλλά και μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα ο Κώδικας θέτει κανόνες καλής πρακτικής, χρηστής και επαγγελματικής συμπεριφοράς στα μέλη της που προσφέρουν υπηρεσίες factoring, προεξόφληση

---

⁹⁹ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 91

¹⁰⁰ Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της EUF για το 2014, το οποίο μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του οργανισμού: <http://euf.eu.com/> υπό τον τίτλο «Factoring and Commercial Finance 2014 Full Analysis 2», στην πρώτη θέση αναφορικά με τον κύκλο εργασίας στο factoring βρίσκεται το Ηνωμένο Βασίλειο με 350,622 ευρώ, και ακολουθούν η Γαλλία με 226,598 ευρώ, η Γερμανία με 189,880 ευρώ και η Ιταλία με 183,004 ευρώ.

¹⁰¹ Για τον έλεγχο της Τράπεζας της Γαλλίας επί των εταιριών factoring: <https://www.banque-france.fr/en/banque-de-france/history/the-milestones/the-banque-de-france-and-the-escb/regulating-and-supervising-the-banking-system-and-investment-firms/the-credit-institutions-and-investment-firms-committee.html>

¹⁰² Για πληροφορίες σχετικά με την ABFA: <http://www.abfa.org.uk/about-abfa.asp>. Στην ίδια ιστοσελίδα μπορείτε να βρείτε τα δυο κείμενα Code και Code Guidance (<http://www.abfa.org.uk/standards.asp>).

τιμολογίων (invoice discounting) και δανεισμό με βάση τα περιουσιακά στοιχεία (asset based lending), και η συμμόρφωση προς αυτόν αποτελεί προϋπόθεση συμμετοχής στην ABFA¹⁰³. Τα δυο κείμενα αλληλοσυμπληρώνονται, καθώς ο Κώδικας στο Κεφάλαιο 2 υπό τον τίτλο «The Code», παράγραφος 2.1 και στοιχεία 1 έως 6, θέτει τις βασικές αρχές που πρέπει να ακολουθούν τα μέλη της κατά τις συναλλαγές, όπως λόγου χάρι η σαφής και μη αμφιλεγόμενη διατύπωση των νομικών κειμένων που προέρχονται από αυτούς (στοιχείο 4 της παραγράφου). Οι Οδηγίες για τον Κώδικα αποτελούν λεπτομερείς ρυθμίσεις των γενικών αρχών που ορίζονται στον Κώδικα, ορισμένες από τις οποίες είναι υποχρεωτικές ενώ άλλες προαιρετικές¹⁰⁴.

Στην Ιταλία, τέλος, το factoring ρυθμίζεται επίσης σε κρατικό επίπεδο σύμφωνα με τα αρ. 1260 επ. του ιταλικού Αστικού Κώδικα σχετικά με την εκχώρηση απαιτήσεων αλλά και με ειδική νομοθεσία, το Νόμο υπ' αριθμ. 52 της 21.02.1991, ενώ υπόκειται και στους κανονισμούς που καλύπτουν τις πιστωτικές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες¹⁰⁵. Ο εν λόγω νόμος αποτελείται από 7 άρθρα, στα οποία ρυθμίζεται σε ένα αρκετά γενικό επίπεδο ο θεσμός του factoring. Έτσι, ορίζεται το πεδίο εφαρμογής του νόμου (αρ. 1 παρ. 1), η εκχώρηση γεννημένων ή μελλοντικών απαιτήσεων (αρ. 3), η ευθύνη για τη φερεγγυότητα του οφειλέτη (αρ. 4), το αποτέλεσμα της σύμβασης factoring απέναντι στους τρίτους (αρ. 5), η πτώχευση του οφειλέτη (αρ. 6) και, τέλος, η πτώχευση του εκχωρητή-προμηθευτή (αρ. 7). Το δεύτερο άρθρο το οποίο αναφερόταν στην καταγραφή σε μητρώα των εταιριών που ασκούσαν factoring, καταργήθηκε με το Π.Δ. 385/93.

3.2.2 Η Σύμβαση της Ρώμης I

Η Σύμβαση της Ρώμης ή Σύμβαση σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές υπογράφηκε στη Ρώμη στις 19 Ιουνίου 1980 και η ισχύς της άρχισε την 1η Απριλίου 1991. Με την αντικατάσταση και τη μετατροπή της σε κοινοτική πράξη¹⁰⁶, ως Ρώμη I πλέον, με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008¹⁰⁷ συνεχίζει να αποτελεί τη σημαντικότερη προσπάθεια σε ευρωπαϊκό επίπεδο θέσπισης ομοιόμορφων κανόνων για τις συμβατικές ενοχές καθώς και ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο για

¹⁰³ Κώδικας, Εισαγωγή, παρ. 1.3 (Code, Introduction, par. 1.3)

¹⁰⁴ Όπως ορίζεται στο Guidance to the Code: «Unless preceded by the word “shall” or “must” they are not prescriptive» («Εάν δεν ακολουθείται από τις λέξεις «οφείλει» ή «πρέπει» [ο κανόνας] δεν είναι υποχρεωτικός», σελ. 1 παρ. 2. Η μετάφραση είναι δική μου.

¹⁰⁵ Πληροφορίες αναφορικά με την ιταλική νομοθεσία για το factoring στην αγγλική γλώσσα μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα <http://www.unicreditfactoring.it/en/factoring/>, της UniCredit Factoring, εταιρίας factoring στην Ιταλία, ενώ τις εν λόγω ρυθμίσεις, επίσης στην αγγλική γλώσσα μπορείτε να βρείτε στην ίδια ιστοσελίδα: <http://www.unicreditfactoring.it/en/factoring/normativa.html>. Η μετάφραση των άρθρων είναι δική μου.

¹⁰⁶ αρ. 24 παρ. 1 της Σύμβασης Ρώμη I

¹⁰⁷ Ολόκληρη τη Σύμβαση Ρώμη I μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα που περιλαμβάνει τα νομοθετήματα της ΕΕ: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32008R0593>

τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στις συμβατικές ενοχές αστικού και εμπορικού δικαίου στις περιπτώσεις που εμπεριέχουν σύγκρουση νόμων.

Η Σύμβαση αποτελείται από 29 άρθρα χωρισμένα σε 4 κεφάλαια. Από αυτά, στην παρούσα εργασία θα εξετάσουμε αυτά που παρουσιάζουν μια αυξημένη σημασία για τη σύμβαση του διεθνούς factoring στις περιπτώσεις που παρουσιάζεται ζήτημα σύγκρουσης νόμων και άρα εφαρμοστέου δικαίου. Κατ'αρχάς και αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής της σύμβασης, ως προς το καθ'ύλην πεδίο στο αρ. 1 παρ. 1 εδ. β' και αρ. 1 παρ. 2 ορίζονται αρνητικά μια σειρά από ζητήματα στα οποία η Σύμβαση δεν βρίσκει εφαρμογή. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από τα φορολογικά, τελωνειακά και διοικητικά ζητήματα, τα οποία κατά βάση αποτελούν τμήμα του δημοσίου και όχι του ιδιωτικού δικαίου, στη δεύτερη παράγραφο ορίζονται δέκα ζητήματα που δεν εμπίπτουν στην εφαρμογή της, μεταξύ των οποίων είναι, επί παραδείγματι, οι ενοχές που προκύπτουν από συναλλαγματικές, επιταγές, γραμμάτια σε διαταγή και άλλα αξιόγραφα, στο μέτρο που οι ενοχές απορρέουν από το χαρακτήρα τους ως αξιογράφων (περίπτωση δ') καθώς και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από συναλλαγές πριν από τη σύναψη της σύμβασης (περίπτωση θ'). Ως προς το κατά τόπο πεδίο εφαρμογής, η Σύμβαση διακηρύσσει την οικουμενική της εφαρμογή, η οποία ισχύει «ακόμη και αν δεν πρόκειται για δίκαιο κράτους μέλους» (αρ. 2 της Σύμβασης). Επιπλέον, σε επόμενα άρθρα, η Σύμβαση ορίζει τη σχέση της τόσο με άλλους κανόνες του κοινοτικού δικαίου όσο και με διεθνείς συμβάσεις που ρυθμίζουν το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου¹⁰⁸.

Αναφορικά με τη σύμβαση factoring, οι σχέσεις μεταξύ πράκτορα (εκδοχέα) και προμηθευτή (εκχωρητή) δεν ρυθμίζονται ειδικά στη σύμβαση, με αποτέλεσμα να διέπονται από το δίκαιο που εφαρμόζεται στη μεταξύ τους σχέση¹⁰⁹. Ειδική ρύθμιση υπάρχει μόνο για την εκχώρηση στο αρ. 14 της Σύμβασης περί της εκχώρησης απαιτήσεων και της συμβατικής υποκατάστασης¹¹⁰. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 14 αναφέρεται στη σχέση μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα, ή αλλιώς

---

¹⁰⁸ Στο άρθρο 23 αναφορικά με το κοινοτικό δίκαιο ορίζεται ότι «Με την εξαίρεση του άρθρου 7, ο παρών κανονισμός δεν θίγει την εφαρμογή των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου οι οποίες, σε ειδικά θέματα, ρυθμίζουν τους κανόνες σύγκρουσης νόμων στον τομέα των συμβατικών ενοχών», ενώ αναφορικά με διεθνείς συμβάσεις το αρ. 25 ορίζει ότι «1. Ο παρών κανονισμός δεν θίγει την εφαρμογή διεθνών συμβάσεων στις οποίες είναι μέρη ένα ή περισσότερα κράτη μέλη κατά το χρόνο της υιοθέτησης του παρόντος κανονισμού και οι οποίες θεσπίζουν κανόνες σύγκρουσης νόμων σχετικά με τις συμβατικές ενοχές. 2. Ωστόσο, στις σχέσεις μεταξύ κρατών μελών, ο παρών κανονισμός υπερισχύει των συμβάσεων που έχουν συναφθεί αποκλειστικά μεταξύ δύο ή περισσότερων εξ αυτών, στο μέτρο που οι συμβάσεις αυτές αφορούν θέματα τα οποία διέπονται από τον παρόντα κανονισμό».

¹⁰⁹ Παμπούκης Χ. Π. (1998), *Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου*, Νομικό Βήμα (NoB), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 930

¹¹⁰ αρ. 14 της Σύμβασης Ρώμη I: «1. Η σχέση μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα δυνάμει εκχώρησης ή συμβατικής υποκατάστασης απαιτήσης κατά τρίτου προσώπου («ο οφειλέτης») διέπεται από το δίκαιο, που σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, εφαρμόζεται στη σύμβαση μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα. 2. Το δίκαιο που διέπει την απαίτηση η οποία είναι αντικείμενο εκχώρησης ή υποκατάστασης καθορίζει το εκχωρητό της, τις σχέσεις μεταξύ εκδοχέα και οφειλέτη, τους όρους με τους οποίους μπορεί να γίνει επίκληση της εκχώρησης ή της υποκατάστασης έναντι του οφειλέτη και το εξοφλητικό αποτέλεσμα της παροχής του οφειλέτη. 3. Η έννοια της εκχώρησης στο παρόν άρθρο περιλαμβάνει τη ρητή μεταβίβαση απαίτησης, τη μεταβίβαση απαίτησης προς εξασφάλιση άλλης απαίτησης, καθώς και την παροχή εγγύησης ή άλλα δικαιώματα εξασφάλισης επί απαίτησης».

προμηθευτή και πράκτορα στη σύμβαση factoring, και ορίζει ότι η συμβατική τους σχέση, δηλαδή η σύμβαση factoring και οι έννομες σχέσεις μεταξύ των δυο μερών που δημιουργούνται από αυτή, διέπεται από το δίκαιο που καθορίζεται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση. Από την άλλη, η δεύτερη παράγραφος του άρθρου αναφέρεται στη σχέση μεταξύ εκδοχέα (ή πράκτορα στη σύμβαση factoring) και οφειλέτη, ορίζοντας ότι η σχέση αυτή καθώς και το εκχωρητό της απαίτησης, οι όροι επίκλησης της εκχώρησης έναντι του οφειλέτη και το εξοφλητικό αποτέλεσμα της παροχής του οφειλέτη καθορίζονται από το δίκαιο που διέπει την απαίτηση.

Ωστόσο, στη Σύμβαση δεν καθορίζεται ειδικά το δίκαιο που διέπει την απαίτηση, με αποτέλεσμα να πρέπει να στραφούμε στις γενικές ρυθμίσεις των άρθρων 3 και 4 της Σύμβασης, σύμφωνα με τα οποία προβλέπεται κατ'αρχάς η ελεύθερη επιλογή του δικαίου από τα μέρη (αρ. 3 παρ. 1 της Σύμβασης), ενώ σε περίπτωση που τα μέρη δεν έχουν προβεί σε επιλογή του δικαίου, αυτό καθορίζεται αναλόγως με την εκάστοτε περίπτωση σύμφωνα με το αρ. 4 της Σύμβασης. Το ίδιο και η σύμβαση factoring, η οποία καθορίζει τις σχέσεις μεταξύ πράκτορα και προμηθευτή, καθορίζεται σύμφωνα με τις γενικές αυτές διατάξεις των άρθρων 3 και 4 της Σύμβασης, ελλείψει ειδικότερης ρύθμισης. Στην περίπτωση της εφαρμογής του άρθρου 4 παρ. 2, προκειμένου να καταλήξουμε σε κάποια από τις προτεινόμενες λύσεις του άρθρου αυτού, θα πρέπει να επιλέξουμε ποια παροχή θεωρούμε χαρακτηριστική, του πράκτορα ή του προμηθευτή, καθώς το δίκαιο της διαμονής του θα καθορίσει το εφαρμοστέο δίκαιο.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη σχέση μεταξύ εισαγωγικού και εξαγωγικού πράκτορα στο σύστημα των δυο πρακτόρων στο διεθνές factoring, στην οποία εφαρμόζονται οι δυο ως άνω γενικές διατάξεις των άρθρων 3 και 4 της Σύμβασης, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ειδική πρόβλεψη σε αυτή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο Παμπούκης¹¹¹ προτείνει ότι βαρύνουσα σημασία για την κατάφαση της χαρακτηριστικής παροχής έχουν οι αναλαμβανόμενες υπηρεσίες από μέρους των δυο πρακτόρων, και πιο συγκεκριμένα ποιος από τους δυο πράκτορες αναλαμβάνει τον κίνδυο αφερεγγυότητας των οφειλετών.

Στη σχέση μεταξύ πράκτορα και οφειλέτη, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της απαίτησης. Υπάρχουν ωστόσο δυο περιπτώσεις που αξίζουν αναφοράς. Η μια περίπτωση είναι αυτή της ρήτρας εφαρμοστέου δικαίου που προβλέφθηκε στη σύμβαση factoring και το ζήτημα της ισχύος της σε περίπτωση αντιδικίας πράκτορα και προμηθευτή. Εν προκειμένω, λοιπόν, ο Παμπούκης προτείνει ότι, η αρχή της σχετικότητας των συμβάσεων δεν πρέπει καμφθεί και άρα, καθώς ο οφειλέτης δεν συμμετέχει στη σύμβαση factoring, ο πράκτορας δεν θα μπορέσει να επικαλεστεί τη εν λόγω ρήτρα. Η δεύτερη περίπτωση αφορά στο ζήτημα της ισχύος της ρήτρας

---

¹¹¹ Παμπούκης Χ. Π. (1998), *Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου*, Νομικό Βήμα (NoB), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 933

παρέκτασης της δικαιοδοσίας δικαστηρίων, που έχει προβλεφθεί στην κύρια σύμβαση μεταξύ προμηθευτή και οφειλέτη, σε ενδεχόμενη αντιδικία μεταξύ πράκτορα και οφειλέτη. Στην περίπτωση αυτή, δεδομένου ότι ο πράκτορας είναι ειδικός διάδοχος του προμηθευτή, ισχύει η ρήτρα που περιέχεται στην κύρια σύμβαση και ο οφειλέτης μπορεί να την επικαλεστεί.

Τέλος, σε περίπτωση πολλαπλής εκχώρησης της απαίτησης, και επομένως πρόκλησης διαφοράς του πράκτορα με τρίτους που παρουσιάζουν αξιώσεις στην απαίτηση, το εφαρμοστέο δίκαιο καθόριζεται επίσης από το δίκαιο της απαίτησης σύμφωνα με το αρ. 14 παρ. 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

4.1 Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του factoring

Από την ανάλυση που προηγήθηκε μπορούμε μόνο να ψηλαφίσουμε τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματα που παρουσιάζει ο θεσμός του factoring από τη μια για τον προμηθευτή και από την άλλη για την τόνωση και την εξέλιξη της οικονομίας και του εμπορίου γενικότερα σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι, στο παρόν κεφάλαιο κρίνουμε σκόπιμο να εξετάσουμε διεξοδικότερα σε ένα πρώτο επίπεδο τα οφέλη του θεσμού αλλά και τις δυσκολίες που αυτός προκαλεί και σε ένα δεύτερο επίπεδο να προβούμε σε μια σύγκριση αυτού με αντίστοιχες συμβάσεις που συναντώνται στην εμπορική δραστηριότητα. Τέλος, θα παραθέσουμε ορισμένα παραδείγματα από την εγχώρια και τη διεθνή πρακτική προκειμένου να κατανοήσουμε τη λειτουργία του θεσμού στην πράξη.

Αναφορικά, λοιπόν, κατ'αρχάς με τα πλεονεκτήματα του θεσμού όσον αφορά στον προμηθευτή, αυτά μπορούμε να τα εξάγουμε ήδη από τις λειτουργίες του factoring και τη χρησιμότητα που παρουσιάζουν γι'αυτόν. Έτσι, έχουμε ήδη δει ότι η χρηματοδοτική λειτουργία, στις μορφές του factoring στις οποίες εμφανίζεται, εξυπηρετεί τη χρηματοδότηση της επιχείρησης του προμηθευτή καλύπτοντας τις ανάγκες της σε κεφάλαιο κίνησης. Με τον τρόπο αυτό, ο προμηθευτής λαμβάνει το κεφάλαιο που απαιτείται για να είναι η επιχείρησή του διαρκώς ενεργή ενώ αποφεύγει να καταφύγει σε τραπεζικό δανεισμό από τον οποίο εν συνεχεία της εξόφλησής του θα οφείλει επιπλέον και τόκους. Επιπλέον, παρέχει ευκαιρίες χρηματοδότησης στις επιχειρήσεις εκείνες για τις οποίες η πρόσβαση στην τραπεζική πίστωση είναι ή καθίσταται δυσχερής καθώς και στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες η επιχείρηση παρουσιάζει αυξημένη ζήτηση των προϊόντων της. Δεδομένου ότι ο πράκτορας λαμβάνει ποσοστιαία προμήθεια για τη χορήγηση της ρευστότητας αυτής στον προμηθευτή, η χρηματοδότηση περιορίζεται στην κάλυψη των αναγκών του προμηθευτή σε κεφάλαιο κίνησης, προκειμένου να μην καθίσταται η σχέση ιδιαίτερα επιβαρυντική

για τον τελευταίο¹¹².

Ενώ, η χρηματοδοτική λειτουργία φαίνεται να αποτελεί το σημαντικότερο τμήμα της σύμβασης factoring, δεν πρέπει να παραβλέπονται και οι λοιπές λειτουργίες της ιδιαίτερα σε ένα ανταγωνιστικό οικονομικό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον όπως το σημερινό. Έτσι, η εξασφαλιστική λειτουργία καλύπτει τον προμηθευτή από τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των πελατών-οφειλετών του, κίνδυνος ο οποίος δυσχεραίνει σε μεγάλο βαθμό την επιχειρηματική δραστηριότητά του. Από την άλλη, η διαχειριστική λειτουργία του factoring αποδεσμεύει τον προμηθευτή από μια σειρά λειτουργιών, στις δεν δύναται πολλές φορές να ανταποκριθεί καθώς στερείται των κατάλληλων εφοδίων, ενώ παράλληλα μπορεί να προβαίνει ανεμπόδιστα σε όλες εκείνες τις ενέργειες που προωθούν την επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω της παραγωγής και της διάθεσης των προϊόντων σε ένα αυξανόμενο ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον. Ο Λαζαρίδης αναφέρει μια σειρά από επιπλέον οφέλη τα οποία οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι τους προσφέρουν οι υπηρεσίες factoring, συμπεριλαμβανομένων «[την] πρόσβαση στην πιστοληπτική ικανότητα των πελατών της [της επιχείρησης], αυξημένη πιστωτική διαπραγματευτική ικανότητα, έναντι των προμηθευτών της, ομαλή λειτουργία της παραγωγικής και εμπορικής διαδικασίας με ποσοποιημένο κόστος»¹¹³.

Όσον αφορά στην προώθηση της εμπορικής δραστηριότητας εν γένει, γίνεται δεκτό ότι στα πλαίσια του εγχώριου factoring τονώνονται ιδιαίτερα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις¹¹⁴. Μια τέτοια οικονομική δραστηριότητα παρουσιάζεται ιδιαίτερα επωφελής για την οικονομία μιας χώρας καθώς αυξάνεται η τοπική παραγωγική δραστηριότητα, η οποία μπορεί με τον τρόπο αυτό να καλύπτει τις ανάγκες ζήτησης της τοπικής αγοράς με την παράλληλη τόνωση της εγχώριας αγοράς εργασίας. Επιπλέον, συντελεί στη δημιουργία μιας υγιούς εγχώριας οικονομίας μέσω της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής. Ο έλεγχος που ασκείται στις δραστηριότητες factoring τόσο των τραπεζών όσο και των εταιρειών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων προωθεί τη διαφάνεια στις συναλλαγές καθώς ελαχιστοποιεί τις περιπτώσεις των αφανών συναλλαγών.

Τέλος, στα πλαίσια το διεθνούς factoring, η συμβολή του factoring στην προώθηση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων γίνεται εύκολα αντιληπτή. Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο στην εξέταση του διεθνούς πλαισίου ρύθμισης του factoring, ο θεσμός προσφέρει την ευκαιρία στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να ενταχθούν στη διεθνή αγορά με ευνοϊκούς όρους, καθώς η ρύθμισή του από διεθνείς συνθήκες και κανόνες αλλά και η συνεργασία

¹¹² Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 70

¹¹³ Λαζαρίδης Ι. Τ. (2001), *Διαχρονική εξέλιξη των εταιρειών πρακτορείας (factors) στην Ελλάδα*, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Τεύχος, σελ. 61

¹¹⁴ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 76

των πρακτόρων στα πλαίσια του θεσμού μειώνει την ανασφάλεια δικαίου που προκύπτει «από την άγνοια του αλλοδαπού δικαίου και των εμπορικών συνηθειών της χώρας εισαγωγής, από τα προβλήματα των νομισματικών ισοτιμιών, τις καθυστερούμενες αποστολές χρημάτων, τις ελλειπίες γλωσσικές γνώσεις και τις μακρές προθεσμίες πληρωμών».

Από την άλλη, ο θεσμός δεν παύει να παρουσιάζει ορισμένους κινδύνους που απορρέουν ιδίως από την κακή διαχείρισή του. Ο σπουδαιότερος αφορά στη χρηματοδοτική λειτουργία του θεσμού, καθώς είναι πιθανό ο προμηθευτής να την αξιοποιήσει όχι για την κάλυψη του κεφαλαίου κίνησης, όπως έχει προαναφερθεί, αλλά για επενδυτικούς σκοπούς της επιχείρησης. Μια τέτοια χρήση της χρηματοδότησης που χορηγεί ο πράκτορας δύναται να οδηγήσει, ωστόσο, τον προμηθευτή σε μείωση των κερδών και σε υπερχρέωσή του στον πράκτορα με αποτέλεσμα τη φθίνουσα πορεία της επιχειρηματικής του δραστηριότητας. Τα αυτά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει και η προσφυγή στο θεσμό από μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες δεν είναι αρκετά εύρωστες οικονομικά, καθώς η εξάρτησή τους από τη χρηματοδότηση του πράκτορα θα εντείνει την οικονομική δυσπραγία και θα οδηγήσει εν τέλει στην υπερχρέωση της επιχείρησης¹¹⁵. Μια τέτοια αποτυχία της σχέσης που ιδρύεται με τη σύμβαση factoring επιφέρει ασφαλώς αρνητικά αποτελέσματα και για τον πράκτορα, ο οποίος όχι μόνο δεν εξασφαλίζει τα αναγκαία κέρδη αλλά μειώνεται ταυτόχρονα και το κύρος του στην αγορά, γεγονός που θέτει σε κίνδυνο την κερδοφόρα συνέχιση της δραστηριότητάς του.

Δεν πρέπει να παραβλέψουμε τέλος, τους κινδύνους που προκύπτουν από την ευρεία εξάρτηση του προμηθευτή από τον πράκτορα που καθιερώνεται με τη σύμβαση factoring, καθώς ο τελευταίος αναλαμβάνει με την εν λόγω σύμβαση τη διαχείριση σημαντικών τομέων της επιχείρησης, χωρίς τους οποίους η τελευταία δεν μπορεί να λειτουργήσει. Έτσι, η διαχείριση των απαιτήσεων του προμηθευτή μέσω της λογιστικής τους παρακολούθησης από τον πράκτορα δύναται να οδηγήσει στη δυσχερή λειτουργία της επιχείρησης στην περίπτωση της απότομης λήξης της σύμβασης factoring και στην περίπτωση που δεν έχει προβλεφθεί σε αυτή το μετασυμβατικό στάδιο της συνέχισης της παροχής των εν λόγω υπηρεσιών για ένα χρονικό διάστημα κατά το οποίο η επιχείρηση θα προσπαθήσει να ανακτήσει επιτυχώς τις λειτουργίες αυτές.

Κατανοούμε από τα παραπάνω ότι η επιτυχής έκβαση της σύμβασης factoring αποφέρει σημαντικά οφέλη και για τα δύο μέρη αλλά και για την εγχώρια εμπορική δραστηριότητα εν γένει. Ωστόσο, τόσο η οικονομική κατάσταση του προμηθευτή όσο και η ικανότητά του να προβεί σε μια ορθή διαχείριση των υπηρεσιών που προσφέρει ο πράκτορας, αλλά και μια αξιόπιστη σχέση εμπιστοσύνης που θα ιδρυθεί μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την κατάφαση μιας τέτοιας επιτυχίας.

---

¹¹⁵ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 290

4.2 Σύγκριση της σύμβασης factoring με άλλες συγγενείς συμβάσεις

Η σύμβαση factoring δεν αποτελεί ασφαλώς το μοναδικό οικονομικό θεσμό που έχει προβλεφθεί για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μεταξύ των συμβάσεων αυτών, στις οποίες συγκαταλέγονται η παροχή πίστωσης έναντι εκχώρησης απαιτήσεων¹¹⁶, η προεξόφληση λογιστικών απαιτήσεων¹¹⁷, η εντολή, η ασφάλιση πιστώσεων, η εξουσιοδότηση προς είσπραξη¹¹⁸, η σύμβαση forfaiting και η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) εμείς θα εξετάσουμε στο παρόν κεφάλαιο τις δύο τελευταίες, καθώς αποτελούν σχετικά νέους τύπους συμβάσεων που έχουν κάνει δυναμικά την είσοδό τους στην αγορά και των οποίων ενώ η ανοδική πορεία και αυξανόμενη επίδραση στις επιχειρηματικές δραστηριότητες απαιτεί την προσοχή μας.

Στη σύμβαση forfaiting έχουμε ήδη αναφερθεί στο πρώτο κεφάλαιο, καθώς αυτή περιλαμβάνεται στην έννοια της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων του αρ. 1 του Ν. 1905/1990, αποτυπώνοντας την αντίληψη του νομοθέτη περί ταύτισης των δυο συμβάσεων και προκαλώντας με τον τρόπο αυτό σύγχυση ως προς τους δυο διαφορετικούς αυτούς θεσμούς. Η κύρια διαφορά που εντοπίζουμε στους δυο θεσμούς αφορά στο γεγονός ότι ο θεσμός του forfaiting κινείται στο χώρο των εξαγωγών και αντίστοιχα η σύμβαση καταρτίζεται μεταξύ του προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών (forfaitist), ο οποίος εξάγει εμπορεύματα ή παρέχει υπηρεσίες στο εξωτερικό, και του πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων (forfaiteur). Επιπλέον, αντικείμενο της σύμβασης αποτελεί μεμονωμένη απαίτηση του προμηθευτή, και όχι το σύνολο των απαιτήσεων αυτού όπως στη σύμβαση factoring, που προέρχεται από την εξαγωγική του αυτή δραστηριότητα και η οποία «καθίσταται ληξιπρόθεσμη μετά από σχετικά μακρύ χρονικό διάστημα»¹¹⁹. Από τη μεριά του, ο εκδοχέας-πράκτορας πληρώνει την τρέχουσα αξία της εν λόγω απαίτησης άμεσα, ενώ αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους μη πληρωμής της απαίτησης από τον πελάτη-υποχρέου του προμηθευτή (αρ. 467ΑΚ και αρ. 1 παρ. 3 Ν. 1905/1990), με εξαίρεση την περίπτωση μη ύπαρξης της απαίτησης, χωρίς να έχει το δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή. Παράλληλα, η χρηματοδοτική λειτουργία της σύμβασης συντελείται με την προεξόφληση των αξιογράφων που θα δούμε

¹¹⁶ Σύμφωνα με τον Ψυχομάνη (Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 270), στην τραπεζική πίστωση έναντι καταπιστευτικής εκχώρησης της απαίτησης προηγείται η σύναψη της δανειακής σύμβασης και ακολουθεί η εκχώρηση της απαίτησης ως ασφάλειας της πίστωσης, ενώ εν συνεχεία χορηγούνται επιπλέον ασφάλειες για τη χορήγηση της πίστωσης.

¹¹⁷ Επίσης σύμφωνα με τον Ψυχομάνη (Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 269), η προεξόφληση λογιστικών απαιτήσεων αφορά στην εκχώρηση από μέρους του εμπόρου γεννημένων απαιτήσεων που προέρχονται από εμπορική συναλλαγή συνήθως με καταναλωτές έναντι καταβολής μέρους της αξίας τους, χωρίς ο εκδοχέας να αναλαμβάνει τον κίνδυνο μη πληρωμής τους.

¹¹⁸ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Factoring*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 12

¹¹⁹ Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 388

κατωτέρω.

Οι δυο θεσμοί παρουσιάζουν επίσης διαφορές και ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους. Έτσι, στη σύμβαση *forfaiting* η απαίτηση του προμηθευτή κατά του πελάτη-υποχρέου του «ενσωματώνεται σε γραμμάτιο σε διαταγή, εκδόσεως του αλλοδαπού, σε διαταγή του προμηθευτή ή σε συναλλαγματική, εκδόσεως του αλλοδαπού ή του προμηθευτή και αποδοχής πάντα του αλλοδαπού, σε διαταγή ασφαλώς του προμηθευτή. Επιπλέον, για την ασφάλεια των ανωτέρω αξιογράφων και κατά συνέπεια του προμηθευτή, τριτεγγυάται επί αυτών και υπέρ του πελάτη-υποχρέου μια τράπεζα συνήθως της χώρας αυτού. Εν συνεχεία, ο προμηθευτής προχωρά στην οπισθογράφιση των αξιογράφων αυτών στον πράκτορα, ο οποίος, όπως προαναφέραμε, πληρώνει αμέσως την τρέχουσα αξία τους αφαιρώντας το αντίτιμο που απαιτείται για τις υπηρεσίες του.

Όπως και στη σύμβαση *factoring*, έτσι και στη σύμβαση *forfaiting* εφαρμόζονται οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί εκχώρησης απαίτησης (ΑΚ 455 επ.). Κατά συνέπεια, και με βάση τις διατάξεις αυτές του Αστικού Κώδικα, ο εκδοχέας-πράκτορας αναλαμβάνει και τα παρεπόμενα δικαιώματα που προκύπτουν από το αρ. 458 ΑΚ ενώ εφαρμόζονται και οι γενικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα, όπως αυτές αναλύθηκαν και στην περίπτωση του *factoring*.

Επειδή, ωστόσο, εν προκειμένω δεν έχουμε μόνο μεταβίβαση της απαίτησης, που είναι ενσωματωμένη στο αξιόγραφο, στον *forfaiteur* αλλά και πώληση του αξιογράφου ως πράγματος, εφαρμόζονται και οι διατάξεις περί πώλησης πράγματος (ΑΚ 513 επ.) αλλά και οι διατάξεις του Ν. 5325/1932 «Περί συναλλαγματικής και γραμματείου εις διαταγήν». Αναφορικά, λοιπόν, με την ευθύνη των δυο συμβαλλομένων μερών για την απαίτηση, σύμφωνα με το αρ. 15 παρ. 1 του εν λόγω νόμου, εκτός εάν υπάρχει αντίθετη ρήτρα, ο οπισθογράφος, και εν προκειμένω ο προμηθευτής, ευθύνεται για την αποδοχή και την πληρωμή του αξιόγραφου. Στην περίπτωση, λοιπόν, που τεθεί ρήτρα «άνευ ευθύνης» επί της συναλλαγματικής, ο προμηθευτής-οπισθογράφος απαλλάσσεται από την ευθύνη περί αποδοχής, αλλά όχι περί πληρωμής, απέναντι στον πράκτορα σε περίπτωση που ο ίδιος είναι εκδότης της συναλλαγματικής, σύμφωνα με τις διατάξεις του αρ. 9 Ν. 5325/1932. Αντίθετα, ο προμηθευτής απαλλάσσεται σε κάθε περίπτωση όταν το αξιόγραφο το οποίο έχει οπισθογραφήσει είναι γραμμάτιο εις διαταγή. Συνήθης είναι τέλος, στην πράξη και η συμφωνία μεταξύ των δυο συμβαλλομένων μερών περί μη αναγωγής, κατά την οποία ο *forfaiteur* εκτός από τη δική του μη αναγωγή κατά του προμηθευτή πρέπει να υποσχεθεί και τη μη αναγωγή τρίτων, σε περίπτωση που ο ίδιος μεταβιβάσει περαιτέρω το αξιόγραφο σε άλλον κοιμιστή. Στην περίπτωση αυτή, η ευθύνη του *forfaiteur* απέναντι στον προμηθευτή απορρέει από το άρ. 415 επ. ΑΚ περί σύμβασης σε βάρος τρίτου¹²⁰.

¹²⁰ Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *To Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκουλα, σελ. 266

Η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) από την άλλη διαφέρει σημαντικά τόσο ως προς το factoring όσο και ως προς το forfaiting στο βαθμό που αφορά πράγματα και όχι απαιτήσεις και επίσης λόγω του ότι η κύρια σχέση που συναντάται στην εν λόγω σύμβαση είναι αυτής της μίσθωσης και όχι της εκχώρησης.

Στην ελληνική έννομη τάξη ο θεσμός αυτός ρυθμίζεται ειδικά στο Ν. 1665/1986, σύμφωνα με τον οποίο *«με τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης η κατά το άρθρο 2 εταιρεία υποχρεούται να παραχωρεί έναντι μισθώματος τη χρήση πράγματος, κινητού ή ακινήτου ή και των δυο μαζί, που προορίζεται αποκλειστικά για την επιχείρηση ή το επάγγελμα του αντισυμβαλλομένου της, παρέχοντας στην αντισυμβαλλομένης ταυτόχρονα το δικαίωμα είτε να αγοράσει το πράγμα είτε να ανανεώσει τη μίσθωση για ορισμένο χρόνο»*¹²¹. Περαιτέρω, σημαντικά στοιχεία για τη σύμβαση leasing ορίζονται και στα επόμενα άρθρα του νόμου και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 2 το οποίο ορίζει ότι ο εκμισθωτής μπορεί να είναι μόνο πιστωτικό/χρηματοδοτικό ίδρυμα ή ανώνυμη εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης, το άρθρο 3, σύμφωνα με το οποίο η διάρκεια της σύμβασης πρέπει να είναι ορισμένη και να μην είναι μικρότερη από τρία έτη, καθώς και το άρθρο 4, σύμφωνα με το οποίο η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης πρέπει να καταρτίζεται εγγράφως. Σύμφωνα με την απόφαση υπ'αριθμ. 1997/2007 του ΠπρΑθ¹²², η οποία συνοψίζει το ρόλο και το σκοπό της σύμβασης leasing *«η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης («leasing», «απλή» ή «διεθνής») αποτελεί χρηματοδοτικό μηχανισμό που αποσκοπεί στην απόκτηση εκ μέρους του μισθωτή κεφαλαιουχικών αγαθών μεγάλης αξίας για το επάγγελμα ή την επιχείρησή του, χωρίς την άμεση εκταμίευση εκ μέρους του κεφαλαίων, αλλά με ολική χρηματοδότηση της αξίας των εν λόγω αγαθών από την εκμισθώτρια ανώνυμη εταιρεία, η οποία αγοράζει το πράγμα όπως το έχει επιλέξει ο αντισυμβαλλόμενος της μίσθωτής και το παραχωρεί κατά χρήση σε αυτόν, ενδιαφερόμενη μόνο για την επιστροφή του δαπανηθέντος κεφαλαίου πλέον του κέρδους της, που επιτυγχάνεται με την είσπραξη του συμφωνηθέντος μισθώματος»*.

Όπως στο factoring έτσι και στο leasing ο ειδικός περί της ρύθμισής του Ν. 1665/1986 δεν παρέχει παρά ένα γενικό πλαίσιο ρύθμισής του, κάνοντας αναφορά μόνο στην απλή μορφή της χρηματοδοτικής μίσθωσης, αφήνοντας τη λεπτομέρη ρύθμιση του σε Προεδρικά Διατάγματα αλλά και τη διαμόρφωση των παραλλαγών του θεσμού στην πράξη. Τα πρόσωπα που συνδέονται συμβατικά στη σύμβαση leasing είναι η εκμισθώτρια εταιρεία και ο μισθωτής, ενώ μεταξύ της εκμισθώτριας εταιρείας και του προμηθευτή του πράγματος υπογράφεται σύμβασης πώλησης αυτού. Ο μισθωτής και ο προμηθευτής συνήθως δεν συνδέονται με συμβατική σχέση μεταξύ τους,

¹²¹ αρ. 1 παρ. 1 εδ. α' Ν. 1665/1986

¹²² Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Περιοδική Έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Τόμος 3ος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2009, σελ. 130

ωστόσο, όπως θα δούμε παρακάτω, λόγω της μικτής φύσης της σύμβασης, ο πρώτος είναι πιθανό να στραφεί κατά του τελευταίου.

Ένα σημαντικό θα μπορούσαμε να πούμε κοινό στοιχείο και των τριών συμβάσεων με τις οποίες απασχολήθηκε η εργασία αφορά, όπως προαναφέραμε, στο μικτό τους χαρακτήρα. Έτσι, και η σύμβαση leasing δεν αποτελεί απλή μίσθωση πράγματος, αλλά σύνθεση ή μικτή σύμβαση¹²³ που συνδυάζει στοιχεία από τη σύμβαση μίσθωσης του ΑΚ 574 επ., αλλά με παραλλαγές, από τη σύμβαση εντολής (ΑΚ 713 επ.), από τη σύμβασης εκχώρησης (ΑΚ 455 επ.) και από το σύμφωνο προαίρεσης. Πιο συγκεκριμένα, η κύρια διαφορά της σύμβασης leasing από την απλή μίσθωση πράγματος προκύπτει από την κατανομή των ευθυνών μεταξύ του εκμισθωτή και μισθωτή. Έτσι, λόγω χάρη, ενώ στην απλή μίσθωση την κύρια ευθύνη για τη διατήρηση του μισθίου φέρει ο εκμισθωτής, στη σύμβαση leasing, το μεγαλύτερο μέρος των ευθυνών φέρει ο μισθωτής σε σημείο που η σύμβαση πλησιάζει περισσότερο την πώληση και απομακρύνεται από τη μίσθωση πράγματος. Επιπλέον, στοιχεία από τη σύμβαση εντολής διακρίνουμε στην περίπτωση κατά την οποία «ο εκμισθωτής εντέλλεται το μισθωτή να διαπραγματευτεί με τον προμηθευτή το αντικείμενο και τους όρους της σύμβασης πώλησης, την οποία θα καταρτίσει ο εκμισθωτής με τον προμηθευτή».

Η εκχώρηση απαιτήσεων αφορά κατά κύριο λόγο στην εκχώρηση συγκεκριμένων απαιτήσεων που η εκμισθώτρια εταιρεία έχει κατά του προμηθευτή προς τον μισθωτή, προκειμένου ο τελευταίος ως δικαιούχος να στραφεί κατά του προμηθευτή. Οι απαιτήσεις αυτές σχετίζονται λόγω χάρη με την ύπαρξη ελαττωμάτων που δύναται να παρουσιάσει το αντικείμενο. Τέλος, το προσύμφωνο προαίρεσης αφορά το δικαίωμα του μισθωτή να αγοράσει το αντικείμενο ή να ανανεώσει τη μίσθωση για ορισμένο χρόνο.

Μια σημαντική παράμετρος του leasing που αξίζει αναφοράς είναι τέλος τα είδη του θεσμού που συναντάμε στην πράξη¹²⁴. Αναφέραμε ήδη ότι ο Ν. 1665/1986 ουσιαστικά αναφέρεται στην απλή μορφή με την οποία εμφανίζεται ο θεσμός, δηλαδή στο χρηματοδοτικό leasing ή γνήσια χρηματοδοτική μίσθωση, στην οποία, λόγω των ευθυνών που φέρει ο μισθωτής ως προς το αντικείμενο, ουσιαστικά είναι κύριος αυτού και μπορεί με τη λήξη της σύμβασης να το αγοράσει ή να ανανεώσει τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης. Ωστόσο, στην πράξη διακρίνουμε αρκετά είδη, πρώτα και κύρια με βάση τη διάκριση του πράγματος σε κινητό ή ακίνητο, οπότε και έχουμε leasing κινητών και leasing ακινήτων. Άλλες σημαντικές μορφές είναι κατ'αρχάς το λειτουργικό leasing ή καταχρηστική χρηματοδοτική μίσθωση, η οποία υπόκειται στις ρυθμίσεις του ΑΚ περί μίσθωσης πράγματος (ΑΚ 573 επ.) και όχι σε αυτές του Ν. 1665/1986 και στην οποία συνήθως η

¹²³ Βελέντζας Γ. Ε. (1996), *Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων (Εργασιών)*, Θεσσαλονίκη, Ius: Επιθεώρηση Τραπεζικού-Αξιογραφικού-Χρηματιστηριακού Δικαίου, σελ. 253

¹²⁴ Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Leasing*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 11

εταιρεία leasing είναι αυτή που αναλαμβάνει τις ευθύνες για το πράγμα ενώ δεν ακολουθεί σύμβαση εκχώρησης ή ανανέωσης της μίσθωσης του πράγματος. Επιπλέον, στη χρηματοδοτική πώληση και μίσθωση η εταιρεία leasing εκμισθώνει το πράγμα στον κύριο από τον οποίο τον αγόρασε, ενώ κατά τα λοιπά ισχύουν τα αυτά με το χρηματοδοτικό leasing. Τέλος, στα πιο συνήθη είδη leasing μπορούμε να εντάξουμε τη χρηματοδοτική υπομίσθωση, η οποία αποτελεί παραλλαγή της γνήσιας μορφής, με τη διαφορά ότι στην προκειμένη περίπτωση η εταιρεία leasing δεν αποκτά το αντικείμενο κατά κυριότητα αλλά απλώς το έχει στην κατοχή της ως μισθώτρια και εν συνεχεία το υπεκμισθώνει στο μισθωτή .

4.3 Παραδείγματα εταιρειών που παρέχουν υπηρεσίες factoring

Στο παρόν υποκεφάλαιο θα επικεντρωθούμε σε ορισμένα παραδείγματα συμβάσεων factoring από την εγχώρια πρακτική, προκειμένου να δούμε την εφαρμογή του θεσμού στην πράξη καθώς και την ελληνική αγορά παροχής υπηρεσιών factoring.

Προκειμένου να εξετάσουμε τη λειτουργία του factoring την ελληνική αγορά θα στηριχθούμε σε μεγάλο βαθμό στην ερευνητική εργασία του Λαζαρίδη για την ΕΕΤ¹²⁵ για την περίοδο μέχρι το 2001 ενώ για την περίοδο από το 2002 μέχρι σήμερα θα βασιστούμε κατά βάση στα στοιχεία των τραπεζών καθώς και ακαδημαϊκών ερευνών. Έτσι, σύμφωνα με το Λαζαρίδη την πρώτη αυτή περίοδο λειτουργίας του θεσμού στην ελληνική αγορά οι υπηρεσίες factoring παρέχονται σχεδόν αποκλειστικά από τράπεζες, είτε από θυγατρικές αυτών είτε από τμήματα ειδικά επιφορτισμένα με τις εργασίες αυτές. Αναφορικά με τις υπηρεσίες factoring που προσέφεραν οι ως άνω πράκτορες, στην εργασία του ο Λαζαρίδης αναφέρει ότι στην ελληνική αγορά το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των επιχειρήσεων συγκεντρώνουν η χρηματοδοτική και η ασφαλιστική λειτουργία του θεσμού ενώ σταδιακά μειώθηκε η αξία που αυτές προσέδιδαν στη διαχειριστική λειτουργία. Τέλος, οι κλάδοι στους οποίους οι υπηρεσίες factoring έβρισκαν μεγαλύτερη απήχηση στην Ελλάδα ήταν η βιομηχανία και το εμπόριο, με τη βιοτεχνία και τις εισαγωγές και εξαγωγές να ακολουθούν και με μηδενική παρουσία στο γεωργικό κλάδο.

Εξετάζοντας, τώρα την εικόνα που έχει δημιουργηθεί στην εγχώρια αγορά την τελευταία δεκαετία, σημειώνουμε κατ'αρχάς ότι στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή λειτουργούν έξι εταιρείες¹²⁶ που παρέχουν υπηρεσίες factoring, εκ των οποίων στην παρούσα εργασία θα

¹²⁵ Λαζαρίδης Ι. Τ. (2002), *Διαχρονική εξέλιξη των εταιρειών πρακτορείας (factors) στην Ελλάδα*, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Τεύχος Β' Τρίμηνο 2002

¹²⁶ Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Ένωσης Factoring, μέλη της Ένωσης είναι οι ABC Factors AE, Eurobank

εξετάσουμε τις περιπτώσεις τεσσάρων εταιρειών, θυγατρικών τραπεζών προκειμένου να εξάγουμε ορισμένα συμπεράσματα ως προς την αγορά factoring στην Ελλάδα, και πιο συγκεκριμένα ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες, τον κύκλο εργασίας του κλάδου καθώς, τις διεθνείς συνεργασίες και το προφίλ των προμηθευτών-επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες factoring.

Οι τέσσερις περιπτώσεις θυγατρικών εταιριών που παρέχουν υπηρεσίες factoring και τις οποίες θα εξετάσουμε συνοπτικά είναι η ABC Factors, θυγατρική του Ομίλου Alpha Bank¹²⁷, η Εθνική Factors ΑΕ, θυγατρική της Εθνικής Τράπεζας¹²⁸, η Eurobank Factors θυγατρική της Τράπεζας Eurobank¹²⁹ καθώς και η Πειραιώς Factoring της Τράπεζας Πειραιώς¹³⁰. Η πρώτη ιδρύθηκε το 1995 και παρέχει υπηρεσίες τόσο εγχώριου όσο και διεθνούς factoring. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το εγχώριο factoring οι υπηρεσίες που παρέχονται καλύπτουν και τις τρεις βασικές λειτουργίες του θεσμού που έχουμε προαναφέρει, δηλαδή τόσο τη χρηματοδοτική, με την προεξόφληση των απαιτήσεων, όσο και την ασφαλιστική και διαχειριστική λειτουργία με ή χωρίς αναγωγή, ύστερα από την εξέταση της φερεγγυότητας των πελατών, καθώς και είσπραξη των απαιτήσεων από τους πελάτες του προμηθευτή. Η προεξόφληση των απαιτήσεων παρέχεται υπό προϋποθέσεις και υπό τον όρο ότι οι επιχειρήσεις έχουν οργανωμένο σύστημα εισπράξεως και ελέγχου των απαιτήσεών τους. Επίσης, η λογιστική παρακολούθηση, διαχείριση και είσπραξη των απαιτήσεων δύναται να αποτελεί και την αποκλειστική παρεχόμενη υπηρεσία, να ισχύει δηλαδή το διαχειριστικό factoring. Τέλος, για τους πελάτες υψηλής φερεγγυότητας υπάρχει η δυνατότητα του reverse factoring, που απευθύνεται στους πελάτες του προμηθευτή με σκοπό την άμεση προεξόφληση του τελευταίου. Στα πλαίσια του διεθνούς factoring, η εταιρεία παρέχει υπηρεσίες τόσο στο εισαγωγικό όσο και στο εξαγωγικό factoring, ενώ αποτελεί μέλος της FCI, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της εξαγωγικής και εισαγωγικής δραστηριότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Τέλος, αναφορικά με τον κύκλο εργασιών της εταιρείας, σημειώθηκε αύξηση της αξίας της κατά 7,5% το 2014 σε σχέση με το 2013, αύξηση που οφείλεται κατά κύριο λόγο στο εξαγωγικό factoring¹³¹.

Όσον αφορά στην Εθνική Factors ΑΕ, αυτή ιδρύθηκε ως θυγατρική της Εθνικής Τράπεζας το 2009 και παρέχει επίσης και τις τρεις λειτουργίες του θεσμού, όπως αυτές έχουν προαναφερθεί και στα ίδια πλαίσια που αναλύθηκαν και ανωτέρω με την ABC Factoring. Ωστόσο, η εν λόγω εταιρεία επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στο αναγγελόμενο factoring με αναγωγή και στο εξαγωγικό factoring με το σύστημα των δυο πρακτόρων. Αναφορικά, με τον κύκλο εργασιών της εταιρείας,

---

Factors ΑΕ, Εθνική Factors ΑΕ, HSBC Bank P.L.C., Laiki Factors & Forfaiters ΑΕ και Πειραιώς Factoring ΑΕ. Για λεπτομέρειες βλ. <http://www.hellenicfactors.gr/DynamicPage.aspx?id=0503>

¹²⁷ βλ. <http://www.abcfactors.gr/>

¹²⁸ βλ. <http://www.nbgfactors.gr/main.aspx>

¹²⁹ βλ. <http://www.efgfactors.gr/index.asp>

¹³⁰ βλ. <http://www.piraeus-factoring.gr/company.html>

¹³¹ βλ. τις οικονομικές καταστάσεις ανά έτος που δημοσιεύει η εταιρεία στο <http://www.abcfactors.gr/gr/oikonomikes-katastaseis/>

στην οικονομική της κατάσταση για το 2014, όπως αυτή έχει δημοσιοποιηθεί¹³², αναφέρεται αύξηση του ύψους των απαιτήσεων κατά πελατών του προμηθευτή που διαχειριζόταν κατά το έτος 2014 κατά 18,3% σε σχέση με το 2013. Από τις οικονομικές καταστάσεις και των δυο ως άνω εταιρειών εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η ελληνική αγορά factoring έχει σημειώσει αύξηση το τελευταίο αυτό έτος κατά 7,5%¹³³.

Η Eurobank Factors ανήκει στον Όμιλο Eurobank και παρέχει επίσης όλο των πλέγμα των υπηρεσιών που έχουμε ήδη εξετάσει στα πλαίσια των λειτουργιών του θεσμού τόσο στο εγχώριο όσο και στο διεθνές, εξαγωγικό και εισαγωγικό, factoring. Επιπλέον, στον ετήσιο απολογισμό της για το 2014¹³⁴ αναφέρεται αύξηση κατά 33% στο σύνολο των εκχωρούμενων προς την εταιρεία απαιτήσεων, συνολικού ύψους 5 δισ. ευρώ σε σύγκριση με 3,77 δισ. ευρώ το 2013, καθώς και αύξηση τους μεριδίου της στην ελληνική αγορά factoring, η οποία ανέρχεται στο 39%¹³⁵, σημειώνοντας παράλληλα περιορισμό της έκθεσής της στη χρηματοδότηση των πελατών της καθώς και σε προσεκτικότερη αξιολόγηση της πιστοληπτικής δυνατότητας αυτών και των οφειλετών τους. Τέλος, όσον αφορά στην Πειραιώς Factoring, η οποία ιδρύθηκε το 1998 και ανήκει στον Όμιλο επιχειρήσεων της Τράπεζας Πειραιώς, δεν διαφοροποιείται από τις προηγούμενες ως προς την παροχή των υπηρεσιών της.

Οι πληροφορίες που εξάγουμε από τις δημοσιεύσεις αναφορικά με τις ως άνω εταιρείες μας οδηγούν σε ορισμένα συμπεράσματα αναφορικά με τη διαμόρφωση της ελληνικής αγοράς factoring. Κατανοούμε, έτσι, σε πρώτο βαθμό ότι αναφορικά με τις υπηρεσίες factoring, οι ελληνικές εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων προσφέρουν στην ελληνική αγορά τουλάχιστον τις βασικές υπηρεσίες του θεσμού με τις κύριες λειτουργίες του, δηλαδή τόσο τη χρηματοδοτική όσο και την ασφαλιστική και διαχειριστική. Επιπλέον, οι ως άνω εταιρίες δραστηριοποιούνται και στο διεθνές factoring, συμβάλλοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό στις εμπορικές δραστηριότητες της αγοράς, τόσο εισαγωγικές όσο και εξαγωγικές. Αναφορικά με τον κύκλο εργασιών των εταιρειών αυτών, τα δεδομένα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η αγορά factoring στην Ελλάδα έχει ανοδική πορεία, καθώς οι εταιρείες αυτές όχι μόνο παρουσιάζουν μεγάλα κέρδη, αλλά διαχειρίζονται και έναν μεγάλο όγκο απαιτήσεων ελληνικών αλλά και ξένων επιχειρήσεων. Αυτό σημαίνει ότι πολλές επιχειρήσεις εμπιστεύονται τις υπηρεσίες factoring για τη βελτίωση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, αλλά και ότι υπάρχει ένας μεγάλο αριθμός υγιών οικονομικά επιχειρήσεων, καθώς στην αντίθεση περίπτωση οι συμβάσεις factoring δεν θα ήταν επιτυχημένες,

¹³² βλ. τις οικονομικές καταστάσεις ανά έτος που δημοσιεύει η εταιρεία στο <http://www.nbgfactors.gr/Company4-3.aspx>

¹³³ Ετήσια Οικονομική Έκθεση χρήσεως από 1 Ιανουαρίου έως την 31 Δεκεμβρίου 2014, Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, Εθνική Factors, Αθήνα, Ιούνιος 2015, σελ. 5

¹³⁴ βλ. τη δημοσίευση των ετήσιων απολογισμών της εταιρείας στο <http://www.efgfactors.gr/annual.asp>

¹³⁵ Οικονομικές καταστάσεις για το Έτος που έκλεισε 31 Δεκεμβρίου 2014, Eurobank Factors, σελ. 3

όπως είδαμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο. Τέλος, αναφορικά με τις επιχειρήσεις που συνάπτουν συμβάσεις factoring με τις εταιρείες επιχειρηματικών απαιτήσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Ελληνική Ένωση Factoring¹³⁶, οι κύριοι τομείς υποδοχής υπηρεσιών factoring αποτέλεσαν το 2010 ο κλάδος πετρελαίου και λιπαντικών (25%), μετάλλων (13,8%), τροφίμων (9,4%), φαρμάκων, ηλεκτρικών ειδών και ηλεκτρονικών συστημάτων (7,4%), ιατρικών προϊόντων (5%).

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία επιχειρήσαμε τη μελέτη ορισμένων πλευρών της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων ή αλλιώς factoring. Δεδομένου ότι λόγω περιορισμένου χώρου δεν θα μπορούσαμε να προβούμε στην ενδελεχή εξέταση όλων των στοιχείων αυτής, επιλέξαμε να επικεντρωθούμε στην ανάπτυξη ορισμένων μόνο ζητημάτων τα οποία θεωρούμε θεμελιώδη για την κατανόηση του σημαντικού αυτού οικονομικού θεσμού.

Πιο συγκεκριμένα η ανάλυση του θεσμού έγινε από νομική και όχι οικονομική σκοπιά και συμπεριέλαβε τόσο το ελληνικό δίκαιο όσο και το διεθνές πλαίσιο ρύθμισης του θεσμού, δεδομένης της αυξανόμενης σημασίας που παρουσιάζει το διεθνές factoring και για την ελληνική επιχειρηματική δραστηριότητα αλλά και λόγω της επίδρασης που ασκεί το διεθνές δίκαιο στη διαμόρφωση του ελληνικού νομικού πλαισίου. Επιπλέον, σε ένα πρώτο στάδιο επιχειρήσαμε να παραθέσουμε τους ορισμούς που έχουν δοθεί για το factoring τόσο από το νόμο όσο και από τη θεωρία καθώς και μια συνοπτική αναφορά στην εμφάνιση του οικονομικού αυτού θεσμού στην αγορά και στην ιστορική του εξέλιξη.

Εν συνεχεία, επιχειρήσαμε να αναλύσουμε τις τρεις κυριότερες λειτουργίες της σύμβασης factoring όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί τόσο στην πράξη όσο και στη θεωρία, τουτέστιν τη χρηματοδοτική, ασφαλιστική και διαχειριστική λειτουργία καθώς και τη εμφάνισή τους στους διάφορους τύπους factoring που συναντάμε.

Αναφορικά, με το ελληνικό νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει το factoring έγινε μια συνοπτική αναφορά στις πολύ σημαντικές αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος οι οποίες προέβησαν σε μια λεπτομερέστερη ρύθμιση ορισμένων ζητημάτων του θεσμού, όπως το διεθνές factoring και ο έλεγχος της Τράπεζας της Ελλάδας επί των πρακτόρων, ενώ επικεντρωθήκαμε κατά κύριο λόγο στους νόμους 1905/1990 και 2844/2000. Αναφορά έγινε επίσης και στις διατάξεις του Αστικού

---

¹³⁶ <http://www.hellenicfactors.gr/>

Κώδικα, οι οποίες εφαρμόζονται στη σύμβαση factoring, όπως οι διατάξεις περί εκχώρησης απαιτήσεων αλλά και γενικές διατάξεις όπως αυτές περί ακυρότητας. Είδαμε ότι ο ειδικός Ν. 1905/1990 αποτελεί ένα γενικό πλαίσιο ρύθμισης του θεσμού στην Ελλάδα, εισάγοντας θεμελιώδεις ρυθμίσεις, όπως η αναγγελία, ενώ αφήνει την ελευθερία στα συμβαλλόμενα μέρη να διαμορφώσουν την εκάστοτε σύμβαση σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Από την άλλη, ο Ν. 2844/2000 εφαρμόζεται υπό προϋποθέσεις, σε ορισμένες δηλαδή μόνο συμβάσεις, και αφορά συγκεκριμένα στη δημοσιοποίηση της σύμβασης σε δημόσια βιβλία προκειμένου να προστατεύσει τον πράκτορα από την αντισυμβατική μεταβίβαση των απαιτήσεων από μέρος του προμηθευτή σε τρίτο. Τέλος, εξετάσαμε τη σύμβαση factoring ως σύμβαση-πλαίσιο, τυπική, διαρκή και μεικτή σύμβαση προκειμένου να αναλύσουμε τις ειδικότερες πλευρές της σύμβασης και τις νομικές ρυθμίσεις που αφορούν σε αυτές.

Στα πλαίσια της διεθνούς ρύθμισης του θεσμού επικεντρωθήκαμε από τη μια στην εξέταση διεθνών κανονισμών, όπως των διατάξεων της Σύμβασης της UNIDROIT του 1988 για το Διεθνές Factoring, της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 2004 για την Εκχώρηση Απαιτήσεων στο Διεθνές Εμπόριο του 2001 καθώς και των Γενικών Κανόνων του Διεθνούς Factoring (General Rules of International Factoring-GRIF). Και οι τρεις ανωτέρω Συμβάσεις αποτελούν σημαντικά τμήματα του διεθνούς δικαίου που συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία του θεσμού, στη ρύθμιση των σχέσεων των συμβαλλομένων μερών και κατά συνέπεια στην προώθηση της διεθνούς εμπορικής δραστηριότητας. Από την άλλη, παραθέσαμε συνοπτικά το νομοθετικό πλαίσιο ορισμένων ευρωπαϊκών κρατών για το factoring, προκειμένου να έχουμε μια εικόνα αντιμετώπισης του θεσμού σε άλλες έννομες τάξεις, ενώ, στα πλαίσια του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιχειρήσαμε να αναλύσουμε τη Συνθήκη της Ρώμης I για το εφαρμοστέο στις συμβάσεις δίκαιο.

Τέλος, προκειμένου να κατανοήσουμε τη σημασία του θεσμού για την οικονομία επιχειρήσαμε μια σύντομη συγκριτική ανάλυση στο επίπεδο των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που παρουσιάζει ο θεσμός, στη σύγκρισή του με γειτονικές συμβάσεις με επικέντρωση στους σχετικά νέους θεσμούς του forfaiting και leasing καθώς και την παράθεση ορισμένων παραδειγμάτων από την εγχώρια πρακτική, προκειμένου να αποκτήσουμε μια εικόνα της ελληνικής αγοράς factoring.

Βιβλιογραφία

- Αγγελόπουλος Π. Χ. (2005), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*, Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.
- Βάθης Β. Β. (1995), *Η σύμβαση factoring*, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Αφοι Π. Σάκκουλα
- Βαλαβάνη Α. (2011), *Η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης factoring*, Δικογραφία, Έκδοση Δικηγορικού Συλλόγου Λάρισας
- Βελέντζας Γ. Ε. (1996), *Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων (Εργασιών)*, Θεσσαλονίκη, Ius: Επιθεώρηση Τραπεζικού-Αξιογραφικού-Χρηματιστηριακού Δικαίου
- Γεωργιάδης Α. Σ. (2000), *Νέες Μορφές Συμβάσεων της Σύγχρονης Οικονομίας. Leasing, Factoring, Forfeiting, Franchising*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Κοντογιάννη Α. (1999), *Η λειτουργία της εκχώρησης στο πλαίσιο της σύμβασης factoring*, ΔΕΕ 4/1999
- Λαζαρίδης Γ. Τ. (1998), *Σύγχρονες μορφές χρηματοδότησης*, Τεύχος Α, Θεσσαλονίκη
- Λαζαρίδης Ι. Τ. (2001), *Διαχρονική εξέλιξη των εταιρειών πρακτορείας (factors) στην Ελλάδα*, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Τεύχος Β' Τρίμηνο 2002
- Παμπούκης Χ. (1998), *Τα διάφορα είδη διεθνούς factoring και η ρύθμιση νομικών ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου*, Νομικό Βήμα (NoB), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών
- Περβολαράκη Ε. (2006), *Η δημοσιότητα στο leasing, στο factoring και στο πλασματικό ενέχυρο*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Σπυριδάκης Μ. Ι. (2007), *Franchising*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Σπυριδάκης Ι. Σ. (2007), *Leasing*, Εκλαϊκευμένη Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Ψυχομάνης Σ. Δ. (1996), *Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Ψυχομάνης Σ. Δ. (2010), *Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος 2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα

Περιοδικά

Αρμενόπουλος, Μηνιαία Νομική Επιθεώρηση, Δικηγορικός Σύλλογος, Θεσσαλονίκης Σεπτέμβριος
2011

Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου, Αθήνα

INLAW 2010, ΕΕμπΔ 2011

Νομικό Βήμα (ΝοΒ), Τόμος 46, Έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, 1998

Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Περιοδική Έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου &
Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Τόμος 3ος, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Αναφορές στο διαδίκτυο (με τη σειρά που αναφέρονται στο κείμενο)

<http://www.bankofgreece.gr>

<http://www.e-forologia.gr>

<http://www.unidroit.org>

<http://www.un.org>

<http://www.ifgroup.com>

<http://eur-lex.europa.eu>

<http://euf.eu.com>

<https://www.banque-france.fr>

<http://www.abfa.org.uk>

<http://www.unicreditfactoring.it>

<http://www.piraeus-factoring.gr/>

<http://www.hellenicfactors.gr>

<http://www.abcfactors.gr/>

<http://www.nbgfactors.gr/main.aspx>

<http://www.efgfactors.gr/index.asp>

